

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ

ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಪಾ.ತಿ. ಕೃಷ್ಣಗೌಡ

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ
ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

JNANA000640

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ

ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು

ಮತ್ತು

ಲೇಖನಗಳು

ಸಂಪಾದಕರು:

ಡಾ. ಹಾ.ತಿ. ಕೃಷ್ಣಗೌಡ

ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ

೨ನೆಯ ಮಹಡಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ಭವನ

ಜೆ.ಸಿ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೦೨

Kerodi Subbarayara- Yakshaganagalu Mattu Lekhanagalu; Written by Dr. H.T. Krishane Gowda; Published by Registrar Karnataka Yakshagana Academy, Kannada Bhavana, J.C Road, Bangalore-560 002. Ph: 080 22113146

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು: ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ,
ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ ರಸ್ತೆ,
ಬೆಂಗಳೂರು-೫೬೦ ೦೦೨

ಮುದ್ರಿತ ವರ್ಷ : ೨೦೨೦

ಪ್ರತಿಗಳು : ೫೦೦

ಪುಟಗಳು : ೧೪೪

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೧೨೫/-

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್

ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ. ಹಾ.ತಿ. ಕೃಷ್ಣಗೌಡ

ವಿಳಾಸ : 'ಅಭಿ', ಮನೆ ನಂ.

17, 9ನೆಯ ಬ್ಲಾಕ್, ಭ್ರಮರಾಂಬ

ಕಲಾಮಂಟಪ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,

ಮಧುವನ, ಮೈಸೂರು-23

ಮೊ:8277423989

ಮುದ್ರಕರು:

ರೆಸ್ಮಿ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

ಸುಧಾಮನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮೊ:9901916581

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು

ದಿ. ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಃ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಅವರನ್ನು ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಅದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹಾಗೂ ಜರಾಸಂಧವಧೆಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಲಾಸಕ್ತರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಈ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವೊದಗಿತೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆ.

ಕೆರೋಡಿಯವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯನಡೆಸಿ ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು ಡಾ. ಹಾ.ತಿ.ಕೃಷ್ಣಗೌಡರು. ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮ ದೊಡ್ಡದು. ಅವರು ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಬ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕರಡಚ್ಚನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮುದ್ರಣ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿದೆ.

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಮೊಮ್ಮಗ ಡಾ. ನಿರಂಜನರು ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರಾದ ಸುಮತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಲುವಾಗಿ ಭಾಗ್ಯನಗರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಿತ್ತಾಗ ಅವರು ಕೃಷ್ಣಗೌಡರ ಕೃತಿಯನ್ನು ನನಗಿತ್ತರು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟೆ. ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಂದಿನ ಸದಸ್ಯರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲವೂ ಅಂದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ಈ ಕೃತಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕಾಲ ಕೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ರಶ್ಮಿ ಪ್ರಿಂಟರ್‌ರವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನಂ ಗೆಲ್ಲೆ

ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಹೆಗಡೆ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಬೆಂಗಳೂರು

ಕ.ಯ.ಅ., ಬೆಂಗಳೂರು

ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು (೧೮೬೩-೧೯೨೮) ಕನ್ನಡ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದ ಒಬ್ಬ ಆದ್ಯರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವರು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅಹರ್ನಿಶ ದುಡಿದ ಕೆರೋಡಿಯವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆರೋಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ೧೮೬೩ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಆರಂಭದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದು, ಅನಂತರ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಫ್.ಎ. (ಫಸ್ಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್) ಪಾಸು ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಮದರಾಸಿನ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದಿ ಬಿ.ಎ. ಪದವಿಗಳಿಸಿದರು. ಕಾನೂನು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ೧೮೯೫ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಲ್.ಪದವಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಾದರೂ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಿ.ಎ.ಪದವೀಧರರಾಗಿದ್ದ ಕೆರೋಡಿಯವರು ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದರೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿರಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇವರ ಮಾವನವರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅಕಾಲಿಕ ಮರಣ ಇವರ ಜೀವನದ ಗತಿಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಇವರು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಕೃಷಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕೃಷಿ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಆಜೀವ ಪರ್ಯಂತ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು; ಯಕ್ಷಗಾನ ಕುರಿತು ಬರೆದರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ಕೆರೋಡಿಯವರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೃತಿ ಕೆರೋಡಿಯವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಒಂದು ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಮರೆತುಹೋದ ಮಹನೀಯರಾದ ಕೆರೋಡಿಯವರನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದನ್ನು ಆಗಮಾಡಿದವರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ.ಹೆಗಡೆಯವರು. ಇಂಥದೊಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಇವರ ಪ್ರೀತಿ ಹಾಗೂ ಒತ್ತಾಸೆಗಳು ಕಾರಣ. ಇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

- ಹಾ.ತಿ. ಕೃಷ್ಣಗೌಡ

ವಿಳಾಸ : 'ಅಭಿ', ಮನೆ ನಂ. 17, 9ನೆಯ ಬ್ಲಾಕ್, ಭ್ರಮರಾಂಬ

ಕಲಾಮಂಟಪ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಮಧುವನ, ಮೈಸೂರು-23

ಮೊ: 8277423989

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಜನಪದ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ- ಇವು ಮೂರು ಈ ಕಲೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಗಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಈ ಕಲೆ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಈ ಕಲೆಯ ತವರು. ಈ ಕಲೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ನೃತ್ಯ ನಾಟಕವಾದುದರಿಂದ ಇದರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಗವೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಾರಂಬಳ್ಳಿ, ನಗಿರೆಯ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ, ದೇವಿದಾಸ, ಪಾಂಡೇಶ್ವರ ವೆಂಕಟ, ಪಾರ್ತಿಪುಟ್ಟ, ಧ್ವಜಪುರದ ನಾಗಪ್ಪಯ್ಯ, ಹಳೆಮಕ್ಕಿರಾಮ, ಹಟ್ಟಿಯಂಗಡಿ ರಾಮಭಟ್ಟ, ವೆಂಕಟಯ್ಯನ ಮಗ ಸುಬ್ಬ, ಅಜಪುರದ ವೆಂಕಟ, ವೆಂಕಣ್ಣಕವಿ, ಗೇರುಸಪ್ಪ ಶಾಂತಪ್ಪಯ್ಯ, ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣಯ್ಯ(ಮುದ್ದಣ) ಮುಂತಾದವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಅವುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುಣದಿಂದಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೆನಿಸಿವೆ.

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ೧೯೦೩ರ ವೇಳೆಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನ ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರ(ಪರಿಣಯ) ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದುರಾದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಇವು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಸುಮಾರು ೧೯೨೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ತೀವ್ರತರವಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದಾಗ ಕೆರೋಡಿಯವರು ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ಅವನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಬರೆದು 'ರಂಗಭೂಮಿ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು (೧೯೨೫). ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಮನಸೋತ ಕೆರೋಡಿಯವರು ಇವನನ್ನು 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ'ನೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆರೋಡಿಯವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದೇ ಪ್ರಸಂಗದ ಒಂದು ಪಾಠ ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕು ಶಂಬೂರು ಗ್ರಾಮದ ಪಟೇಲ್ ಬೈಪಾಡಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗೂ ಕೆರೋಡಿಯವರು

ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಕೃತಿಗೂ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಎರಡೂ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕೆರೋಡಿಯವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಯೇ ಕವಿಯ ಮೂಲಪಾಠವೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ “ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರವೂ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆರೋಡಿಯವರು ಬರೆದಂತಹ ಲೇಖನಗಳೂ ೧೯೩೦ರ ದಶಕದ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಗ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕೆರೋಡಿಯವರ ಲೇಖನಗಳು ಬೀಳದಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.*

ಕೆರೋಡಿಯವರು ಮೂರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಲಾಂಡುಚರಿತ್ರೆ, ಜರಾಸಂಧವಧೆ ಮತ್ತು ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜರಾಸಂಧ ವಧೆ, ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಇವು ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ “ರಾಜಸೂಯಾರಂಭ” ಎಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಎರಡು ಸಂಧಿಗಳು. ಆದರೂ ಇವೆರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಜರಾಸಂಧವಧೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ಭೀಮಾರ್ಜುನರೊಡಗೂಡಿ ಜರಾಸಂಧನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ್ನು ಕೊಂದು ರಾಜಸೂಯಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದ ಕಥೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೭೫ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಕಥಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು

ಪ್ರಾಜ್ಞವೃದ್ಧರೊಳಗಾನಣುಗ ಪಾಮರನು

ಅಜ್ಞಾನಜನಿತವಾಗಿಹ ದೋಷಗಳನು

ಸರಿಗೈದುಕರುಣಿಪುದಾದಾದರ ಬುದ್ಧಿಯೊಳು

ತರಳನೋರ್ವನ ಕವಿತೆಮೆರೆಯ ಭೂಮಿಯೊಳು

-ಎಂದು ಜನಪದ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವೀರ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ರಸಗಳು. ಕಥಾ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ, ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಋಣಿಯಾಗಿರುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರತಿಭೆಯ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಾರದನು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಧರ್ಮರಾಯನು ಅವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ “ಯಾವಕಾರ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಯಗೈದಿರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾರದನು

* ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಗಳಿಗೆ ನೋಡಿ: ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು: ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳು, ೧೯೮೯ ಚೈತ್ರಪಲ್ಲವಿ, ಮೈಸೂರು.

ಊರೂರುತಿರುಗುವದಾರಿಯೊಳಿರಲೀಶ್ಯಂ

ಗಾರಮಂದಿರವಕಾಣುತ್ತ

ಪರಿಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಕುತುಕದಿ ನಾನಿಲ್ಲಿ

ವರೆಗೈದಿಬಂದೆನು ಭರದಿ

ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಜನಪದರ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಜರಾಸಂಧ ಮತ್ತು ಭೀಮ ಮಲ್ಲಯುಧ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬನೊಡನೆ ಯುಧಮಾಡಲು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದು ಕೃಷ್ಣನು ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಾಗ ಆತ ಭೀಮನನ್ನು ಮಲ್ಲಯುಧಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಡುವ ಕಾರಣವಿದು:

ಖಳನು ಯೋಚಿಸುತೆಲೆಕುಲಹೀನನೀನತಿ

ಬಲರಹಿತನು ಪಾರ್ಥನು

ಸಲುವನೆನಗೆ ಭೀಮನವನೊಡನೊಮ್ಮೆನಾ

ನಳವಿಗೊಡುವೆನೆಂದನು

ಧರ್ಮಯುಧದಲ್ಲಿ ಕುಲಹೀನನೊಡನೆ, ಸಮಾನಸ್ಕಂಧನಲ್ಲದವನೊಡನೆ ಯುಧ ಮಾಡುವುದು ವೀರಪುರುಷನ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಸಮಾನಸ್ಕಂಧನಾದರೂ 'ಕುಲಹೀನ'ನೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಜರಾಸಂಧನ ತರ್ಕ ಮೆಚ್ಚುವಂತಿದೆ. ಯುಧ ಶುರುವಾದಾಗ ಜರಾಸಂಧನಿಗೂ ಭೀಮನಿಗೂ ನಡೆಯುವ ವಾದ ಅತ್ಯಂತ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಎಲವೊ ಭೀಮ ಕಡುಗಕುಂತಗದೆಯ ಪಿಡಿವುದೊ

ಬಲವ ತೋರಿ ಬಾಹುಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆವುದೊ

ಎಂದು ಜರಾಸಂಧ ಕೇಳಿದಾಗ ಭೀಮ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರವಿದು:

ಎನಲು ಭೀಮನೆಂದನೆಲವೊ ಮುಸಲಖಡ್ಗವ

ನೆನಗೆ ಕೊಡುವವರಿಲ್ಲ ನೀಡು ಮಲ್ಲಯುಧವ

-ಹೀಗೆ ವಾದಿಸಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಮುಷ್ಟಿಯುಧಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಯುಧ ಮಾಡಿದ ರೀತಿಯಾದರು ಹೇಗೆಂದರೆ

ಚಂಡಿಕೆ ಪಿಡಿದೊಮ್ಮೆ ಎಳೆದರೆ ಯದೆ

ಗುಂಡಿಗೆ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ತುಳಿದರು

ಇಲ್ಲಿ 'ಯದೆ ಗುಂಡಿಗೆ' ಎಂಬ ಆಡುಮಾತಿನ ಪ್ರಯೋಗ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

೧೦

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಕೊಂದ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣ ಆತನ ಮಗನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಲೆಂದು ಕರೆ ಕಳಿಸಿದಾಗ ಆತ ಬಂದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಅವನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹಂಗಿಸುವ ಪರಿಯಿದು:

ಪರಮಪಾವನನಾದೆನ್ನೆ ನರ

ಹರಿಯೆ ನಿನ್ನಯಚರಣದರುಶನ

ದೊರೆದುದಮಮಾ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ

ಮರೆಯನೆಲೆ ಕರುಣಾಳು ವೇಷವ

ಧರಿಸಿ ತಂದೆಯ ಹರಿಸಿ ಮಾತೆಯ

ಪರಮಭಾಗ್ಯವನೊರೆಸಿ ತರಳನ ಕರಸಿದುಪಕೃತಿಯ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ, ಹರಿಸಿ, ಒರೆಸಿ, ಕರಸಿ ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳ ಬಳಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ರಂಜನೆಯೇ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಏಕೈಕ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಗತ್ಯವಿರಲೇ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಔಚಿತ್ಯವಿರಲೇ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಕೆಲ ಬಗೆಯ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳು ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಜರಾಸಂಧವಧೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಸಲ್ಲದು, ಆತ ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ಉತ್ಕಲೆಯು ಗಂಡ ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಳಂತೆ :

ಮಂಡೋದರಿಯ ನೀತಿಯ ಕೇಳದ ಹತ್ತು

ಮಂಡೆಯವನಗತಿಯ

ದಿಂದೆವನುತತಾರೆಯ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ

ಗಂಡ ವಾಲಿಯ ಪರಿಯ

ಕಂಡುಡಿಲ್ಲವೆ ಧವನ

ಉತ್ಕಲೆಯ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಬೈಯುವ ಜರಾಸಂಧನ ರಕ್ತಸ ರೀತಿಯಿದು:

ಚಂದವಾದುದೇನೆ ಪೋರಿ ದಿಂಡೆಗಯ್ಯಾಳಿ ಬಜಾರಿ

ಮುಂದೆನಿಲ್ಲಬೇಡ ಸಾರು ಮಂದಿರವ ಹೋಗಿ ಸೇರು

ಕಾಮಿನಿಯ ಮಾತಕೇಳಿ ರಾಮಗೇನಾಯಿತುತಿಳಿ

ಸ್ವಾಮಿಗೀಮಿಎಂಬುದನ್ನು ಭಾಮಿಸಿ ಹೇಳದಿರನ್ನು

ಕವಿಯು ಜರಾಸಂಧನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸೋರಿ, ದಿಂಡೆ, ಗಯ್ಯಾಳಿ, ಬಜಾರಿ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಿರುವುದು ಆ ಪಾತ್ರದ ಘನತೆಗೆ ಉಚಿತವೆನಿಸದು.

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೧

ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ನಡೆಸಲು ಬೇಕಾದ ಧನ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಯನ ಮಾತಿನಂತೆ ಭೀಮಾರ್ಜುನ ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮಗಳ ರಾಜಾಧಿರಾಜರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆದುಬಂದ ಕಥೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೦೬ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಪ್ರಸಂಗದ ತುಂಬ ಯುದ್ಧ ವರ್ಣನೆಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಥ ವಿಶೇಷತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಮಾತು ಮಿಂಚಿ ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭೀಮನು ಕಿಂಧೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ಕಪಿಗಳಿಗೂ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಕಪಿಗಳ ನಗೆಯುಕ್ಕಿಸುವ ವರ್ತನೆ- ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಕಪಿಗಳು ಭೀಮನನ್ನು ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಾನು ಧರ್ಮಜ ನೃಪನ ಅನುಜನೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಕಪಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತಿದು:

ಭೀಮಗೀಮಧರ್ಮಗಿರ್ಮ ನಾಮವರಿಯವೊ

ರಾಮನಾಮವೊಂದೆಯಮ್ಮ ಕಾಮಿತಾರ್ಥವೊ

ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಬೇರೆಯೋರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯಿರುವನೆ

- ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದ ಮೈಂದವಿವಿದರನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಅಟ್ಟಿದಾಗ ಅವರ ದೊರೆ ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ನಗೆತರಿಸುತ್ತದೆ:

ಕೆರೆದು ತಲೆಯ ಕಿರಿದು ಹಲ್ಲ ತಿರುವಿ ಮೂತಿಯ

ಒರೆದರು ಸುಗ್ರೀವಗಂದು ಧುರದ ರೀತಿಯ

ನೀಲದ್ವಜನಿಗೂ ಸಹದೇವನಿಗೂ ಕಾಳಗ ನಡೆದಾಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ನೀಲದ್ವಜನು ಸಹದೇವನನ್ನು ನೀನಾರ ಮಗನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಹದೇವ ಅವನನ್ನು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಹೀಗೆ:

ಯಾರಮಗನೆನುತ ವಿಚಾರಮಾಡುವರೆ ಕುವರಿಯಿರುವಳೆ ನಿನಗೆ

ಧಾರೆಯೆರೆಯುವದಾದರೀರಣಮಂಡಲದಿ ತೋರುವೆನೆಲ್ಲವನೆಂದನು

“ಕುಮಾರಿ ಇರುವಳೆ ನಿನಗೆ” ಎಂದು ಕೇಳುವ ಸಹದೇವನ ಮಾತು ಕವಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಜರಸಂಧವಧೆಯಲ್ಲಿರುವಂತಹದೇ ವರ್ಣನೆಗಳು ಈ ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಹಾಕಿದೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ನಗಿಸುವುದೇ ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಅರ್ಜುನನು ಪ್ರಾಗೋತಿಷಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಭಗದತ್ತನ ಚಾರಕರು ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆಗ

ಅರ್ಜುನನು ಅವರ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮೂರುನಾಮ ಬಳಿದು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಆ ಚಾರರು ಬಂದು ಭಗದತ್ತನಲ್ಲಿ ದೂರಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಯಿದು:

ಸಲಾಂ ಸಲಾಂ ಸಾಮಿ | ಕೇಳ್

ಗುಲಾಮ ಮುಂಬಾಗಿಲಿನಲಿ ಬಂದಿಹ | ಬಲುಬಲು ಹರಾಮಿ

ತುಳಿದರು ಬಂದು | ಅಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು

ಬಳಬಳ ಕಣ್ಣೀರಿ | ಳಿಯುವದಿಂದು

ಬಲು ನಿಸ್ಸಿಮ | ಚೆಲುವಿಲಿಕಾಮ

ಬಳಿದನು ಹಣೆಯಲಿ | ಬಿಳಿ ಮೂರುನಾಮ

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಮಹಾಭಾರತವೆಲ್ಲಿ 'ಸಲಾಂ ಸಲಾಂ ಸಾಮಿ ಎಂಬ ಉರ್ದು-ಪಾರಸಿ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ! ಅನಿಸುವುದುಂಟು. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದೆ. ಪುರಾಣವನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲವಂತೆ ಮಾಡುವ 'ಕಾಲಧರ್ಮ' ಕೆಲಸಮಾಡಿದೆ.

ಸಹದೇವನು ಮಾಹಿಷ್ಮತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಪುರದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಚಾರರು ತಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹಲ್ಲುಮುರಿದು ಅಟ್ಟಿದಾಗ ಅವರು ನೀಲಧ್ವಜನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ದೂರುತ್ತಾರೆ:

ಸೆರಣು ಸೆರಣು ಸಾಮಿ | ಹೊರಕಡೆಯ ಹರಾಮಿ

ಕರವ ಬಿಗಿದು ಬಿಟ್ಟನು | ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು

ಸಾಕೈಯ ನಿನ್ನಕ | ಚಾಕರಿನ ಬಿಸಾಕ

ಈಕೈಯ ಬಿಚ್ಚಿದಮ್ಮಯ್ಯ | ಸವು ಜೀಯ

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಂದು | ಪೆಟ್ಟಿ ತಿಂದೆವು ನಿಂದು

ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಯ್ಯಯಮ್ಮನು 1 ಸಾಯುವದೇನು

ಆದರೆ ರಾಜನೆದುರೇ ಯಾವ ಸೇವಕ ತಾನೆ “ನಿನ್ನ ಷೋಕ ಚಾಕರಿನ ಬಿಸಾಕ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ?

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಈ ಎರಡೂ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲು ಇರುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಕಡಿಮೆಯನ್ನಬಹುದು. ಮೂಲಕಥೆಯನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿರುವುದಷ್ಟೇ ಕವಿಯ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ

ನಮ್ಮ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬಹುಪಾಲು ಯಕ್ಷಗಾನಗಳ ವಸ್ತು ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಭಾಗವತಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಇಲ್ಲವೇನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ವಿರಳವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಉಹಿಸಬಹುದು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಮೂಲತಃ ಜನಪದ ಕಲೆಯಾದುದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ದುಡಿದ ಬಹುಪಾಲು ಕವಿಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೇ ಆದುದರಿಂದ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದ ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡರು; ಜೊತೆಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಕಥಾ ವಸ್ತುಗಳು ಜನಪದರನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ 'ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ'. ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೃತಿಯಾದರೋ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವುದು ಕಷ್ಟ ಕಾಲಾವಕಾಶವೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಜನಪದರು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಅಳುಕು ಕೂಡ ಈ ಕವಿಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಇಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ, ಹೊಸ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದರು. ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ, ಮೋಹಿನಿ ಚರಿತ್ರೆ (ಭಂಗಿ ತಂಬಾಕು ವಿಲಾಸವು)" ಎಂಬ ಒಂದೆರಡು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ- ಸ್ವಕಪೋಲಕಲ್ಪಿತವಾದ ನವೀನ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ ಯಕ್ಷಗಾನ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುವಾದ ಈರುಳ್ಳಿ(ಪಲಾಂಡು) ಇಲ್ಲಿನ ಕಥಾವಸ್ತು, ಈರುಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರುವುದು ಈ ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ. ಈ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಈರುಳ್ಳಿಯ ಕಥೆ ರೋಚಕವಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ದಿನ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಆಕಾಶಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕದ ಕಡೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಮಳಭರಿತವಾದ ಸುಗಂಧವೊಂದು ತೇಲಿಬಂದು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ತಾಗಿತು. ಅದರ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಕಂಪಿಗೆ ಮನಸೋತ ಪಾರ್ವತಿಯು ಆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾಸನೆಯು ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನದೆಂದು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಅದು ಈರುಳ್ಳಿಯ ವಾಸನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ, ಕೈಲಾಸ ಸ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ಅಪರೂಪದ ವಸ್ತುವು ಭೂಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಹೇಗೆ ದೊರಕೊಂಡಿತೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನ್ನು ಕೋರಿದಳು. ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಆಕೆಗೆ ಈರುಳ್ಳಿಯ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ:

ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂದಮೂಲಗಳಿಗೂ ಶಾಖಾಹಾರಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಾಟ ಶುರುವಾಯಿತು. ಕಂದಮೂಲಗಳ ಅರಸ ಈರುಳ್ಳಿ; ಶಾಖಾಹಾರಗಳ ಅರಸ ಚೂತ(ಮಾವು). ಆದರೆ ಕಾದಾಟದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕುಂಡು ಹೋಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ಎರಡೂ ಬಣಗಳು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದವು. ಅನಂತರ ಎರಡೂ ತಂಡಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅರಸರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡವು. ವಿಷ್ಣು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಗಡುವು ನೀಡಿ, ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದ್ವಾರಕೆಯ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎರಡೂ ಬಣಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅದರಂತೆ ಇತ್ತಂಡಗಳು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯತೊಡಗಿದವು. ಆದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೋಮಲವಾದ ಶಾಖಾಹಾರಗಳು ಬಳಲಿ ಬಸವಳಿದು ಮರಣವಪ್ಪಿದವು. ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಕಂದಮೂಲಗಳಾದರೋ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡು ನಳನಳಿಸತೊಡಗಿದವು. ಮೂರು ದಿನಗಳ ಅನಂತರ ಬಂದು ನೋಡಿದ ವಿಷ್ಣುವು ಶಾಖಾಹಾರಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದ. ಕಂದಮೂಲಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗುಗೊಂಡು ಕಂದಮೂಲಗಳೂ, ಕಂದಮೂಲಗಳ ಅರಸನಾದ ಪಲಾಂಡು ದೊರೆಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಸಾರಿದ. ಈರುಳ್ಳಿಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಚೂತನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಧರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ. ಅಂದಿನಿಂದ ಈರುಳ್ಳಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರಮಭಕ್ತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯತೊಡಗಿತು.

‘ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ’ ಒಂದು ವಿಡಂಬನ ಗ್ರಂಥ, ಹಾಸ್ಯರಸದ ಹೊನಲು ಕೃತಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಿದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ, ಕಂದ, ದ್ವಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ೧೫೨ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ರೀತಿ, ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಧಾಟಿ, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ, ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿನ ನಾಟಕೀಯತೆ, ವರ್ಣನೆ, ಲಲಿತವಾದ ಭಾಷೆ- ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇದು ಓದುಗರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಲಾಂಡು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಸ್ವರ್ಣ(ಸುವರ್ಣಗಡ್ಡೆ), ಸಂಬರ ಶುಂಠಿ, ಗೆಣಸು, ಮೂಲಂಗಿ, ಮರಸಣೆಗ, ಮುಂಡಿಗಡ್ಡೆ ಮುಂತಾದ ಕಂದಮೂಲಗಳು; ಚೂತ, ಹಲಸು, ಕುಂಬಳ, ಬೆಂಡೆ, ಅಮಟೆ, ಹರಿವೆ ಮುಂತಾದ ಶಾಖಾಹಾರಗಳು - ಇವೇ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು. ಕಂದಮೂಲಗಳ ಅರಸ ಪಲಾಂಡು-ಈರುಳ್ಳಿ; ಈತನ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ! ಶಾಖಾಹಾರಗಳ ಅರಸನಾದ ಮಾವಿನ ಹೆಂಡತಿ ಅಮಟೆ ! ಹಲಸು ಈತನ ಮಂತ್ರಿ, ಕುಂಬಳ ಈತನ ದೂತ. ಈ ಎಲ್ಲ ತರಕಾರಿಗಳೂ ತಾವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಜಗಳವಾಡುವ, ಮೊದಲಿಸುವ, ಜಂಭ

ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ನಗೆಯುಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಕೃತಿಯ ವಿನೂತನತೆ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಈ ವರ್ಣನೆಗಳು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಸಹೃದಯರನ್ನು ಖುಷಿಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಚೂತರಾಯನ ಒಡೋಲಗದ ಸಂದರ್ಭ, ಕುಂಬಳನ ದೂತ ಪ್ರಸಂಗ, ಭೂತರಾಜ ಮತ್ತು ಪಾಲಾಂಡುವಿನ ಭೇಟಿ ಸಂದರ್ಭ, ಎರಡೂ ತಂಡಗಳು ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭ - ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹ ವಾಗಿವೆ. ಕಥೆಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು

ಧರೆಯೊಳೊಪ್ಪುವ ಪಾಲಾಂಡದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು

ಕವಿಗಳಿದುವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು

ಸುವಿವೇಕದಿಂದ ಹೇಳಿದನು ಮತಿದಂದು

-ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಂಗದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ

ಮಾನವರೊಳತಿ ನಿಷ್ಠನೆನಿಸಿದ

ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪುತ್ರನೆನಿಸಿಹ

ಈ ನವೀನ ಪಲಾಂಡ ಚರಿತೆಯ ಸಾನುನಯದಿ

ಸಿರಿವರನ ಕಿಂಕರನ ಕಥೆಯೆಂ

ದರಿತು ಬರೆದೋದುವರ ಕೇಳ್ಳರ

ಪರಶಿವನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಲ್ಲರ ಕರುಣದಿಂದ

-ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ನವೀನ ಕಥೆಯಾದುದರಿಂದ, ಸಹೃದಯರು ಎಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತನ ಕಥೆಯಲ್ಲವೆಂದು, ಪುಣ್ಯಕಥೆಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರೋ ಎಂಬ ಅಳುಕು ಕವಿಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಿವನು ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಲೌಕಿಕ ಕಥೆಗೆ ಪುರಾಣದ ಪರಿವೇಷ ತೊಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈರುಳ್ಳಿಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಇದು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನ ಕಥೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಓದಬೇಕೆಂಬುದು, ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕವಿಯು ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಈ ಕೃತಿಯ ವಿನೂತನತೆ ಇರುವುದು ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಸಂಧಿಯ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಚೈತನ್ಯಪನ ದೂತನಾಗಿ ಕುಂಬಳನು ಪಲಾಂಡುನೃಪನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಪಲಾಂಡುವಿನ ಪರಿವಾರ ಚೂತನ್ಯಪನನ್ನು

೧೬

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೈದು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಶುಂಠಿಯು ಮಾವನ್ನು ಜರಿವ ರೀತಿಯಿರು:

ಅಂಬರದೊಳು ಗಾಳಿಬಿಸಿಲಲಿ ಗಣೆ

ಡೊಂಬರಂತಾಡುವನವನಲಿ

ತುಂಬಿಹ ಗರ್ವವನಿಳುಹದ ಬರೆ

ಸಂಬರನೆಂದು ನಾನೆನಿಪುದೆ

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡುವ ಮಾವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ 'ಗಣೆ ಡೊಂಬ' ನೆಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಮಾವನ್ನು ಮೂಲಂಗಿಯು ಮೂದಲಿಸುವ ಪರಿಯಿರು:

ಜೋಲು ಬಾವಲಿಯಂತಲ್ಲಾಡುವ ಬಲು

ಖೂಳಮಾವಿನ ಮದಗರ್ವವ

ಕಾಲನಂತಿಳಿಸುವೆನುತಲಿನಿಂದು

ಮೂಲಂಗಿಯೊದರಿದನಿದಿರಿನಲಿ

ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ 'ಜೋಲು ಬಾವಲಿಯಂತೆ' ನೇತಾಡುವ ಮಾವಿನ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮಾವಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹಂಗಿಸುವ ಗೆಣಸಿನ ಮಾತಿನ ಪರಾಕ್ರಮವಿದು:

ಖಂಡವ ಸಿಗಿಯುವ ಗಿಳಿಗಳ ಚಿಕ್ಕ

ಹಿಂಡನೋಡಿಸಲವಗಸದಳ

ಇಂದವನನು ಗೆದ್ದು ತರದಿರೆ ನಾನು

ಮುಂಡಿಯ ಗೆಣಸಲ್ಲವಿದು ಖರೆ

ಹೀಗೆ ನಿಂದನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೋದ ದೂತ ಕುಂಬಳ ಸಕಲವನ್ನೂ ಚೈತನ್ಯಪನಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಚೈತನ್ಯಪನ ಪರಿವಾರವೂ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಥ ಸಮಯವೂ

ಒದಗಿಬಂತು. ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪಲಾಂಡುವು ಚೈತನ್ಯಪನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಪರಿವಾರ ಮುಯ್ಯಗೆ ಮುಖ್ಯ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪಡುವಲಕಾಯಿಯು ಬಟಾಟೆಯನ್ನು (ಆಲೂಗಡ್ಡೆ) ಅಣಕಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಹೀಗೆ:

ಪಟ್ಟಲನೆಲ್ಲರ ಪಟ್ಟದರಸನು

ಅಟ್ಟಡುಗೆಯೊಳೆಲ್ಲ ಅವನೆ ಶೋಭಿಪನು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೭

ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದರಿಯದೆ ಬೊಗಳುವನು

ಬಟ್ಟಟ್ಟೆನ್ನುವ ಪೂರ್ಣಹುಟ್ಟಿನ ಅಧಮನು

ಇಲ್ಲಿ 'ಆಲೂಗಡ್ಡೆ'ಯನ್ನು 'ಪೂರ್ಣ ಹುಟ್ಟಿನ ಅಧಮ'ನೆಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಾತೆತ್ತಿದರೆ ಜಾತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡುವುದು, ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪಾಪ, ತರಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಈ ಗಾಳಿ ಸೊಂಕದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ! ಈ ಮಾತು ಕವಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಿವಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಪುರಮ ಶಾಖೆಗಳೊಳಗುರುತರನೆನಿಸಿ

ಮೆರೆಯುತಲಿರೆ ನಾನು ಸರ್ವರನೊಲಿಸಿ

ಇರುವೆ ಸಮಾನನೆಂದೆನ್ನ ಬೀಜವನು

ಜರಿದನು ಮರಸಣಿಗನು ಹರಿವೆಯನ್ನು

ಎಂಬುದು ಹರಿವೆಯ(ಸೊಪ್ಪು) ಅಳಲು. ತನ್ನ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಇರುವೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಮರಸಣಿಗನು ಕರೆದುಬಿಟ್ಟನಲ್ಲ ಎಂದು ಅದು ಪರಿತಪಿಸುವ ರೀತಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ನಗೆಯುಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಬೆಂಡೆಯ ಗೋಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಬೆಂಡೆಯ ಶಾಖೆಯ ಗಂಡನೆಂಬುದನ್ನು

ಕಂಡುಕಂಡೆನ್ನನು ಪುಂಡಿಗಿಡವನು

ಒಂದೆಂದು ಪೇಳುತಲಿರುವನು ತಾನು

ಮುಂಡಿಗಡ್ಡೆಯ ಹೆಸರಿನ ಗಂಡನವನು

ಶಾಖಾಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿರುವ ತನ್ನನ್ನು 'ಪುಂಡಿಗಿಡಕ್ಕೆ ಸಮಾನನೆಂದು ಕರೆದನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಬೆಂಕಿಕಾಯಿಯ ಕೊರಗು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಚೇನಿಯ ಆರ್ಭಟವಂತೂ ಹೇಳತೀರದು. ಶುಂಠಿಯು ತನ್ನನ್ನು 'ಬಾನಿ'ಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರುವವನೆಂದು ಹೀಗಳೆದನೆಂದು ಅದು ಚೂತನೃಪನೆದುರಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು:

ಏನಯ್ಯ | ನ್ಯಾಯ | ವೇನಯ್ಯ

ಏನಯ್ಯ ಯನ್ನಯ ಗಾತ್ರವ ಮರೆದು

ಬಾನಿಯಂತಿಹೆನ್ನೆನ್ನೆನ್ನನು ಜರಿದು

ಹೀನ ಸಂಬಾರನು ಹೇಳಿದನೆಂದು

ಚೇನಿಯು ಸಭೆಯೊಳಗಾರ್ಭಟಿಸಿದನಂದು

೧೮

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಹೀಗೆ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಶಾಖಾಹಾರಗಳು ಜರಿದಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅರಸನಾದ ಚೂತನೃಪನೆನು ಕಡಿಮೆಯೆ? ಅವನೂ ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ:

ನಾವೆಲ್ಲರವನಿಯೊಳಿರದೆ ಗಗನದೊಳ್ ಮೆರೆವವದರಿಂದೆಮ್ಮನು

ಖ್ಯಾತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಟಿಯೆಂದೆಣಿಸಿ ಬಲು

ನೀತಿಯಿಂದಲೋಲೈಸಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆವಿತ್ತು

ಸೋತು ನಡೆವುದು ಧರೆಯೊಳಡಗಿಕೊಂಡಿಹ ನಿಮಗೆ ನೀತಿಯಾಗಿಹುದೆಂದನು

ಇಲ್ಲಿ ಚೂತನೃಪನ ತರ್ಕ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಡಗಿರದೆ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮೆರೆವ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಓಲೈಸಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನ ವಾದ. ಅವನ ವಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿವಾದ ಹೂಡುವ ಪಲಾಂಡು ಮಹಾಚತುರ; ನೀತಿಕೋವಿದ. ಇವನ ನಯವಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯಮಾತುಗಳು ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗುವಂತಿವೆ. ಚೂತನೃಪನ ಮಾತಿಗೆ ಪಲಾಂಡುವಿನ ಉತ್ತರವಿದು:

ಚಂದವಾದುದಯ್ಯ ಮಿತ್ರ ಇಂದು ನೀವೆ ಸುಪವಿತ್ರ

ರೆಂದು ಪೇಳಿದರೆಮಗೆ ಕುಂದುಬರುವುದು ಹ್ಯಾಗೆ

ನಾವು ಪಾತಾಳದೊಳತಿ ರೀವಿಯೊಳಿರ್ಪ ಸಂಗತಿ

ನೀವು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಶೇಷದೇವರೆಂದೆಮ್ಮೊಳು ದಾಸ

ಭಾವದಿಂದಿರುವುದು ಕೇವಲವೆನಿಸುವುದು

ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಖಾಹಾರಗಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ಪಾಡು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಚೂತನೃಪನ ಚಾರರು ಮರಣವಪ್ಪಿದ ರೀತಿಯಿದು:

ಶಾಖಾಹಾರಗಳ ಸ್ವಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ದೊರಕೊಂಡ ಅವಸಾನದ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಚಿತ್ರವಿದು! 'ಮರಿಸೌತೆ ಮಸರಾಯ್ತು' ಎಂಬ ಮಾತಂತೂ ಎಳೆಸೌತೆಯ ಕೊಳೆತ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಣ್ಣಮಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ದುರ್ಗಂಧಮಯ ಮಂದಿರದ ಬಳಿಗೆ ಹರಿಯು "ಬೆರಳಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕದ್ವಾರವಿಡಿದು" ಬಂದನಂತೆ! ಗಬ್ಬುವಾಸನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನ ನಡವಳಿಕೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ!

ಶಾಖಾಹಾರಗಳದ್ದು ಆ ಪಾಡಾದರೆ ವೃದ್ಧಿಸಿದ ಕಂದಮೂಲಗಳ ಉಲ್ಲಾಸಮಯವಾದ ವರ್ಣನೆಯಿದು:

ಏನಿದು ಚೋದ್ಯವೇನಿದು

ಏನಿದು ಮರಸಣಿಗೆಯು ಮಳೆತಿಹುದು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೯

ತಾನಿದೊ ಮುಂಡಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಿಹುದು

ಮಾನಿತ ಮೂಲಂಗಿ ಮಾಸದಂತಿಹುದು

ಮೇಣಿಲ್ಲಿ ಸಂಬಾರ ತಲೆದೂಗುತಿಹುದು

ಅಮಮ ವಿಚಿತ್ರ ಪಲಾಂಡ ಭೂಮಿಪನು

ಅಮಿತ ಬಂಧುಗಳಿಂದಲಭಿವರ್ಧಿಸಿಹನು

ವಿಷ್ಣುವು ಈರುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹರಸಿದ ಪರಿಯೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. "ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಅರಗಳಿಗೆ ಮರೆದಿರಲಾರೆನು, ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊ" ಎಂದು ಈರುಳ್ಳಿಯು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ ಆತ 'ನರರು ಚಿಂತಿಪರೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. "ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶಂಖಚಕ್ರಗಳು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಲಿ; ಅಡ್ಡ ಉದ್ದ ಕೊಯ್ಯಾಗ ಅವು ಕಾಣಲಿ" ಎಂದು ಹರಸುತ್ತಾನೆ. ಈರುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದಾಗ

ಕಾಣುವ ಆಕಾರಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಂಬುದು ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆ! ಈರುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕೊಯ್ದಾಗ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣವೇನೇ ಇರಲಿ ಕಾವ್ಯಸತ್ಯವಿದು:

ಜಗದೊಳಿಂತತಿಶಯ ಪಲಾಂಡಮಂ ಕತ್ತರಿಸಿ

ಸಿಗಿಯಲೊಡನಾ ಶಂಖಚಕ್ರ ದಶರೂಪೆನಿಪ

ಜಗದೊಡೆಯನಾಕೃತಿಯ ಕಾಣಲೊಡನಾನಂದಬಾಷ್ಪವಕ್ಷಿಯೊಳಿಳಿವುವು

ಈರುಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯುಜ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಜನ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುವರು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿದೆ ! ಹೀಗೆ ಇಡೀ ಕಾವ್ಯ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳ ಸರಮಾಲೆಯಾಗಿದೆ. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುವವರಿಗಿಂತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟವರದೇ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾದವರದೇ ಗಟ್ಟಿಯಾದ, ನಿಜವಾದ ಬದುಕು ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಕಾವ್ಯ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇದೊಂದು ಸೊಗಸಾದ ಖಂಡಕಾವ್ಯ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯರಸ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಕೃತಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. 'ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ' ಅಂಥ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

'ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ'ಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ಕವಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿರಬೇಕು. ಆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿ(ಬತ್ತ) ಮತ್ತು ನರದಲೆಗ (ರಾಗಿ) ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮ ಈ ಎರಡೂ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಆರೇಳು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿ ಸೊರಗಿಹೋಗಿರುತ್ತದೆ.

ನರದಲೆಗ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮ ನರದಲೆಗನ ಸಾತಿಶಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಸಾರುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ 'ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ' ಯಲ್ಲಿ ಶಾಖಾಹಾರ-ಕಂದಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಬಳಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿ-ನರದಲೆಗಗಳು ಸೆರೆವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಖಾಹಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕಂದಮೂಲಗಳು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆದವು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮೂಲವನ್ನು ಮೀರಿಸಿದೆ. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಥೆಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸ್ನೇಹಿ- ನರದಲೆಗಗಳ ಕಥೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿದಿದೆ.

“ರಾಮನ ಕಥೆ ಗ್ರಂಥದ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು - ಅಂದರೆ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ - ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ಅದೇ ಪ್ರಧಾನವೆನ್ನುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ; ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆ”. ವೀಹಿ-ನರೆದಲೆಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನುಳಿದರೆ ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಥಾಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾಗಿದೆ; ಕಥೆಯ ಏಕಮುಖ ಹರಿಯುವಿಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಭಂಗವುಂಟಾಗಿಲ್ಲ. ಅನಗತ್ಯವೆಂಬ ಅಂಶಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಪಾತ್ರಗಳು, ನಾಟಕೀಯ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಕಾವ್ಯಮಯ ವರ್ಣನೆ, ಕಲ್ಪನೆಯ ಸೊಗಸಿನಿಂದ 'ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ'ಯು 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಅಡಿಪುಟಗಳು

1. ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ, ಪುಟಗಳು ೨೪೧-೪೨.
2. ಮೋಹಿನಿ ಚರಿತ್ರೆ(ಭಂಗಿ ತಂಬಾಕು ವಿಲಾಸವು) ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೃತಿಯೊಂದು, ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದವರು ಯಾರು ಎಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯದು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಂಗಿ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪುಗಳು ಜನರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದ ಕಥೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ 'ಮಾರ್ಜಾಲ ಮೂಷಿಕೆ' ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನವೊಂದು ಇರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ನನಗೆ ನೋಡಲು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.
3. ಎಂ. ಎನ್ ಕಾಮತ್ ಅವರು ನೀರುಳ್ಳಿಯ ವಿಲಾಸ' (ನೀರುಳ್ಳಿಯ ಪಿಯಾರಿಯ ಯಥಾನಕಲು) ಎಂಬ ಹಾಸ್ಯ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ (ಸುವಾಸಿನಿ, ಸಂಪುಟ 3, 1925). ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ್ಯವೊಂದು ಹೀಗಿದೆ:

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೨೧

ನೀರುಳ್ಳಿಯು ಊರೊಳು ಬಂತು | ತರ

ಕಾರಿಯೆಲ್ಲಕೆ ದುರ್ಮರಣವೆ ಸಂತು

ಬಜೆಗಳು ಆಂಬೊಡೆಗಳೆಲ್ಲ | ದೊಡ್ಡ

ಗುಜುಗುಜು ಸ್ವರದಿಂದ ಗುಣಗುಟ್ಟುತವಲ್ಲ

ನೀರುಳ್ಳಿ ನೈವೇದ್ಯವಿಮಲ | ಕೈ

ಸೇರುವನಾಗಲೆ ಪುರಂದರ ವಿಠಲ

4. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪೀಠಿಕೆ, ಪುಟ ೧೨

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು	೩
ಲೇಖಕರ ಮಾತು	೪
ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	೫
೧. ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಲೇಖನಗಳು	
೧. ಯಕ್ಷಗಾನ	೨೫
೨. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟು	೨೮
೩. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟು - ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ	೩೩
೪. ಎಂತು ಆಟವೋ ಅಂತು ನಾಟಕವು	೩೬
೫. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ	೪೦
೬ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನ ಗ್ರಂಥವಿಮರ್ಶೆ	೪೪
೧. ವಿಷಯಗಾಂಭೀರ್ಯ	೪೪
೨. ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯ	೪೫
೩. ಶಬ್ದಸುಶ್ರಾವ್ಯ	೪೬
೪. ಶೈಲಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯ	೪೭
೫. ಪ್ರಾಸಗಳಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ	೪೮
೬. ಸಂವಿಧಾನಸಂಘಟನ	೪೯
೭ ಸಂಭಾಷಣಸ್ವಾರಸ್ಯ	೫೦
೮. ಯಕ್ಷಗಾನಪಾಂಡಿತ್ಯ	೫೧
೯. ಸಂಗೀತ ಕೌಶಲ್ಯ	೫೧

---

೭ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ	೫೩
೮. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿತಾ ರಹಸ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ	೫೩
೨. ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು	
೧. ಪಾಂಡವದ್ವಿಜಯ	೬೫
೨. ರಾಜಸೂಯ ಜರಾಸಂಧವಧೆ	೮೫
೩. ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ	೧೧೭

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಲೇಖನಗಳು

೧. ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ

ಯಕ್ಷಗಾನ ಲೇಖನಗಳು

೧. ಯಕ್ಷಗಾನ

ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ "ರಂಗಭೂಮಿ"ಯ ಪ್ರಕಟನ ಪತ್ರವು ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾದಂತೆ ಹೊರಟ ಈ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂಚಿಕೆಯು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈಸೇರಿರುವುದು. ಸಂಪಾದಕರ ಪತ್ರವನ್ನೂ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಅವುಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವು ನನಗೆ ತೋರಿಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಲ್ಲವೊಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಸಾಂಪ್ರತದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಆದಿಕಾರಣವೆಂಬಂತೆಯೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಸಂಗತವೆನ್ನಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಸ್ತುತಃ ಯಕ್ಷಗಾನವೇ ಈಗಿನ ನಾಟಕಗಳ ಬುನಾದಿಯೆಂದು ಆಧಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿ ಹೇಳಲೂ ಬಹುದು. ಹೀಗಿರುತ್ತ ಸಾಂಪ್ರತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರರಾದಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರ ಕಣ್ಮನಕ್ಕಾನಂದವಿತ್ತು ಕೇವಲ ಪ್ರಾಶಸ್ತವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಕಲೆಗೇ ಅಸ್ತಿವಾರವಾದ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪರಿಶ್ರಮವು ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುಮಟ್ಟಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಷಯದ ಹುಟ್ಟುಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲುಳ್ಳ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಧನಗಳು ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮಿಳಿಸಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಸನ್ನಿತ್ರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಈ ವಿಷಯಾನುವಾದವನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೈಗೊಂಡಿರುವೆನು.

ಇಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬರೇ ಒಂದೆರಡು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ. ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾಂಗವಾಗಿ ಲೇಖನಮಾಲೆಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿಯೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಹೇಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಲ್ಲದೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೀಯವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಇದರ ನೆರೆಕರೆಯ ಮೈಸೂರು, ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು

ಅದ್ಯಾಪಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಂಗಳೂರು ಮುಖ್ಯಪಟ್ಟಣದ ನಾಗರಿಕ ಮುಖಂಡರು ಸಹ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿರುವುದೂ ದಶಾವತಾರದ ದೆಶೆಯೆನ್ನಬಹುದು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಬೈರಕು ತಾಳಮದ್ದಳೆಯ ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾ ಸಂಗೀತ ಮೃದಂಗ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಾರದರನ್ನು ಕರೆಯಿಸುತ್ತ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಮುಖಂಡರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ದೇಶವಿದೇಶದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಇಂತಿರುತ್ತ ಈ ಸಂಬಂಧದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ನೀವು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಇಲ್ಲಿನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಥಳೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನುವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸವಿಸ್ತಾರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ “ರಂಗಭೂಮಿ” ಗೆಂದು ಮೀಸಲಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಉಚಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಚಕರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ತರಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ “ದಶಾವತಾರದ ದೆಶೆ” ಯೆಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಲೇಖನವನ್ನೂ ಅತ್ತ ಮುಂದಿನ ಅನುವಾದಗಳನ್ನೂ ಮಂಗಳೂರು “ನವಯುಗ” ದಲ್ಲಿ ವಾಚಕರು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಯಕ್ಷಗಾನವೆಂದೂ ದಶಾವತಾರವೆಂದೂ ಭಾಗವತರ ಆಟವೆಂದೂ ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳಿವೆ. ಈ ಆಟವು ಅದ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮಗಳು ರೂಢಿಯಾಗಿರುವವು. ಇತರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಗಡಿ ಆಟ- ಕರಿಬಂಟನ ಆಟ - ಕುಮಾರರಾಮನಾಟ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿರುವವೆಂದು ಅನೇಕರು ಅನ್ನುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ಬೈಲುಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಆಟಗಳಿಗೂ ದಶಾವತಾರ ಆಟಗಳಿಗೂ ಅರ್ಥಾರ್ಥ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏವಂಚ ಈ ರೀತಿಯ ಪುರಾತನ ಆಟಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಲ್ಲವೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ನಡಿಯುತ್ತಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಇನ್ನು ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ “ಬಯಲಾಟ” ವೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯನಾಮ ದಿಂದ ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಆಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇಂದಿನ ನಾಟಕಗಳಂತೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯದೇ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶದ ಸದೋಚಿತ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ನೆರವೇರುವ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ “ಬಯಲಾಟ” ವೆಂಬ ಸ್ಥಾನಸೂಚಕ ನಾಮಧೇಯವು ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಅಂತೆಯೇ ದಶಾವತಾರದ ಆಟವನ್ನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಆಂಗ್ಲ ವಿದ್ಯಾವಂತರು “ಗದ್ದೆಯ ನಾಟಕ” Paddy Field Drama ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲಾನುವಾದದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು.

ಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷ ಅಪ್ಸರ ಇತ್ಯಾದಿ ತಾರತಮ್ಯಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಪಂಗಡ ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಯಕ್ಷಗಾನವೆಂದರೆ ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಗಾನವಿಶೇಷವಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕರ್ಣಕಲೋರವಾದ ಕ್ರೂರ ರಾಕ್ಷಸಗಾನವೆನ್ನಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗಂಧರ್ವಗಾನದಂತೆಯೇ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನವೂ ಒಂದು ಉಪಭೇದವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ರಾಗಜ್ಞಾನವವಿದ್ವವರು ಸುಶ್ರಾವ್ಯಕಂಠದಿಂದ ಹಾಡುವುದಾದರೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ರಾಗಭೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುವವು. ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯಾದರೂ ಸ್ಥಾನವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಬಗೆಯಾಗುವಂತೆ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಹಾಡುವ ಜಾಡುಮಾತ್ರ ಭೇದವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಗಾನವೇ ಅಸಂಬಂಧವೆಂದು ಆದಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೃತಿಗತಿಲಯತಾಳಮುಕ್ತಾಯ ಮುಂತಾದ ಗಾನಾಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದರೆ ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದರ ಪ್ರಾಶಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಪ್ರಕೃತ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಟ-ದಶಾವತಾರದ ಆಟ-ಭಾಗವತರ ಆಟ ಎಂಬ ಮೂರುನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾವುದೆಂಬ ಶಂಕೆ ಬರಬಹುದು. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಕಥಾಭಾಗಗಳನ್ನು ಆಡಿತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಈ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ (ಆಟಕ್ಕೆ ಸಹ) ದಶಾವತಾರವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತೆಂಬುದು ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳು ಕದಾಚಿತ್ತಾಗಿ ನರಸಿಂಹ ಭಾರ್ಗವಾವತಾರಗಳ ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಸಂಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಆರು ಅವತಾರಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ ಇದಕ್ಕೆ ದಶಾವತಾರದ ಆಟವೆಂಬುದು ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ಯಕ್ಷಗಾನವೆಂಬ ನಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಾನಜಾತಿಗೂ ಆ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಹಿಂದೂತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಈ ಹೆಸರು ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮನ್ವಯವೆನ್ನಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನುಳಿದ "ಭಾಗವತರ ಆಟ" ವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವೇ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಮೂರು ರೀತಿಗಳಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮೂರುಬಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಪಡಿಸಬಹುದು. ಈ ಅನ್ವರ್ಥನಾಮದ ಅನುಪೂರ್ವಿಯನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಹೋದರೆ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನವೆಂಬುದರ ಮೂಲವೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸತೊಡಗಿದರೆ ಪ್ರಕೃತದ ಪತ್ರವು ಬಾಹುಳ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಪೀಠಿಕೆಯ ರೂಪವಾದ ಇಂದಿನ ಲೇಖನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದುತ್ತಮವು.

೧. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟು

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪೀಠಿಕಾರೂಪದ ಪ್ರಥಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ “ಭಾಗವತರ ಆಟ” ವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವೇ ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಮೂರು ವಿಧಗಳಿಂದ ಅನ್ವರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದೆವು. ಇದರ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದೇ ಇಂದಿನ ಲೇಖಾಂಕದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಭಗವದವತಾರಮೂರ್ತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಧ್ರುವ, ಭೀಷ್ಮಾದಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಪುಣ್ಯಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಒಂದನೆಯ ಕಾರಣವು. ಭಾಗವತದ ಹರಿವಂಶಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರನಾಭಾಸುರನ ಸಂಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನಾಡುವ ಭಾಗವತರ ಮೇಳವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವು. ಈ ಮೇಳವನ್ನು ಯಾದವರ ಸಮಾಶ್ರಯದಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಭದ್ರನಟನೆಂಬ ಭಾಗವತನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಜ್ರನಾಭನಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯನ್ನಾಡಿರುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವು. ಹೀಗೆ ವಿಷಯವು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಕಥೆ. ಮೂಲವು ಭಾಗವತದ ಹರಿವಂಶಪುರಾಣ. ಮೇಳಕರ್ತನು ಭದ್ರನಟನೆಂಬ ಭಾಗವತ. ಇಂತಹ ಕಾರಣತ್ರಯದಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ “ಭಾಗವತರ ಆಟ” ವೆಂಬುದೇ ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಭಾಗವತದ ಹರಿವಂಶ ಪುರಾಣದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬರೆದ “ವಜ್ರನಾಭನ ಕಾಳಗ ಅಥವಾ ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರ” ವೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಶ್ರುತಪಡಿಸುವುದು ಸದ್ಯೋಚಿತವಾಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ದಿತಿ ಅದಿತಿಯೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ವಜ್ರನಾಭ, ಸುನಾಭರೆನ್ನುವ ರಾಕ್ಷಸರು; ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ವಜ್ರನಾಭನು ವಜ್ರಪುರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಆನಂದದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವ ವಜ್ರನಾಭನು ಘೋರತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಮನ್ಮಥನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕುಳಿದ ಸುರನರೋರುಗಾದಿ ಸಮರ್ಥರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇರುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮನ್ಮಥನೊಬ್ಬನನ್ನು ವಿನಾಯಿಸಿದುದು ತನ್ನ ಸುಖಭೋಗವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ವಜ್ರನಾಭನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನ ವರಬಲದಿಂದ ಸಕಲ ಲೋಕವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಸೆಳಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಲಗ್ನೆಯಿಟ್ಟನು. ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ವಜ್ರನಾಭನನ್ನು ಇದಿರಾಳಿಸಲಾರದ ಇಂದ್ರನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು 'ನೀನು ಹೇಗೂ ಹಿರಿಯನು. ಇಂದ್ರಪದವಿಗೆ ನೀನೇ ಭಾಗಿಯು. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಕಶ್ಯಪರ ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆಯು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ವಿರಸವನ್ನು ಅವರೊಡನೆ ಅರುಹಿ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವ' ಎಂದ ಮಾತಿಗೆ ವಜ್ರನಾಭನು ಒಪ್ಪಿ ಪಡೆಸಹಿತ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೈದಿರುವನಾಗಿದ್ದನು.

ಇತ್ತ ಇಂದ್ರನು ಮಿತಪರಿವಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದ್ವಾರಕಾವತಿಗೆ ತೆರಳಿ ಉಚಿತರೀತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀದೇವನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬಿನ್ನಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ವಜ್ರನಾಭನ ಸಂಹಾರದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸರ್ವರೂ ಸೇರಿ ಸಮಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟ ಮೇರೆಗೆ ಇಂದ್ರ ಉಪೇಂದ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರೂ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದರು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀದೇವರನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಹಾಸಭೆಯೊಂದು ಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತವಾಯಿತು. ರಂಭಾದಿ ಅಪ್ಪರ ಸೀಯರ ನರ್ತನ, ತುಂಬುರು ನಾರದರ ಗಾಯನ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಸಂಭ್ರಮವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಸಮಯ ಶಾರದೆಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನರ್ತನಕೋವಿದನಾದ ಭದ್ರನನ್ನುವ ನಟನು ಸಭೆಗೈದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗೈದು ಅನ್ಯಾದೃಶವಾಗಿ ನರ್ತನ ಮಾಡಿದನು. ಇವನ ಕಲಾಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಇಂದೋಪೇಂದ್ರರು ಮೆಚ್ಚಿ ಉಚಿತವಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ 'ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ವಜ್ರನಾಭನ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಹಾಯಕನಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ತಿಳುಹಿದರು. ಭದ್ರನಟನು ಶ್ರೀದೇವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ವಜ್ರಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ತೆರಳಿದನು.

ಇತ್ತ ಪಯಣಗತಿಯಿಂದ ವಜ್ರಪುರ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ನರ್ತನಮಾಡುತ್ತ ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರಿಬರುತ್ತಿರಲು ವಜ್ರನಾಭನೂ ಆನಂದಪರವಶನಾಗಿ ನಟನನ್ನು ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಮಿಸಿ ಆತನ ಅನುಪೂರ್ವಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಸಗೊಂಡನು. ಇಂತಹ ಪ್ರಥಮಸಮ್ಮಾನದ ಶುಭಸೂಚನೆಯಿಂದ ಭದ್ರ ನಟನಿಗೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹವುಂಟಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ತಾನು ಶಾರದೆಯ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಾಟ್ಯ ಕಲಾಕೋವಿದನೆನಿಸಿ ವೇಷಧಾರಿಗಳೊಡವೆರಸಿ ರಾಮಾಯಣ ಪ್ರಸಂಗವಾಡುವ ಭಾಗವತನೆಂತಲೂ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಮುಂದೆ ಆಟಗಳನ್ನಾಡಿ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದನೆಂತಲೂ ಆ ಮೇಲೆ ಅಮರಾವತಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದನೆಂತಲೂ ಅಮರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ತನಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಮರೆತನೆಂತಲೂ ವಜ್ರನಾಭನ ವೆಗಳವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು. ಆಗ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನ ಮನವು ಅಟ್ಟಕ್ಕೇರಿತು. ಆತನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆನಂದಭರದಿಂದ ಭದ್ರನಟನಿಗೆ ಮೇಳವನ್ನು ಕರೆತಂದು ವಜ್ರಪುರದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನಾಡುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಟಕ್ಕೆ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಐದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಳಸಹಿತವಾಗಿ ಮರಳಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಮರಾವತಿಗೆ ಥಟ್ಟನೆ ತೆರಿ ಬಂದನು.

ಇಂದ್ರೋಪೇಂದ್ರರೊಡನೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಮೇಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಜನಗಳನ್ನೂ ವಸ್ತು ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಲು ಆಗ ಮನ್ಮಥ, ಗದ, ಸಾಂಬ, ಸೂರ, ಮನೋಚಿತಿ ಮುಂತಾದ ಯಾದವಶೇಷರನ್ನೂ ಧಾರ್ತರಾಷ್ಟ್ರ ಹಂಸಮುಖರನ್ನೂ ಧ್ವಜಪತಾಕೆ ಕಹಳೆಭೇರಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಘೋಷಾದಿ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಸುಸಂಗತಗೊಳಿಸಿ ಭದ್ರನಟನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಈ ದಿವ್ಯಮೇಳವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಭದ್ರನಟನು ಅನೇಕ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಆಟವನ್ನಾಡುತ್ತ ಕ್ಲಪ್ತಕಾಲಕ್ಕೆ ವಜ್ರಪುರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ವಜ್ರನಾಭನು ಮೇಳದವರನ್ನೂ ಭಾಗವತರನ್ನೂ ಬಹುವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ಆಟವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿ ಸಕಲಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ತರುವಾಯ ತೋರಣ ಪತಾಕೆ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ರಂಗಮಂಟಪವನ್ನೂ ಸಾಮಂತ ಸೀಮಂತ ರಾಕ್ಷಸಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕ ದಿವ್ಯಸಭಾಮಂಟಪವನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಮಂತ್ರಣಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಂದಿನ ಸಂಧ್ಯಾಭೋಜನೋತ್ತರ ಸಕಲ ರಾಕ್ಷಸನಿಕರದಿಂದಲೂ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತರಾದ ವಜ್ರನಾಭ ಸುನಾಭ ಸಹೋದರರಿಂದಲೂ ಮಹಾಸಭೆಯು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇತ್ತ ರಾಜಮಂದಿರದ ಮಹಡಿಯ ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ತಾರಾಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯೆ ರಾರಾಜಿಸುವ ರಾಕೇಂದುವಿನಂತೆ ಚಂದ್ರವತಿ ಗುಣವತಿಯರೆಂಬ ತಂಗಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ವಜ್ರನಾಭನ ಮೋಹದಪುತ್ರಿ ಪ್ರಭಾವತಿಯು ರತಿಯ ದ್ವಿಪ್ರತಿಯಂತೆ ಮಣಿಮಯ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತೊಪ್ಪುವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಮುಂಭಾಗದ

ರಾಗ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ : ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

“ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪಟಕ ಮೃ | ದಂಗ ಶ್ರುತಿಗತಿ ತಾಳಗಾಯನ |

ಸಂಘಟಿಸೆ ನಟನಿಂದು ನೆನೆದ ರ | ಧಾಂಗಧರನ”

ಹೀಗೆಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನಕವಿ ವಿರಚಿತ “ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರ” ಸುಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಂಗಮಂಟಪದ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳು ವರಣಿತವಾಗಿವೆ. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕರ್ಣಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಬೀಜವು. ಇದೇ ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ತತ್ವಸಾರವು. ಇದರ ಸಾರ್ಥಕ ಸಮನ್ವಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು. ಆ ಮೇಲೆ ಯಥಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗಣಪತಿ ಸರಸ್ವತಿ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ರಾಮಾಯಣದ ಪೂರ್ವ ಕಥಾನುವಾದಮಾಡಿ ದಶಕಂಠ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಪಯರ್ಂತರ ಆದ್ಯಕಥಾ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರನೆಂಬ ಯಾದವನು ರಾವಣನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅಂತಃಪಟದ ಬಳಿಗೆ ಘರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು. ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ನರ್ತನಗೈಸಿ ಅವನ ಸ್ಥಾನ, ನಾಮ, ಆಗಮನಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಹುಟ್ಟುಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು

ವಿವರಿಸಿ ಕುಬೇರನ ಶೈಲದಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ವಿಹಾರವೆಸಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದ ಸ್ವಾರಿಯೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಸಾಂಬನೆಂಬ ವಿದೂಷಕನೊಡಗೂಡಿ ಉಚಿತಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೋಚಿತ್ತಿಯೆಂಬ ಯಾದವನು ರಂಭೆಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಕಲ ಜನಮೋಹಕವಾಗಿ ನರ್ತನಗೈದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಅನುಪೂರ್ವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಟನೊಡನೆ ತಾನು ಅಷ್ಟರ ಸ್ತ್ರೀರಂಭೆಯೆಂದೂ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಳಕೂಬರನ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಕುಬೇರ ಶೈಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಿಕಾ ವಿಹಾರಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದವಳೆಂದೂ ಬೆಸಸಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಆಗ ದಶಕಂಠನು ಅವಳನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ತನ್ನನೊಡಗೂಡಿ ವಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂವಾದಗಳು ಅತಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿವೆ. ರಂಭೆಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾದ ರಾವಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಶಿಲಾತಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ದು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಭೋಗಿಸಿಬಿಡುವನು. ಆರ್ತಳಾದ ರಂಭೆಯು ಅಳಲುತ್ತ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಇತ್ತ ಮನ್ಮಥನು ನಳಕೂಬರನ ದಿವ್ಯದೇಹವನ್ನಳವಟ್ಟು ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಂಭೆಯೊಡನೆ ತನ್ನ ವಿಹಾರೋದೇಶವನ್ನು ಅರುಹಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಂಭೆಯು ರೋದಿಸುತ್ತ ಐತಂದು ಆತನ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಯಾವದೃಶ್ಯಾಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಳು. ನಳಕೂಬರನು ಸಖೇದಾಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ 'ನಡೆದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನುಡಿದು ಫಲವೇನು' ಎಂದು ಧಾತೋಪಶಮನಗೈಯುವನು. ರಂಭೆಯು ರೋಷಪರವಶೆಯಾಗಿ ದಶಕಂಠನ ಶಿರಸ್ಸು ಸಹಸ್ರಹೋಳಾಗಿ ಹೋಗಲೆಂದು ಘೋರಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುವಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನರಾತ್ರಿಯ ಕಥಾಭಾಗವು ಮುಗಿದು ಅರುಣೋದಯವಾಗುತ್ತಿರಲು ಮೊದಲೇ ಮನ್ಮಥ, ಮತ್ತೆ ನಳಕೂಬರನ ವೇಷವನ್ನೂ ತಾಳಿದ ಸುಂದರತರ ಪುರುಷನ ಮೇಲೆ ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಭಾವತಿಗೆ ಮೊದಲು ಮೋಹಾಂಕುರವು ಸಂಜನಿಸುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಳಕೂಬರನೂ ಆಕೆಯ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗವು ಮುಗಿದು ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾಡುವಾಗ ನಟನು ವಜ್ರನಾಭಾದಿ ಸಭ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು. ನಟನ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ವಜ್ರನಾಭನು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಆಭರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ ಬಿಡಾರ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಸಕಲ ಸಭ್ಯರೂ ಅವರವರ ಉಚಿತಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕುರಿತು ತೆರಳುವರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲದಿನದ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವು ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಓರಂತೆ ದಿನಂಪ್ರತಿಯು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ವಿಷ್ಣುಂಭಕ ರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಆಟದ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುವ ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಮಾತ್ರ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ.

ಇತ್ತ ಪ್ರಭಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಂಡ ಮನ್ಮಥನು ಮೇಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಂಸೆಯೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಧರಿಸಿ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೈದಿ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಉಭಯತ್ರರಿಗೂ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಪಾತ್ರಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. ಆಕೆಯು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಶುಚಿಮುಖಿಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವತಿಯ ಬಳಿಗೈದಿ ಅರೆನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮಲಗಿರುವವಳನ್ನು ಉಚಿತ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತ ಸಮೀಪಕ್ಕೆದುವಳು. ಶುಚಿಮುಖಿಯ ಸಪ್ಪಳವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಆಕೆಯ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಸಗೊಳ್ಳಲು ಆಗ ಹಂಸೆಯು ತಾನು ಮಾರನ ವರಬಲದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದುಬರಲು ದೇಶಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೈತಂದ ಶುಚಿಮುಖಿಯೆಂಬ ಅಭಿಧಾನವಾಂತವಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಭಾವತಿಗೊದಗಿರುವ ಸಂತಾಪಕಾರಣವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಳು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೊಳಗೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸರಸತೆಯು ಬಹು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಪ್ರಭಾವತಿಯ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವಳಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಸಮಾಗಮಗೊಳಿಸುವಂತೆ ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ ಶುಚಿಮುಖಿಯು ಬಿಡಾರ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಮರಳಿಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತದ್ವತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಅರುಹುವಳು.

ಬಳಿಕ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನ್ಮಥನು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವತಿಯ ಮಂದಿರದ ಬಳಿಗೈತಂದು ಶುಚಿಮುಖಿಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಕಳಿಸಿ ಸಂದರ್ಭ ತಿಳಿದು ಮಹಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರಭಾವತಿಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂದರ್ಶನ ಸುಖಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಆ ಸಮಾಗಮ ಸಂದರ್ಭದ ಸ್ವಭಾವವರ್ಣನೆಯು ಅನ್ಯಾದೃಶವೆನ್ನಬಹುದು. ಶುಚಿಮುಖಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಭಯತ್ರರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹಕ್ರಮವು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಅಂದು ಮೊದಲೊಂದು ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಆನಂದ ಪರವಶದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡುತ್ತ ಇರುವರು. ಹೀಗಿರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಈಕೆಯ ಸಖಿಯರಾದ ಚಂದ್ರವತಿ ಗುಣವತಿಯರು ಫಕ್ಕನೆ ಅಕ್ಕನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪತಿಯೊಡಗೂಡಿ ಆನಂದಿಸುವ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡು ತಮಗೂ ಈ ಸುಖಭೋಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ಹಂಸೆಯ ಮೂಲಕ ಗದ, ಸಾಂಬರನ್ನು ಕರೆಮಿಸಿ ಗಾಂಧರ್ವವಿಧಿಯಿಂದ ತಂಗಿಯರೀರ್ವರಿಗೂ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಮೂವರೂ ಅವರವರ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಆಟವೂ ಇತ್ತ ಕೂಟವೂ ಏಕತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಬಳಿಕ ಮೂರುಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯರಾಗಿ ನವಮಾಸ ತುಂಬಿದೊಡನೆಯೇ ದಿವ್ಯಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಪತಿಪುತ್ರರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಅರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಅತ್ತ ಬಳಿಕ ಗೂಢಚಾರರು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನರಿತು ವಜ್ರನಾಭನಿಗೆ ಬಹುವಿನಯಭಾವದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲು ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ರೋಷಾವೇಷದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತರುವಂತೆ ಮಿತಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವನು. ಆಗ ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಡಿದಟ್ಟುವರು. ಆ ಮೇಲೆ ವಜ್ರನಾಭನು ಖತಿಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತ ಬಲಸಮೇತನಾಗಿ ಮೇಳದವರ ಮೇಲೆ ಮಲೆತುಬಂದು ಬೀಳಲು ಉಭಯತ್ರರಿಗೂ ಮಹಾಯುದ್ಧ ವಾಗುವುದು. ಒಮ್ಮೆ ವಜ್ರನಾಭನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸುವನು. ಅಂಬರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಇಂದೋಪೇಂದ್ರರು ಭಯಗೊಂಡು ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಐರಾವತ, ಮಾತಲಿ, ಜಯಂತ, ಗರುಡ, ಚಕ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮನ್ಮಥನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುವರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛ ತಳೆದಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನು ಇವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಘೋರ ಯುದ್ಧವೆಸಗಿ ವಜ್ರನಾಭ ಸುನಾಭಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಾಡುವನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರೂ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ರಣಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದು ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪುರಜನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನ್ನಿಸುವರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರು ಪತ್ನಿಪುತ್ರಸಮೇತರಾದ ಮನ್ಮಥ ಗದ ಸಾಂಬರನ್ನು ತಳ್ಳಿಸಿ ವಜ್ರಪುರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಕಳುಹಿ ಸಮಸ್ತ ಯಾದವರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ದ್ವಾರಕಾವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಕವಿಯ ವಿಚಾರ, ಕವಿತಾಚಮತ್ಕಾರ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಲೇಖಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಬಹುದು.

- (ರಂಗಭೂಮಿ, ನವೆಂಬರ್ 1925)

೩. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟು

ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅನುವಾದಕ್ಕೂ "ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ" ವೆಂಬ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೆಂದು ವಾಚಕರು ಯೋಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಈ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಶೃತಪಡಿಸುವುದೇ ಇಂದಿನ ಉದ್ದೇಶವು. ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವೆಂಬ ಧ್ವಂಧ್ಯ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವೆಂದು 'ವಿ' ಎಂದಿರುವುದೇ ಇದರ ವಿಶೇಷವೆನ್ನಬೇಕು. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಚಿತ್ರದ ವೈಚಿತ್ಯವೆಂದೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಚಿತ್ರವೆಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಹಾಗೂ ಸರಿ

ಹೀಗೂ ಸಮವೆಂಬ ಗದಗಶಬ್ದದಂತೆ, ವಸ್ತುತಃ ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಪರಂತು ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಚಿತ್ರವಾವುದೆಂದು ಪಾರಕರನ್ನು ವೃಥಾ ಕುತೂಹಲಗೊಳಿಸುವುದು ವಿಹಿತವಲ್ಲ.

ಪ್ರಕೃತ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಮಂಗಳಕರವಾದ “ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಚಿತ್ರದ ಚಿತ್ರವೇ ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರತರ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು. ನಾಟಕರಂಗದ ಅಂಕಪರದೆಯನ್ನು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸುವಂತೆ “ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖಪತ್ರ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಭವ್ಯಚಿತ್ರವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸಾರ್ಥಿಕವನ್ನು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿರುವರೋ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ.” ಪ್ರಯುಕ್ತ ಮುಖಪತ್ರ ಚಿತ್ರವು ಸರ್ವಥಾ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಕೃತ ಪಡಿಸುವುದು ಸದೋಚಿತವಾದ ಇತಿಕರ್ತವ್ಯವು.

“ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟು” ಎಂಬ ಹಿಂದಿನ ಲೇಖಾಂಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾದಂತೆ “ರಂಗಮಂಟಪ” ದ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯದ ಪುನಶ್ಚರಣೆಯು ಸದೋಚಿತವಲ್ಲದೆ ಪೌನರುಕ್ತ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದುದಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇಂತೊಪ್ಪುವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಮುಂಭಾಗದ

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಪಟಹ

ಮೃದಂಗ ಕೃತಿಗತಿತಾಳಗಾಯನ

ಸಂಘಟಿಸೆ ನಟನಿಂದು ನೆನೆದ ರ | ಧಾಂಗಧರನ ||

ಎಂಬ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೂಲಾಧಾರವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪಾರಕರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ತಂದು ಈ ಪದ್ಯದ ವಿವರಣೆಗೂ ಮುಖಚಿತ್ರದ ವರ್ಣನೆಗೂ ಸರಿಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಇವೆರಡರ ಸಾರ್ಥಕವು ಏಕತ್ರ ಒಂದೇಯೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾಸಭೆಯು ವಜ್ರನಾಭನ ರಾಜಮಂದಿರದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿತ್ತೆಂಬಂತೆ ಮುಖಪತ್ರದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಅರಮನೆಯು ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರ ಶಿರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಅಂಕಪರದೆಯೊಬಂತೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಚಿತ್ರಪಟವು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವಂತೆ ಚಿತ್ರಸ್ಥಿತಪುಸ್ತಕ ಬಳಿಯ ಬಾರತಂಬೂರವೇ ಪಟಹವು (ಯಕ್ಷಗಾನದ ಒರಟುಚಂಡೆಯೆಂಬ ಚರ್ಮವಾದ್ಯವು), ಅದರ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದೇ ಮೃದಂಗವು (ಮದ್ದಲೆಯು), ಇತ್ತೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ

ಇಟ್ಟಿರುವ ತಂಬೂರಿಯೇ ಶೃತಿಯು, ಯುಕ್ತವಿದ್ದಂತೆ ಮುಕ್ತಾಯಕೊಟ್ಟು ನರ್ತನ ಮಾಡಿಸುವ ತಬಲೆಯೇ ಗತಿಯು, ಮಧ್ಯಸ್ಥವಾದ ಪಿಟೀಲು ತಂತ್ರೀವಾದ್ಯವೇ ತಾಳರೂಪಿಯು, ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಹಾರಮೋನಿಯಂಯೆಂಬ ರಾಗದ ಪೇಟಿಯೇ ಗಾಯನಸೂಚಿಯು, ಇಂತವು ಹಿಮ್ಮೆಳಗಳು ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾಗಿರುತ್ತಿರಲು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭದ್ರನಟನೆಂಬ ಭಾಗವತನೇ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನಾಟಕಮಂಡಲಿಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾಶಯ ಶ್ರೀಯುತ ಸದಾಶಿವ ಗುರುನಾಥ ಗರೂಡರವರು. ಪ್ರಸಂಗಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ರಥಾಂಗಧರ(ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೇ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿತವಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಮಧ್ಯಗತ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಮಾವೇಶದಿಂದ ಭಾಗವತರ ಆಟವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಯಜಮಾನನು. ಮೂರನೆಯ ಮಹೇಶ್ವರನಾದರೋ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸಿ ಭದ್ರನಟನನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸಿದ ಪೋಷಕನು. ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೂ ಮುಖಪತ್ರ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರಯುಕ್ತ “ಇದರ ಸಾರ್ಥಿಕ ಸಮನ್ವಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬಹುದು” ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಸಾರಿದುದನ್ನು ಇಂದು ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಇದರಿಂದ ಈಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಆ ಯಕ್ಷಗಾನ ರಂಗಮಂಟಪವೇ ಮೂಲಾಧಾರವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಗವತ ಆಟವೇ ಆಧಾರಭೂತವಾಗಿದ್ದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಾಡಿನ ನಾಗರಿಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಗಾಯನ ನರ್ತನ ಅಭಿನಯ ಭಾಷಣ ಕಥಾಸಂವಿಧಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸುಧಾರಣೆಗೊಂಡು ಇಂದಿನ ನಾಟಕ ಸಾಂಪ್ರತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ನೆರೆ ನಂಬಬಹುದು. ಪರಂತು ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಮೋಟಾರು ಬಂದನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುನಿಧಾನವಾದ ಮಾಯಬಂಡಿಯು ನಲಿದಾಡುವಂತೆ ನಾಟಕವು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಟವು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಅರ್ಭಟವಾದ ರಾಕ್ಷಸ ವೇಷಧರಿಸುವುದು, ಕರೋರವಾದ ತಂಬೂರು ಬಾರಿಸುವುದು, ಲೋಹನಾದಿ (triangle)ಯಿಂದ ತಾಳಗತಿ ತೊಟ್ಟುವುದು, ತೆರೆಮರೆಯಂತೆ ಅಂಕದಪರದೆ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಮಡಿಸುವುದು, ಭಾಗವತರ ಬದಲಿಗೆ ವೇಷಧಾರಿಯು ಪದಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಸಾಂಪ್ರತ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವ ಆಟದ ಅವಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನೇಕರು ಆಡುವುದುಂಟು. ಏವಂಚ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೂ ಮಂಟಪದ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ವರ್ಣನೆಗೂ ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಚಿತ್ರಾತ್ಮಕ ವರ್ಣನೆಗೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪ್ರಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಯುಕ್ತ ನಾಟಕರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಈ ರಂಗಮಂಟಪವೇ ಅಧಿಕಾರಣವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ಸಾರುವುದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಈ ಮುಖಪತ್ರ ಚಿತ್ರವು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಕಾಕತಾಳೀಯ ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಇಂದಿನ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಆಟವೇ ಆಧಾರವಾದ ಬಳಿಕ ಆಮೇಲೆ ಇಂತಪ್ಪ ಇಂದೋಪಕಾಲವಾದ ದ್ವಾಪರಯುಗಾಂತರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದೆಂದ ಬಳಿಕ ಸದ್ಯದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಅನಾದಿಸಿದ್ದ ವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುತ್ತ ಕೆಲವರು ಅನುವಾದಿಸುವಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕರಂಗಭೂಮಿಯು ಕೇವಲ ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿತೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದು ಅಸಂಗತವೇ ಸರಿ. ಈ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮರಾದವರು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲಿ.

- (ರಂಗಭೂಮಿ, ಜನವರಿ 1926)

೪. ಎಂತು ಆಟವೋ ಅಂತು ನಾಟಕವು

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗವತರ ಆಟವೇ ಮೂಲವೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು “ರಂಗಭೂಮಿ” ಯ ಲೇಖಕರನೇಕರು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ. ಭಾಗವತರ ಆಟವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಕನ್ನಡದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ನೆರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಧಾರವಾಡ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಟನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತೆಂತಲೂ ಅದನ್ನೇ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವೇಷಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಸಾಂಗಲೀ ನಾಟಕವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತೆಂತಲೂ ಹೀಗೆ ಸುಧಾರಿತ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ನಾಟಕವು ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದಾಗ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅವನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡತೊಡಗಿದರೆಂತಲೂ ಅತ್ತ ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗೊಂಡು ಸದ್ಯದ ಉಚ್ಚಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂತಲೂ “ರಂಗಭೂಮಿ” ಯ ಲೇಖಕರೊಬ್ಬರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದು ವಿದ್ಯಮಾನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅನುಮೋದಿಸಿ ಆಧಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟನ್ನು “ಪ್ರಭಾವತೀ ಸ್ವಯಂವರ” ವೆಂಬ ಭಾಗವತ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಪರಿಯು ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೋಚರವಿರಬಹುದು. ಆಧುನಿಕ ಜನ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಅನಾದಿಸಿದ್ದವೇ ಆಗಲಿ ಏವಂಚ ಭಾಗವತರ ಆಟವೇ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೆನ್ನಲು ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಿರುತ್ತ ಆಟಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ನೀತಿನಡತೆಗಳೂ ಸದಾಚಾರ ದುರಾಚಾರಗಳೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲಸಿ ಅದ್ಯಾಪಿ ಆಚರಣೆಗೆ ಬಂದಿದೆಯೆಂದು

ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆಟದ ರಂಗಮಂಟಪ ರಂಗಸ್ಥಳವೆಂಬುದೂ ನಾಟಕದ ರಂಗಭೂಮಿ ರಂಗವೇದಿಕೆಯಾಗಿ (stage) ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಉರುಕೇರಿಗಳ ಆಧ್ಯರ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಟವು ಆಯಾಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಂಧಿರ ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ನಾಟಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವುದೂ, ನಾಟಕದ ಅಂಕಪರದೆಯಂತಿರುವ ಆಟದ ಅಂತಃಪಟವು(ತೆರೆಮರೆಯು) ಏಕಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದು ಮಿಕ್ಕದೃಶ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉಹಾಸ್ವದವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೃಶ್ಯಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ ಆಟದ ಸಭೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪಂಡಿತರೇ ಮುಂತಾದ ಮುಖಂಡರು ಮಂಡಿಸಿರುವಂತೆ ನಾಟಕಮಂದಿರದ ತಲ್ಪಾಸನ (sofa)ದಂತಹ ಮುಖಪಂ (Front lines)ಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾನರು ಕುಳಿರುವುದೂ, ಆಟದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸಂಗಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಒಡೋಲಗದಿಂದ ಮೊದಲೊಂದು ಕಥಾಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುವಂತೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಂದಿಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹಾಡಿ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದರ್ಬಾರಿನಿಂದ ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದೂ ಆಟವು ಮುಗಿದ ಅನಂತರ ಮಂಗಳಪದವನ್ನು ಹಾಡುವಂತೆ ನಾಟಕಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭರತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ, ಆಟದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸಭಿಕರಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಹೇಳುವಂತೆ ನಾಟಕಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂತ್ರಧಾರನು ಸಭಾಸದರಿಗೆ ಸಮಾರಿಗೆ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಧನ್ಯವಾದವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವುದೂ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಗಳು ಆಟನಾಟಕಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ನೀತಿ ನಡತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

ಇನ್ನು ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತಿಹಾಸ ಕಥಾಭಾಗಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ವಿರಚಿಸಿರುವಂತೆ ಅನೇಕ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಕಥಾಭಾಗಗಳೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಂಡು ನಾಟಕರೂಪವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣವೇ ಶುದ್ಧಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಬದ್ಧ ದೀಕ್ಷೆಯೆಂಬ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಉಭಯಕಾವ್ಯಗಳೂ ಸಾರಿ ಹೇಳಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪಾಮರವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಹ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಕಥಾಭಾಗಗಳ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನೂ ತನ್ಮೂಲಕ ಅಜ್ಜರನ್ನೂ ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಆಟನಾಟಕಗಳು ಏಕತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವು. ಜನತೆಯು ಉದಾಸೀನ ಅಹಂಕಾರ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಂದ ಖಿಲವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಗೀತ ನಾಟ್ಯ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಭಿರುಚಿ ಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಈ ಉಭಯ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯು ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಟನಾಟಕಗಳಿಂದ ಯಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಂಪ್ರತ ಸುಧಾರಿತ ಸಮಯದ ನವನಾಗರಿಕ ಮುಖಂಡರ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಈ

ಉಭಯಕಲೆಗಳೂ ಕಾಲಾಧೀನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನಾಟ್ಯನಿಷೇಧಕ ಸಂಘದ (Anti Natch Party)ಗೊಂದಲದಿಂದ ಭರತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸುಧಾರಕರು ಮುರಿದೊತ್ತುತ್ತಿರುವರು. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಸಲ್ಲದೆಂದು ಕ್ಷುಲ್ಲಕಗುಲ್ಲಿನಿಂದ ಗಂಧರ್ವಗಾನದ ಗಂಧಗಾಳಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟತೊಡಗಿರುವರು. ಆಂಗ್ಲ ವಿದ್ಯಾವಿಚಕ್ಷತೆ ದುಷ್ಟಪರಿಣಾಮರೂಪವಾಗಿ ಆರ್ಷೇಯವಾದ ನಮ್ಮ ಭರತನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮುರಿದೊತ್ತುವ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯಂತಾ ದುಷ್ಟತ್ಯವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಟನಾಟಕಗಳೆರಡು ಉಭಯಕಲೆಗಳ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡುವ ಮಹೋಪಕಾರವು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಾಗವತರ ಆಟದಿಂದಲೂ ಸಾಂಪ್ರತ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತಭೂಮಾತೆಯ ಸೇವಾರೂಪದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳೆನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೆ "ಹುಲ್ಲು ನೆಲ್ಲು ಹುಟ್ಟುವವು" (wheat and weed grow together) ಎಂಬಂತೆ ಸದ್ಯೋಧಗಳಾದ ಇಂತಹ ಸತ್ಕಥಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಂದಲೂ ಕದಾಚಿತ್ ಪೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರವು ತಲೆದೋರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕವಲ್ಲ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹುಟ್ಟಿಂಟ ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದ ಕಥಾಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಈ ಮುಂಚೆಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತೆ. ವಜ್ರನಾಭನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ಸಂಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಭಾಗವತರ ಆಟಕ್ಕೆ ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಮುಖ್ಯಮಾಲಿಕ (proprietor)ನೆಂತಲೂ ದೇವಶೇಷನಾದ ಇಂದ್ರನೇ ನಿರ್ವಾಹಕ(manager)ನೆಂತಲೂ ನಾಟ್ಯಕಲಾಕೋವಿದನಾದ ಭದ್ರನಟನೇ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಚಾಲಕ (stage Manager)ನೆಂತಲೂ ರೂಪು ಯೌವನಲಾವಣ್ಯಾದಿಮೋಹಕಗುಣ ವಿಶೇಷವುಳ್ಳ ಮನ್ಮಥ ಗದ ಸಾಂಬ ಸೂರ ಮನೋಚಿತಿ ಹಂಸೆಮುಂತಾದವರೇ ಪಾತ್ರವರ್ಗವೆಂತಲೂ (actors) ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ವಿದ್ಯಮಾನವು ವಾಚಕರಿಗೆ ವೇದ್ಯವಿದೆಯಷ್ಟೆ! ಹೀಗೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಮನಮೋಹಕವಾದ ಈ ನಟವರ್ಗದವರು ವಜ್ರನಾಭನ ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಆಡಿದ ಪ್ರಥಮದಿನದ ರಾಮಕಥಾಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಳಕೂಬರನ ಮುಖ್ಯಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು (chief actor) ಲೋಕೈಕ ಸುಂದರನಾದ ಮನ್ಮಥನೇ ತಾಳಿ ನಳಕೂಬರನ ಭವ್ಯಪಾತ್ರವೂ ಮನ್ಮಥನ ದಿವ್ಯಪಾತ್ರವೂ ಏಕತ್ರ ಒಂದುಗೂಡಿತೆಂದಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಅನ್ಯಾದೃಶ ದಿವ್ಯಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸೋಲದ ಕಾಮಿನಿಯುಂಟೆ? ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾರದರು ನಿನಗೆ ಮನಮೆಚ್ಚುವ ಸುಂದರಪುರುಷನು ಅನಾಯಾಸೇನ ದೊರೆಯುವನು' ಎಂದು ಪ್ರಭಾವತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯ ದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರಥಮದಿನದ ಆಟ ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲ್ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಭಾವತಿಗೆ ಮನ್ಮಥನ ಮೇಲೆ ಮೋಹಾಂಕುರವು

ಮೂಡಿತೆಂಬುದೂ ಆಕೆಯ ಮುಖಾರವಿಂದ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಅಂತೆಯೇ ಚಿತ್ತಚಂಚಲವಾಯಿತೆಂಬುದೂ ವಿಹಿತವೇ ಸರಿ.

ಇವರಿಬ್ಬರ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದ ಪದ ೬೬ ಪದ್ಯ(೪)ರಲ್ಲಿ

ರಾಗ: ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ದರ್ಪಕನ ಚಲುವಿಕೆಗೆ ಮನವಲಿ

ದಾಪ್ರಭಾವತಿ ವಿರಹತಾಪದೊ

ಅರ್ಪಳವಳ ಮುಖಾಂಬುಜವ ಕಂದರ್ಪ ನೋಡಿ ಭ್ರಮಿಸಲು

ಹೀಗೆಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಏವಂಚ ಪ್ರೇಕ್ಷಕವರ್ಗದ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಅನಾಧುಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೇ ಆಟದವರು ಆದಿಕಾರಣರಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು.

ಈ ರೀತಿಯಾದ ಯಥಾರ್ಥವನ್ನರಿಯದೆ ಮುಂದೆ ಆಟದವರ ಮೇಲೆ ಮುನಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂದ ವಜ್ರನಾಭನ ಪದ ೧೦೪ ಪದ್ಯ(೧) (೨)ರಲ್ಲಿ -

ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಆವ ಕುಟಿಲಗಾರರೆಲವೊ ರೂಪನಡಗಿಸಿ

ನೀವು ಬಂದು ಕಪಟವೇಷದಿಂದ ನರ್ತಿಸಿ

ಕೇವಲಾಪ್ತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನವ ಮೋಹಿಸಿ

ಭಾವದಲ್ಲಿ ವಿಷವ ಬಗೆದು ಮಹಿಯ ದೋಚಿಸಿ 11೧ 11

ಮೆಚ್ಚು ಮದ್ದನಿಕ್ಕಿ ನಮ್ಮ ಬಾಲಕಿಯರನು

ಹುಚ್ಚುಗೆಡಿಸಿ ನೆರೆದು ತಂದಿರಪಯಶಸ್ಸನು

ನೆಚ್ಚಬಾರದಾಟದವರನೆಲವೊ ನಿಮ್ಮನು

ಕೊಚ್ಚಿ ಭೂತಗಣಕೆ ಬಲಿಯ ಕೊಡುವೆನೆಂದನು 11೨11

ಹೀಗೆಂದು ಮನ್ಮಥಮುಖ್ಯ ಯಾದವರ ಮೇಲೆ ವೃಥಾಪವಾದ ಹೊರಿಸಿ ಜರಿದಾಡುವನು. ಅದಕ್ಕವರು ಪದ್ಯ
೩, ೪ರಲ್ಲಿ

ಕಪಟನಾಟ್ಯಗಾರರೆಂದು ಗಳಹಬೇಡವೊ

ನಿಪುಣಕಥೆಗಳಾಡಿ ಜಗದಿ ಜನವ ಪಡೆದವೊ

೪೨

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಕಪಟಕೃತ್ಯಕಸುರವರ ಕೊಲುವ ಕಾರ್ಯಕೆ

ಕೃಪಣಕುಟಿಲಮಾಯೆಯೆಲ್ಲಬೇಕು ಸಮಯಕೆ 11೩11

ರಸಿಕವುರುಷರಾವು ಯದುಕುಲೇಶನಣುಗರು

ವಶವಗೈದರೆಮ್ಮನೊಲಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಸುತೆಯರು

ಪುಸಿಯ ಮಾಳ್ವರಾರು ಬ್ರಹ್ಮತಂತ್ರವಿದರನು

ಸ್ವಸಿರನು ಗ್ರಹಿಸಿ ನೋಡೆನುತ್ತಲೆಚ್ಚನು || ೪ 11

-ಇಂತೆಂಬ ಸದುತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ಸಮರಕ್ಕನುವಾಗುವರು. ಮೇಲಿನ ಚರಣದಿಂದ ನಮಗೆ ವ್ಯಾಮೋಹದ ಪ್ರಥಮ ಸೂಚನೆಯು ಕಾಮಿನಿಯಾದ ಪ್ರಭಾವತಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರಬಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ದೃಢೀಕೃತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಏವಂಚ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣಮಹೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸಂಘಟನೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತಿಸಿತೆಂಬ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರೆತುಹೋಗಿ ಕೇವಲ ಮೋಹೈಕಪರರಾಗಿ ಕೆಲವು ಜಾರಿಣಿಯರು ರೂಪುಯೌವನಭರಿತರಾದ ನಟವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಮನಸೋತಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಕುಶಲಕಲೆಗಳೇ ಅನರ್ಥಕಾರಿಗಳೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಸ್ಪುರದ್ರೂಪಿಗಳಾದ ಯುವಕರೇ ಈ ಕುಶಲಕಲೆಗಳಿಗೆ ಸೇರದೇ ನಿವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅಂತಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೊಂದು ಅಪವಾದ ಬರುವುದಾದ ಬಳಿಕ ಕೇವಲ ಮತೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆಂದು ಸರ್ವಬಿಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರಾದ ಯತಿಗಳೆಲ್ಲಾದರೂ ಪ್ರಮಾದಜನ್ಯದಿಂದ ದುಃಶೀಲರಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಪದವಿಯೇ ಸಲ್ಲದೆಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ವಸ್ತುತಃ ಉಚ್ಚತಮಗಳಾದ ಇಂತಹ ಕಲಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾದವಶಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಲುಳ್ಳ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದಕೊಡದಂತೆ ಅವುಗಳ ಗೌರವ ಕಾಪಾಡುವುದೇ “ರಂಗಭೂಮಿ” ಯು “ಸಂಘಶಿರೋಮಣಿ” ಗಳ ಮುಖ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರವಿತ್ತು ತಮ್ಮಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತವನ್ನು

ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಏವಂಚ ಆಟನಾಟಕಗಳ ದುರಾಚಾರಕ್ಕೆ ಇದಿನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿತ್ತು.

-(ರಂಗಭೂಮಿ, ಏಪ್ರಿಲ್ 1926)

೫. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ

“ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ”ನೆಂಬ ಘನ ಬಿರುದನ್ನು ಯಾವ ಅರಸುತನದವರೂ ಈ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟನೆಂಬ ಹುಟ್ಟುಕವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅದು ಯಾವ ಮಠ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳಾದರೂ ಈ ಕವಿಯ ಯೋಗ್ಯತಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಬಹುಮಾನವೂ ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೇ ತಾನೇ ತನ್ನ

ಕರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೪೩

ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವೆಗಳವೂ ಅಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ನಿಮಗೆ ಯುಕ್ತ ತೋರಿದ ಬಿರುದಾಂಕಿತವನ್ನು ಈತನಿಗೆ ಕರುಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಯಾರೂ ನನಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದುದೂ ಇಲ್ಲ. ವಸ್ತುತಃ ಈತನು ವಿರಚಿಸಿದ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ನನಗುಂಟಾದ ಆನಂದಭರದ ಪರಿಣಾಮರೂಪವಾಗಿ ನಾನೇ ಈ ಬಿರುದನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರಕವಿಗೆ ಇರಿಸಿದುದಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಹಕ ವರ್ಗದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಚಿರಾಯುವೆನಿಸಿ ಮೆರೆಯುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ಪಾಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವ ಈತನ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದಿಂದ ಕವಿಯ ಯೋಗ್ಯತಾವಿಶೇಷವು ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾಗದಿರದು. ಅಂದು ಗುಣಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ರಸಿಕಶಿರೋಮಣಿಗಳು ಇಂದು ನಾನಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವ ಈ ಬಿರುದಾಂಕಿತವನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಅನುಮೋದಿಸಿ ಆನಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ “ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸ”ನೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕಾಂಕಿತವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೂ ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏವಂಚ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನವು ನಿರಾಕ್ಷೇಪಣೀಯವೇ ಸರಿ!

ಬಳಿಕ ಈತನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಷ್ಟು ವೃತ್ತಾಂತಗಳು ಪ್ರಕೃತ ನನ್ನ ಹಸ್ತಗತವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪೂರ್ವಿಕರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳಿಂದಲೂ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರೆತ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪರಿಚಯದಿಂದಲೂ ಈತನ ಚರಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೃತಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಂಕಿತನಾಮವೊಂದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ನಾಮದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ

ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಹೀಗೆ ಈ ಕವಿಯನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧುಮಿತ್ರರೆಲ್ಲ “ದೇವರು-ದೇವರು” ಎಂದೂ ಇತರರು “ದೇವರು ಭಟ್ಟರು” ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂತಲೂ ಇವನ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವು ಹರಿಹರಪುರದ ಹತ್ತಿರ ವಿರುವಹುಣಿಸೆಮನೆಯೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತೆಂತಲೂ ಅಂತೆಯೇ ಈತನನ್ನು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಹುಣಿಸೆಮನೆಯ ದೇವರು ಭಟ್ಟನೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದು ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಬರೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷಕ್ಕಂತೂ ಈತನ ದಿವ್ಯ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವಾಸನಾಬಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಏವಂಚ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಂಡುಕೇಳಿದ ಈ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಣೆಯವಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳ ಆಧ್ಯಂತ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈತನು ಸ್ಮಾರ್ತಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೆಂಕಟೇಶ ಭಟ್ಟರ ಮಗ-ಹರಿಹರಪುರದ ವಾಸಸ್ಥ-ಶೃಂಗೇರಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವರ

೪೪

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಆಜ್ಞಾಧಾರಕ ತಿರುಪತಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಸ್ವಾಮಿಯ ಪರಮಭಕ್ತ - ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಭಿಮಾನದ ಬಾಲವಯಸ್ಕ - ಸ್ವಮತೈಕ ಪಕ್ಷಪಾತರಹಿತ- ನಿರಹಂಕಾರಮನಸ್ಸು- ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಇಂತಹ ನಿರಹಂಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ವೆಗ್ಗಳವನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಂಡಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪರಿಶ್ರಮ ಪಡೆದವನೆಂಬುದು ಈತನ ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನವಾಗಬಹುದು. ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರ” ಪ್ರಸಂಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಭಾಮಿನಿ

ತರಳತನದಲಿ ಕನ್ನಡದಿ ನುಡಿ

ದಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತವಲ್ಲೆನುತ ಧಿ

ಕ್ಕುರಿಸಲಾಗದು

-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈತನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಧ್ವನಿತವಾಗುವುದು. ಹಾಗೂ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಇದು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳ್ಳುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಭದ್ರನಟನು ಹಾಡಿದ ಪದ 30 ಪದ್ಯ 2ರ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

ರಾಗ: ಧನಾಸಿರಿ, ಛಾಪುತಾಳ

ಸ್ಮಿತವದನಾಂಭೋಜ | ಯತಿಜನ ಸುರಕೂಜಾ

ಶ್ರೀತಕೈರವಚಂದ್ರ | ಜಿತ ಮಧುಕೈಟಭ | ಶತಮಖದಿವಿಜಾ |

ಚರ್ತಯದುರಾಜೇಂದ್ರ |

-ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಶುದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಕ್ಯಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಈತನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾರಣ ಈ ಕವಿಯು ಉಭಯ ಭಾಷಾಭಿಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಯಶಃ ತನ್ನ ಅಂಧತ್ವದ ಅನಾನುಕೂಲತೆಯಿಂದಲೋ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊಸೆದು ಹಾಕದೆ ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೇಲುಪಂಗಿಯಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಉಪಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಿರುವುದಾಗಿ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭಾರತ

ಕರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೪೫

ಕಥೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಈತನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಗ್ರಂಥವಾವುದೆಂಬುದೂ ಅದು ಎಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂಬುದೂ ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏವಂಚ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ಮುಂತಾದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ಉಭಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿವೆ. ಪರಂತು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರ” ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿನ “ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ” ಇವೆರಡೂ ಈಗ ನನ್ನ ಹಸ್ತಗತವಾಗಿ ಇವುಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಆನಂದಾಧಿಕೃತವು ಅವರ್ಣನೀಯವೇ ಸರಿ. ವಿಷಯಗಾಂಭೀರ್ಯ-ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯ - ಶಬ್ದ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ - ಶೈಲಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯ - ಪ್ರಾಸಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ಯ - ಸಂವಿಧಾನಸಂಘಟನ ಸಂಭಾಷಣಸ್ವಾರಸ್ಯ - ಯಕ್ಷಗಾನಪಾಂಡಿತ್ಯ - ಸಂಗೀತ ಕೌಶಲ್ಯ - ರಾವಣನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಸೆಳೆಕೊಂಡು “ವಧಿಸಲಾಗದು ವಿಶಿಖ ವಾಹನ ವಸನ ವರ್ಜಿತರ” ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರ ವತ್ಯನುಪ್ರಾಸಪ್ರಯೋಗವು ಎಷ್ಟು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿದೆ! ಹೀಗೆಯೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಾಂತರ್ಗತ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಿ ಉದಹರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಪತ್ರಬಾಹುಳ್ಳಕ್ಕಂಜಿ ಅಂತಹ ವಿಸ್ತಾರವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು.

ಇಷ್ಟು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರತಿಯು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಬಾರದ ಕಾರಣ ಭಾಗವತರ ಮೇಳದವರಾರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಆಡತೊಡಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿಯಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಯಕ್ಷಗಾನೋಜೀವನ ಸಭೆಯವರಾಗಲೀ ಬೆಂಗಳೂರಿನ “ರಂಗಭಮಿ” ಯಾಭಿಮಾನಮಂಡಲಿಯವರಾಗಲೀ

ಇವುಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಆಟದವರಿಂದ ಆಡಿಸಿ ರೂಢಿಗೆ ತಂದು ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಯ ಚಿರಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಮೆರೆಸುವುದೇ ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿಗಳ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮುದ್ರಣ ಪ್ರಕಟಣ ಪ್ರಚಾರಣ ನಟನ ಪರ್ಯಟನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ನಾನು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶ್ರುತವಿರಬೇಕು.

- (ರಂಗಭೂಮಿ, ಜುಲೈ 1926)

೪೬

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೬. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನ ಗ್ರಂಥವಿಮರ್ಶೆ

“ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ”ನೆಂಬ ಬಿರಿದು ಹರಿಹರಪುರದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವುದೆಂದೂ ಈತನು ಹಾಳು ಹರಟೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊಸೆದು ಹಾಕದೆ ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣಗಳೊಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಉದ್ಧಂಧವನ್ನು ವಿರಚಿಸಿರುವನೆಂದೂ ಭಾರತದ ಪ್ರಸಂಗವು ಅವುಬೆಂಬುದು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ವರ್ತಮಾನದಿಂದ “ಅಭಿಮನ್ಯು ಕಾಳಗ”ವೆಂಬುದೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಿಯು ಬರೆದ ಪ್ರಸಂಗವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೊಂಡು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಅಭಿಮನ್ಯು ಕಾಳಗವು ಈಗ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಿದಾಸ” ನೆಂಬವನು ವಿರಚಿಸಿರುವಂತೆ ಮುಖಪತ್ರದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಪ್ರಯುಕ್ತ ಈ ಪ್ರತಿಯು ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ ವಿರಚಿತವಲ್ಲವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಈವರೆಗೂ ಮುದ್ರಿತವಾಗದೆಯೂ ಭಾಗವತರ ಮೇಳದವರು ಆಡದೆಯೂ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ಗಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ರೂಢಿಯಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಷ್ಟೋಸಲ ಅನೇಕರು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಬರೆಯುವುದುಂಟು. ಕೃತಿಯು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅವರವರು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ “ಅಭಿಮನ್ಯು ಕಾಳಗ” ವೆಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದಲೇ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತಿಯನೇ ತನ್ನ ಉತ್ತಮಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಚಿಸಿರುವನೆಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಕೊಪ್ಪ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ದಲ್ಲಿದೇನೆ. ಅದು ಕೈ ಸೇರಿದರೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾದ ಈತನ 3 ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ದೊರೆತಂತಾಗುವುದು.

ಈಗ ದೊರೆತ ಭಾಗವತದ “ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರ”, ರಾಮಾಯಣದ “ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ” ಇವೆರಡರ ಗುಣಾನುವಾದ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾಗಿದೆ. ಪರಂತು ಹಿಂದಿನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದಂತೆ

ವಿಷಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯ, ಶಬ್ದ ಸುಶ್ರಾವ್ಯ, ಶೈಲಿಯಲಾಲಿತ್ಯ, ಪ್ರಾಸಗಳ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಂಘಟನ, ಸಂಭಾಷಣ ಸ್ವಾರಸ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತಕೌಶಲ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಯೋಗ್ಯತಾ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪಡಿಸುವಂತೆ ಗ್ರಂಥಾಂತರ್ಗತವಾದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿವರಿಸಿದರೆ ಉದ್ದಿಶ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಬಹುದು.

೧. ವಿಷಯಗಾಂಭೀರ್ಯ:

ಈ ದಿವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾದರೂ ನಾಟಕಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಕೋಮಟನೆಟ್ಟಿ ಮಗಳನ್ನೂ (ಸದಾರಮೆ)ಗುಲಾಬಿಬಳ್ಳಿಯನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವ ಕರಟು ಕಥೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೪೭

ಭಾರತ ಭಾಗವತ ರಾಮಾಯಣ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬರೆದು ಬರೇ ಭಾರತೀಯರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದ ನಾಗರಿಕಜನಾಂಗವೇ ಮೆಚ್ಚಿ ಮೋಹಿಸುವಂತಹ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವಿಷಯಗಾಂಭೀರ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

೨. ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯ:

ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಾಠಕರು ಈತನ ಪ್ರಸಂಗ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಓದಿ ನೋಡಿ ಸ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದ ಆನಂದ ಹೊಂದುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಪರಂತು ಯಾವ ಉದ್ಧಂಧದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಅಂಬರವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಧರ್ಮರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವರ್ಣನೆಯೇ ಶೇಷವೆಂದು ಅರಿಯಬೇಕು. ಇಂತಹ ಸ್ವಭಾವವರ್ಣನೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವಜ್ರನಾಭಾಸುರನು ಭದ್ರನಟನ ನಾಟ್ಯಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಡಿದ ಪದ 35ನೆಯ ಭಾಮಿನಿಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ

ಕಮಲಜನ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳು ನಿನ್ನಯ |

ಗಮನಗಾಯನ ನಟನದೊಲಪಿನ |

ಝಮಕಿಗೊದಗುವರಿಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಭಳಿಗೆ ನಟ ನಿನಗೆ

ಶುಚಿಮುಖಿಯೆಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದ ಹಂಸೆಯು ಹಿಂದಿನರಾತ್ರಿ ಆಟ ನೋಡಿ ಅರೆನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮಲಗಿದ್ದ ಪ್ರಭಾವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತನಾಡಿಸುವಾಗ ಆಕೆಯು ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ರೀತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಪದ68ನೆಯ ಭಾಮಿನಿಯಲ್ಲಿ

ನಳಿನಗಂಧಿಯ ಲಲಿತಸ್ವರ ಕಿವಿ

ಗಿಳಿಯಲೆಚ್ಚರವಾಂತು ಕೆದರಿ

ದರ್ಲಕ ಹಾರ ದುಕೂಲಗಳ ನೇವರಿಸುತಾಕಳಿಸಿ

ಕುಳಿತು ನೋಡಿದಳವಳ ವದನವ

ಹಂಸೆಯ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವತಿಯು ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಸಂಧಿಸಿದಾಗ ಆಶಯಭಾವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಪದ 9ರ ನುಡಿ 9ರಲ್ಲಿ

೪೮

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ರಾಗ: ಸಾಂಗತ್ಯ, ರೂಪಕತಾಳ

ತರುಣಿ ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ಮರನ ಕಾಣುತ ಸೇಹ

ಭರಲಜ್ಜೆ ಮೌನಗಳಿಂದ

ಧರೆಯನುಂಗುಷ್ಠದಿಬರೆಯುತ್ತ ಬಾಗಿದ

ಳರೆನೋಟವೆರೆದೋಲಪಿಂದ

ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗದ ರಾಮ ರಾವಣ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ನಿರ್ವಾಣದಿಂದ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ ಪದ ೭೧ ನುಡಿ ೨ರಲ್ಲಿ

ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ, ಅಷ್ಟತಾಳ

ರಾಮನ ಸಮರವ ನೆನೆಯುತ್ತ ಬೆಚ್ಚಿ

ತಾಮನದೊಳು ರೋಷಿಸುತ ಔಡುಗಚ್ಚಿ

ವಾಮಕರದೊಳಂಕಮೂಲವ ಮುಚ್ಚಿ

ಭೂಮಿಯ ನೋಡುತಲೈದಿದ ನಾಚಿ

ಏನೆಂಬೆ | ನಾನಿ | ನೇನೆಂಬೆ || ಪಲ್ಲವಿ |

ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡ ರಾಮನು ಪ್ರಳಾಪಿಸುತ್ತಿರುವ

ಪದ ೭೬ರಲ್ಲಿ

ಭಾಮಿನಿ

ಶಿವಶಿವಾ ರವಿ ಕುಲದಿ ನಾ ಸಂ

ಭವಿಸಿ ರಾಜ್ಯವನುಳಿದು ವಿಪಿನದಿ

ಯುವತಿಯನುಜರು ಸಹಿತ ತೊಳಲಿದೆ ಶಬರರಂದದಲಿ

ದಿವಿಜವೈರಿಗೆ ಸತಿಯನಿತ್ತಾ

ಹವದಿ ತಮ್ಮನ ಕಳೆದನಕಟಾ

ಭುವನದಲಿ ತನ್ನಂತೆ ಪಾಪಾತ್ಮಕರದಾರೆಂದ

- ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಸ್ವಭಾವವರ್ಣನೆಗಳು ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿವೆ.

೩. ಶಬ್ದಸುಶ್ರಾವ್ಯಃ:

“ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರಾವ್ಯವೇ ಜೀವಾಳ”, “ಕವಿಗೆ ಕಿವಿಯೇ ಕಣ್ಣು” ಎಂಬಂತೆ ಸುಶ್ರಾವ್ಯತ್ವವೇ ಸತ್ಕಾವ್ಯದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣವು. ಇಂತಹ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೪೯

ಇವೆರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬರೆಯಬಹುದು. ಪರಂತು ಪತ್ರಬಾಹುಳ್ಯವಾಗದಂತೆ ಒಂದೊಂದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವಜ್ರನಾಭನು ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಾಗ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ೬ನೆಯ ಪದ

ನೀರಜಾಸನನಿಗಮಗರ್ಭರ

ಮಾರಮಣಸುತ ಮುನಿಗಣಾರ್ಚಿತ

ಶಾರದಾವದನಾರವಿಂದಮಿಳಿಂದ್ರ ಗುಣಸಾಂದ್ರ

ಚಾರುಶುಭಕರ ಪ್ರಿಯ ಸಂತುಲ

ಪಾರಿಜಾತವಿಧಾತ ವಿಶ್ವಾ

ಧಾರ ಸದಯಾನಂದ ಮೈದೋರೆಂದನಸುರೇಂದ್ರ

ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ ನುಡಿ ೩

ರಾಗ: ಜಂಜೂಟಿ, ಝಂಪೆತಾಳ

ನಾಗಭೂಷಣರಮಣಿ ನಳಿನಾಕ್ಷಿ ಸುಗುಣಮಣಿ

ನಾಗಾಸ್ಯ ಗುಹಜನನಿ ನಂದಸುತಭಗಿನಿ

ನಾಗಸುಂದರವೇಣಿ ಅಗಜೆ ನೀರಜಪಾಣಿ

ನಾಗಗತಿ ರುದ್ರಾಣಿ ಶರಣು ಶರ್ವಾಣಿ

ಜಯತು ಜಯತು || ಪ ||

ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಈ ಪದಗಳ ಶಬ್ದಶ್ರಾವ್ಯವ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕ ಅಂಶವೇನಿದೆ?

೪. ಶೈಲಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯ:

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುವ ರೀತಿಗೆ ಶೈಲಿ(ಶಯ್ಯ)ಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಶೈಲಿಯು ಬಾಹಟ ಪಾಂಚಾಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಳೆಂದು ಮೂರುತೆರನಾಗಿದೆ. ಬುಡದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಡೆಯವರೆಗೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ದಡಬಡನೆ ಓದುವ ರೀತಿಯು ಬಾಹಟ ಶೈಲಿಯು. ಕೇವಲ ಛಂದಸ್ಸಿಗೇ ಗಮನಕೊಟ್ಟು ಯತಿಗಣಪ್ರಾಸದ ಪದ್ಯಗಳೇ ಪ್ರಾಶಸ್ತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಓದುವ ಕ್ರಮವು ಪಾಂಚಾಲಶೈಲಿಯು. ಇನ್ನು ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಗಮನಕೊಟ್ಟು ವಿಶೇಷತಃ ಅರ್ಥವೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ಸಂಧಿ ಸಮಾಸದ ವಿಚ್ಛೇದ ವಿರಾಮಾದಿಗಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಓದುವ ಮಾದರಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಶೈಲಿಯು, ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಓದಿದರೂ ಈ ಮೂರು ಭೇದಗಳೂ ಏಕತ್ರ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವಂತೆ

ಬರೆಯುವುದು ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಯ ವಿಶೇಷವೆನ್ನಬೇಕು. ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಭದ್ರನಟನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನುತಿಸಿ ನರ್ತಿಸಿದ ಪದ 22

ವಾರ್ಧಕ

ದ್ವಿಜವರಕುರಂಗ ನೀಲಾಂಗ ತೇಜೋತ್ತುಂಗ

ಗಜರಾಜಮೋಕ್ಷ ಖಳಶಿಕ್ಷ ಕರುಣಾದ್ಯಕ್ಷ

ಸುಜನಾಬ್ಧಮಿತ್ರ ಸುಚರಿತ್ರ ಲೋಕಪವಿತ್ರ ರಾಜೀವಪತ್ರನೇತ್ರ

ಅಜನಮಿತಪಾದ ನಿರ್ವಾದ ವಿಶ್ವವಿನೋದ

ಭುಜಗೇಶಕಲ್ಲಚಿದ್ರೂಪ ದಿವ್ಯಕಸಲಾಪ.

ವಿಜಯದಾತಾರ ಶ್ರುತಿಸಾರ ಶಾಂತಾಕಾರ ಜಯಜಯಭವಾಭಿಪಾರ

ಮತ್ತು ಕಾಲನೇಮಿಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗುವ ಮೊದಲು ಕಾಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಪದ

೨೯

ಭಾಮಿನಿ

ಜಯ ಮಹೇಶ್ವರಿ ವಿಶ್ವನಾಯಕಿ

ಜಯಸಮಸ್ತಫಲಪ್ರದಾಯಕಿ

ಜಯಭವಾನಿ ಸದಾಶಿವಾತ್ಮಕಿ ಜಯಶಶಾಂಕಮುಖಿ

ಜಯನಮೋಹರ್ಯಕ್ಷವಾಹಿನಿ

ಜಯಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಿನಿ

೫. ಪ್ರಾಸಗಳಪ್ರಾಶಸ್ತ:

ಆದಿಪ್ರಾಸ, ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಮುಂತಾದ ಮನೋಹರ ಕಾವ್ಯಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಈ ಕವಿಯ ಕಾವ್ಯವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವುದು. ಪರಂತು ಸ್ವಯಂವರದ ಇಷ್ಟದೇವತಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ:

ಸುಕ್ಷೇಮದಾತಾರನಂ ವೇದಚಸಾರನಂ

ನಕ್ಷತ್ರವರಚೂಡನಂ ವೃಷಾರೂಢನಂ

ದಾಕ್ಷಾಯಣೀ ಲೀನನಂ ದಿವ್ಯ ಶೀಲನಂ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಮೂಲನಂ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಮಿತ್ರನಂ ಭಸಿತ ಶುಭಗಾತ್ರನಂ
ಇಕ್ಷುಕಾಮುಕಶೀಕ್ಷನಂ ಲಲಾಟಾಕ್ಷನಂ
ರಕ್ಷಿತಾಮರಜಾಲನಂ ಧೃತ ತ್ರಿಶೂಲನಂ ಭಜಿಪೆ ಗಜಾಲೋಲನಂ

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೫೧

ಮತ್ತು ಕಾಳಗದ ಇಷ್ಟದೇವತಾಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಪದ ೨ನೆಯ ವಾರ್ಧಕ -

ಪರಸಿಂಹಭೂತನಂ ಪವನಸಂಜಾತನಂ
ದುರಿತಮೇಘಸಮೀರನಂ ಸಮರಶೂರನಂ
ಉರುತರಾಂಘ್ರಿಯೋಜನಂ ತರಣಿತೇಜನಂ ಶರಣುಜನಸುರಭೂಜನಂ
ಹರಿಕುಲಾರ್ಣವ ಚಂದ್ರನಂ ಪ್ರೀತಿಸಾಂದ್ರನಂ
ಖರದೈತ್ಯರಿಪುಶರಣನಂ ಕೃಪಾಭರಣನಂ
ಸರಸಿಜಾಸನಮಿತ್ರನಂ ಕುಲಿಶಗಾತ್ರನಂ ನೆನೆವೆ ಪಾಟಲವಕ್ತ್ರನಂ

ಈ ೨ ಪದ್ಯಗಳ ವೃತ್ತಾನುಪ್ರಾಸಕ್ರಮವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದರೆ ಇದರ ಚಮತ್ಕಾರವೂ ಶ್ರಾವ್ಯತೆಯೂ ಲಾಲಿತ್ಯವೂ ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಮನೋಚಿತಿ ಎಂಬ ಯಾದವನು ರಂಭೆಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾಟ್ಯವಾಡುವ ಮುನ್ನ ವರ್ಣಿಸಿದ ಪದ(೫೦ನೆಯ)

ವಾರ್ಧಕ

ವರಹಂಸಗತಿಯಿಂದ ಆನನದ್ಯುತಿಯಿಂದ
ಅರೆನೋಟದೊಲವಿಂದ ಅವಯವದ ಚಲುವಿಂದ
ಮೆರೆವ ಯೌವನದಿಂದ ಅಧಿಕಮೋಹನದಿಂದ ಮಿನುಗುವಾಭರಣದಿಂದ
ಸುರುಚಿರಾಂಬರದಿಂದ ತಾಂಬೂಲಕರದಿಂದ
ಪರಿಮಳಿಪಸುಮಚಂದನಾದಿಲೇಪನದಿಂದ

ಸರಸಕುಶಲಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಸತಿಬಂದಳವಿಳ ನರ್ತನಗಳಿಂದ

ವಸ್ತುತಃ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಸದ ಪ್ರಾಶಸ್ಯವು ಅತ್ಯಾನಂದ ಪ್ರದವಾಗಿದೆ.

೬. ಸಂವಿಧಾನಸಂಘಟನ:

ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಆಟದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕಥಾಭಾಗಗಳ ಯಥಾವಿಹಿತವಾದ ಜೋಡಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಯ ಕಥಾಭಾಗಗಳ ಸಂಘಟನೆಯು ಬಹು ಸಮಂಜಸವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂವರವನ್ನೂ ಕಾಳಗವನ್ನೂ ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಓದಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ವಿದ್ಯಮಾನವು ವೇದ್ಯವಾಗದಿರದು. “ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ” ವೆಂಬುದು ದೀರ್ಘವಲಂಬಿಯಾದ ರಾಮಾಯಣದ ಅಂತ್ಯಭಾಗದ ಕಥೆ. ಇದು ರಾವಣನ ಮಗ ಅತಿಕಾಯನ ಸಂಹಾರಾನಂತರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅತ್ತ ಮುಂದಿನ ಪೂರಾ ರಾಮಾಯಣ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಅತಿ ಸಮನ್ವಯವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಡೀ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ

೫೨

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರೂ ಅತಿಕಾಯನ ಸಂಹಾರಪರ್ಯಂತರ ಪೂರಾ ಪೂರ್ವ ಕಥಾನುವಾದವನ್ನು ಬರೇ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಿಂದವರ್ಣಿಸಿದ ಈತನ ಸಂಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯು ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದೇ ಸರಿ. ಈ ಕವಿಯ ಸಾಂಪ್ರತದ ಸಂಗ್ರಹ ಲೇಖನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ (precise writing testing) ಕುಳಿತರೆ ಉತ್ತಮತರಗತಿಯ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲನೆಯವನಾಗಿ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗುವನೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು.

೭. ಸಂಭಾಷಣಸ್ವಾರಸ್ಯ: ಇದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಉಭಯಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಶುಚಿಮುಖಿಯೆಂಬ ಹಂಸೆಗೂ ಪ್ರಭಾವತಿಗೂ ಪ್ರಥಮ ಸಂದರ್ಶನಾನಂತರದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪದ ೬೪ನೆಯ ಭಾಮಿನಿಯ ಅಂತ್ಯ.

ಪ್ರ - ಕುಳಿತು ನೋಡಿದಳವಳ ವದನವ | ಕೆಳದಿ ನೀನಾರವ್ಯ ನಿದ್ರೆಯ

ಬಳಲಿಕೆಯು ಹೊರತನ್ಯ ಕಳವಳವಿಲ್ಲ ತನಗೆನಲು ಶುಚಿ |

ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ, ಆದಿತಾಳ

ಸೈರಿಸು ನಾರಿ ಸೈರಿಸು || ಪಲ್ಲವಿ ||

ಸೈರಿಸು ಸೈರಿಸು ಸೈರಿಸು ನಿನ್ನ

ಸೈರಿಸಲೋಸುಗ ಬಂದೆ ನಾ ಮುನ್ನ ಸೈರಿಸು || ಅನುಪಲ್ಲವಿ ||

ವರಶುಚಿಮುಖಿಯೆಂಬರೆನ್ನ ಶ್ರೀಪತಿಯ

ವರದಿಂದೆಲ್ಲರ ಮನದಾಗಮದ ಸ್ಥಿತಿಯ

ಅರಿತು ನಾನಾವಿಧತಾಪಕೌಷಧಿಯ

ವಿರಚಿಸಿ ಕೊಡುತ ಸಂಚರಿಪೆನೀ ಪರಿಯ || ೧ ||

ನಾರಿ ನಿನ್ನಾವಭವದ ಚಿಂತೆ ಬೇರೆ

ಶೌರಿಯ ಕರುಣದಿ ಅರಿತೆನು ನೀರೆ

ಬೇರಬಲ್ಲವರಿಗೆಲೆಯ ತೋರಿದಂತೆ

ಯಾರೊಳೀ ಜಾಣ ಮಾತಾಡುವೆ ಕಾಂತೆ || ಪ || ೧ ||

ನಿದ್ರೆಯ ಕಳವಳವೆನಬೇಡ ನೀನು

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸೋಂಕಿದರ್ ತವತನುವನ್ನು

ಶುದ್ಧಯೋಗಿಗಳೊಳಾದರು ಸ್ಮರನನ್ನು

ಗೆದ್ದವರ ಪರೂಪ ನಿನ್ನ ಪಾಡೇನು || ಪ || 11 ೩ 11

ಮತ್ತು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ಸಂಜೀವನವನ್ನು ತರಲು ತೆರಳಿದ ಅನಂತರ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾನಕಿಗೆ ಕಳವಳ ಹುಟ್ಟಿ ಸಮೀಪಸ್ಥ ಶರಮೆಯನ್ನು (ವಿಭೀಷಣನ ಪತ್ನಿ) ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದ ಪ್ರಶೋತ್ತರದ ಪದ ೮೨

ರಾಗ: ಸಾಂಗತ್ಯ, ರೂಪಕ ತಾಳ

ಜಾನಕಿ - ಶರಮೇ ಕೇಳೆನ್ನ ಮನದ ತಾಪವಿಂದೇಕೆ ಪಿರಿದಾಯ್ತು ಪೇಳು ಪ್ರವೀಣೆ

ಶರಮೆ-ಪುರುಷರನಗಲಿದ ಪೊಗರು ಜವ್ವನೆಯರ | ಸ್ಮರ ಬಳಲಿಸುವನು ಕಾಣೆ

11೦11

ಜಾನಕಿ - ಅಶನ ನಿದ್ರೆಯನುಳಿದವರಿಗೆ ಪಂಕಜ 1 ವಿಶಿಖನಿಂದಾಗುವದೇನೆ ||

ಶರಮೆ -ಋಷಿಗಳಿಗಾದರಂಗಜನುಪಟಳವುಂಟು | ಕುಸುಮಾಂಕಿಯರ ಪಾಡೇನೆ

11೨11

ಜಾನಕಿ - ಸರಸದ ಮಾತ ನೀನಾಡದಿರಿದಿನ | ಹರಿಬವಾರಿಗೆ ಜಯವಾಯ್ ||

ಶರಮೆ- ದುರುಳ ರಾವಣ ಕಪಿಗಳ ಕೊಂದುವೂರ್ಮಿಳಾ | ವರನ ಕೆಡಹಿ ಪೋದನಂತೆ

11೩11

ಈ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಯೋಚಿಸಿರಬಹುದು.

೮. ಯಕ್ಷಗಾನಪಾಂಡಿತ್ಯ:

ಭಾಗವತರ ಆಟದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಮೇಳದ ಯಜಮಾನ ಆಡಳಿತದಾರ ಭಾಗವತ ಮೃದಂಗ ಧಾರಿ ಬಣ್ಣದವೇಷ ಪುರುಷವೇಷ ಸ್ತ್ರೀವೇಷ ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಮೊದಲಾದ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ರಂಗಸ್ಥಳದ ಕ್ರಮ ನರ್ತನದ ರೀತಿ ಭಾಗವತನು ವೇಷಧಾರಿಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ರೀತಿ ಮುಂತಾದ ಆಟದ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆದರ್ಶಮಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಈ ಕವಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿತ್ತೆಂಬುದು ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ.

೯, ಸಂಗೀತ ಕೌಶಲ್ಯ:

ಹಿಂದೂ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಗಾನವಾದ ಗಂಧರ್ವಗಾಯನದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪರಿಶ್ರಮವಿತ್ತೆಂದು ಅರಿಯಬಹುದು. ಈತನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಲ್ಲಾಪದಗಳೂ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪುರಂದರ ಮುಂತಾದ ದಾಸವರ್ಯರ ದೇವರನಾಮದ

೫೪

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿವೆ. ಇನ್ನು ಇತರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳು ನಿಯಮ ತಪ್ಪುವಂತೆ ತಪ್ಪದೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ವಿರಚಿಸಿದ ಈತನ ಕಂದಗಳನ್ನಂತೂ ಯದುಚಿತ ರಾಗಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನಬಹುದು. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಭದ್ರನಟನು ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸಿರುವ ೩೦ನೆಯ ಪದ್ಯದ ನುಡಿ ೧ರ ಉತ್ತರಭಾಗ -

ರಾಗ: ಧನಾಸಿರಿ, ಆದಿತಾಳ

ಮತಿಯುತನೆನುತಲಿ | ಸ್ತುತಿಸುತ ಸರಿಗಮ |

ಗತಿಯಲಿ ತಕದಿನ ತಕಧಿಕಿಟ ತೋಯೆನುತಾಡಿದ | ನಾಟ್ಯವನು ||

-ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ತಾಳಜ್ಞಾನ ಸಹ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಯೋಗ್ಯತಾವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲಾ ಏಕತ್ರ ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾಗಿರುವ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಕರೆಯದಿರುವುದೇ ಹುಚ್ಚುತನವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಬೇಡ.

- (ರಂಗಭೂಮಿ, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1926)

೭. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ

ಶ್ರೀಯುತ ಕೌಶಿಕರೆಂಬವರು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಕನ್ನಡಿಗ” ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತೂರ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯಷ್ಟೆ! ಪರಂತು 43ನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯ 5ನೆಯ ಲೇಖನವಾದ ಮೇಲಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಸಾರ್ವಭೌಮ ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟ ವಿರಚಿತ “ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರ” ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾದ ನಾಟಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ಬರೆದು ನನ್ನ ಸಗೋತ್ರ ಬಂಧುವಾದ ಕೌಶಿಕರ ಸದಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಸಂಗದ ಪದ ೨೮ ನುಡಿ ೫ರಲ್ಲಿ

ಶಾರದೆಯ ಕರುಣದಿಂ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ಸಂ

ಚಾರವೆಸಗುವನೋರ್ವನಟನು

ಶ್ರೀರಮಾಧವದರ್ಶನಾರ್ಥಿಯಿಂಗೈದಜಂ

ಭಾರಿಯಸಭಾಪ್ರವೇಶವನು

-ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದ ನಟನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು ಪದ್ಯ 29ರಲ್ಲಿ

ಭಾಮಿನಿ

ಕರದವೀಣೆಯ ಗಳದತುಳಸಿಯ

ಸರದ ವಕ್ಷಲಲಾಟಭುಜಕಂ

ಧರಗಳಲಿ ಹರಿನಾಮಮುದ್ರಿಕೆ ಕಟ್ಟಿಯಚಾದರದ

ಶಿರದಮೌಕ್ತಿಕ ಚರಣಗಳನೂ

ಪುರದ ಝಣರವಗತಿಯ ವೈಷ್ಣವ

ರರಸನಟನೈತಂದು ಕೃಷ್ಣನಿಗೇರಿನರ್ತಿಸಿದ

-ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಟನಿಗೆ ವಾದನ(ವೀಣೆ) ಭೂಷಣ ನರ್ತನ ಇವಿಷ್ಟೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅರಿವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮುಂದೆ ಪದ ೩೦ರಲ್ಲಿ

ಆಡಿದನಾಟ್ಯಮನು | ಶೃತಿಗತಿ | ಕೂಡಿ ಸುಗುಣನಟನು

“ಶೃತಿಗತಿ” ಎಂಬುದರಿಂದ ತಾಳಶೃತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ೩೧ನೆಯ ಭಾಮಿನಿಯಲ್ಲಿ

ನರ್ತನದಲಕ್ಷಣದನಟನವಿಚಿತ್ರಗತಿಗಮರಾಳಿಕೌತುಕ

ವೆತ್ತಿರಲು ರಂಭಾದಿಸತಿಯರುಸೋತರಭಿನಯದಿಂದೆ

ಇದರಿಂದ ನಟನಿಗೆ ಅಭಿನಯವೂ ಅಗತ್ಯವೆಂದಂತಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಪದ ೩೨ರ ನುಡಿ ೨ರ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ನಾಟ್ಯವನು” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ನಾಟ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನುಡಿ ೩ರಲ್ಲಿ

ಸಫಲವಾಯಿತು ಜಲವೆನುತಮೈಯಿಕ್ಕಿದ

ನಿಪುಣನಾಟಕದೇವನ

-ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನಾಟಕಕಾರಣನೆಂತಲೂ ನಾಟಕ ನೈಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಅಂಗಗಳು ಅಂದರೆ ಭೂಷಣ ವಾದನ ಗಾಯನ ನರ್ತನ ಅಭಿನಯಗಳು ಅತ್ಯಗತ್ಯವೆಂತಲೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಭಾಮಿನಿ ೩೩ ಪಾದ ೫ರಲ್ಲೂ

ಕುಶಲವಿದ್ಯದಿನೀಗಮಿಸಿರ | ಕನನಚಿತ್ತ ಸೆಳದು

-ಎಂಬುದರಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ಕಲೆಯು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾದ ಕುಶಲ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಅತ್ತ ಮುಂದೆ ವಜ್ರನಾಭಾಸುರನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಭದ್ರನಾಮಕವಾದ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಪದ ೩೫ ನುಡಿ ೨ರಲ್ಲಿ

ಅಚ್ಚರಿಯಲಿನೋಳರಕಣ್ಮನಗಳು | ಮೆಚ್ಚುವತೆರದಿಂದ

ಉಚ್ಚರಿಸುವಗಾನದಿನಟಿಸುತತ | ನಿಚ್ಚೆಯೊಳ್ಳೆತಂದ

-ಇಲ್ಲಿ ಗಾನವನ್ನೂ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದೂ ನಟನವೆಂದರೆ (ಕೌಶಿಕರು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಕಲಿ Imitation ಅಲ್ಲ) ನರ್ತನವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಬಳಿಕ ವಜ್ರನಾಭನು ಭದ್ರನಟನ ನಾಟಕ ಕಲೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ (ಪದ ೩೬ ಪಾದ ೧-೨ ಭಾಮಿನಿ)

ಕಮಲಜನಸೃಷ್ಟಿಯೊಳುನಿನ್ನಯ | ಗಮನಗಾಯನ ನಟನದೊಲುಪಿನ

ಯುಮಕಿಗೊದಗುವರಿಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಭಳಿಗೆ ನಟ ನಿನಗೆ

-ಹೀಗೆನ್ನುವುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ನಾಟಕಾಂಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನಿತ್ತಂತಿದೆ.

ಭದ್ರನಟನ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾದ ವಜ್ರನಾಭನು ಆಗಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಲು ಪದ ೩೭ ನುಡಿ

೧-೨

ಭದ್ರನೆನ್ನುವನಾಮವೆನಗೆ | ಬ್ರಹ್ಮ 1 ನರ್ಥಾಂಗಿಯ ನೇಮದೊಳಗೆ
ವಿದ್ಯಕೋವಿದವೇಷಧಾರಿಗಳೊಗ್ಗಿಲಿ | ಶುದ್ಧ ಮೇಳದಿ

ರಾಮಾಯಣವನಾಡುತಲಿ

ಸರ್ವಲೋಕದಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿ ಈಶ

ಪಾರ್ವತಿಯರ ಮುಂದೆ ನಟಿಸಿ

ಇದರಿಂದ ಇದೊಂದು ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯೆಂದೂ ಕುಶಲಿಗಳಾದ ಪಾತ್ರವರ್ಗದವರು ಇದ್ದರೆಂದೂ ಸರ್ವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನ್ನಿಸಿದ್ದರೆಂದೂ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕವು ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಬಳಿಕ ಮೇಳ ಸಹಿತ ಬರುವಂತೆ ವಜ್ರನಾಭನಿಂದ ವಿಳ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ನಟನು ಅಮರಾವತಿಗೆ ಮರಳಿಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುವನು- ಪದ ೩೮ ನುಡಿ ೫

ಹರುಷದಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನಾಖಳ | ಕರುಣನಿಧಿತವತೋ | ಷವಿದುಕಾ
ತುರದೊಳೆನ್ನೊಳುಕಳುಹುನಾಟ್ಯದ 1 ಪರುಷರನ್ನು

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಹ ಪೂರ್ವೋಕ್ತವಾದ ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ರಾಮಾಯಣವನ್ನಾಡುವ ಭದ್ರನಟನ ಈ ಮೇಳವು ವಜ್ರಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಭಾಮಿನಿ ಳಳ

ಜನಪಕೇಳಾ.....ನಟನಾಯಕನ ಮೇಳವಿದು

ಎನುತ ನಾಟಕ ಮಂದಿರದಿ ಭೋ | ಜನಪದಾರ್ಥಾದಿಗಳ ತುಂಬಿಸಿ

ಮತ್ತು ಪದ ೪೪ ನುಡಿ ೫

ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿಪಟಹ ಮೃ | ದಂಗ ಶೃತಿಗತಿತಾಳ ಗಾಯನ

ಸಂಘಟಿಸೆ ನಟನಿಂದು ನೆನೆದ ರ | ಧಾಂಗಧರನ

-ಎಂಬಿವುಗಳಿಂದ ಈ ಮೇಳಕ್ಕೆ ನಾಟಕವೆಂದೂ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ರಂಗಮಂಟಪ(ರಂಗಸ್ಥಳ) ಎಂದೂ ಪಟಹ (ಚಂಡೆ) ಮೃದಂಗ ಶೃತಿಗತಿ ತಾಳಗಾಯನಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಂದೂ ಭದ್ರನಟನೆಂಬ ಭಾಗವತನೇ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯೆಂದೂ ಕಪಟನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ನಾಟಕದ ಲಕ್ಷಣದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಣನೆಯು ಮುಂದಿನ ಭಾಮಿನಿ 4ರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇತ್ತ ಗಗನಸ್ತಳದಿ ಕುವಲಯ 1 ನೇತ್ರಸುರಾಪಾದ್ಯಮರರೋಲಗ
ವಿತ್ತುನೋಡುತಲಿದರ್ನಾಟಕಸುಲಕ್ಷಣವ

ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತದಿ ಗಾಯನಂಗೈ ಯುತ್ತಗಜವದನಾದಿದೇವರ

ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಬಲಗೊಂಡು ತೊಡಗಿದ ರಾಮಕಥನವನು

ಇದರಿಂದಲೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತವು ಮುಖ್ಯಾಂಗವೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಗೀತಾದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಗತ್ಯವೆಂದಂತಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕಲಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ನಾಟಕಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ - ಪದ 64

ಈರಸಿಕತನದಾಟಗಳನಟ | ನೀರಸೆಯೊಳಾರಂಭಿಸಿದಮೊದ

ಲಾರುಕಂಡವರಿಲ್ಲ ನೂತನವಿದರಸಂಗತಿಯ

ಸಾರವರಿಯದೆ ನಿಂದಿಸುವರಿಗೆ | ಘೋರಪಾತಕ ಹೊದಲೆನುತಲಿ

ಹೀರನಾಭಾದಿಗಳು ಪೊಗಳಿದರೊಲಿದುನರ್ತಕರ

ಹೀಗೆಂದು ಹೊಗಳಿದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹೃತವಾದ "ಪ್ರಭಾವತಿ ಸ್ವಯಂವರ"ವು ಶುದ್ಧ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಬಯಲಾಟ. ಕೇವಲ ಪಾಮರರಂಜಕವಲ್ಲದೆ ಪಂಡಿತ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ~ ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಆದರೆ ಇದೇ ಕಥಾಭಾಗವೇ ಭಾಗವತದ ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಹಾಗೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಗೋತ್ರ ಬಂಧುವಾದ ಶ್ರೀಯುತರು ಏನೆನ್ನುವರೆಂದು ಇದಿರು ನೋಡಬಹುದು.

-(ರಂಗಭೂಮಿ, ಡಿಸೆಂಬರ್ 1926)

೮. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿತಾ ರಹಸ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ

ಕಳೆದ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲು ಮಂಗಳೂರು ಮುಖ್ಯನಗರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ೧೨ನೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಕಲರೂ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿರುವರಷ್ಟೆ ಸಮಾರಂಭದ ಕೊನೆಯದಿನ ಶ್ರೀಯುತ ಮೈಸೂರ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ಕೇವಲ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪದ್ಯಗಳೆನಿಸುವ ದ್ವಿಪದಿ ತ್ರಿಪದಿ ಚೌಪದಿ ಷಟ್ಪದಿ ಸಾಂಗತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಮೈಸೂರತ್ತ ಕಡೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಓದುವ ಧಾಟಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹಾಡಿ, ಸಭಿಕರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಇವರ ಅನುವಾದದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳು ದಕ್ಷಿಣಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೂಢಿಯಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಅನ್ನುವ ಕ್ರಮವು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಧಾಟಿಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾರಾದರೂ ವರ್ಣಿಸಬಹುದೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ನಮ್ಮೂರಿನ ಧಾಟಿಯಿಂದ ಹಾಡಿ ತೋರುತ್ತೇನೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತೆನು. ಆದರೆ ಅವರ ಅನುವಾದವು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಭಯವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರೂ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳೂ ವಿನೋದ ಪಟುಗಳೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರವರು ಹಾಸ್ಯಗರ್ಭಿತವಾದ ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಭಿಕರನ್ನು ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿಸಿದರು. ಸಭಾಸಮಾಪ್ತಿಗೆ ಸಮಯ ಮೀರಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗಾನೋಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಬೇಕಾಯಿತು. ಸಾವಧಾನವಿಲ್ಲದೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾನುವಾದವನ್ನು ಪಕ್ರಮಿಸುವುದೂ ಒಂದು ಮೂರ್ಖತನವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತುಗೊತ್ತನ್ನರಿತವನಾದ ಕಾರಣಾಂದು ನನ್ನ ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಆತುರಪಡದೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದೆನು.

ಹಾಗೆ ನನಗೆ ಸಂದರ್ಭ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿತೋರಿ ವಿವರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಇವುಗಳನ್ನು ಇತ್ತಕಡೆ ಅನ್ನುವ ಕ್ರಮವೆಂದರೆ ಅದು ಯಕ್ಷಗಾನದ ತಿಪ್ಪೇ ಸರಿ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಗಂಧರ್ವಗಾನಗಳಿಗಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವು ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಏವಂಚ ಯಕ್ಷಗಾನವೂ ದಕ್ಷಿಣಾದಿಯಂತೆಯೇ ರಾಗತಾಳಲಯಭೇದಗಳಿಂದ ಮನೋರಂಜಿತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಗಾನವಿಶೇಷವೆಂದು ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಪತ್ರಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹಾಡಿತೋರುವುದೇ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭವು ದೊರೆತಲ್ಲಿ ನಾನು ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಧಾಟಿ ತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರೀಯುತ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳವರು ಕೇಳಿದ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಗತ್ಯವೆಂಬುದೊಂದು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. “ಸಾಂಗತ್ಯ” ಶಬ್ದವೇ “ಸಂಗತಿ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗಿರುತ್ತ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ ಈ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನಕವಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಗ | ಸಾಂಗತ್ಯ ರೂಪಕತಾಳ || ಎಂದು ರಾಗನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೊಡುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ. ಇತ್ತ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವರು ಅದನ್ನು ಆನಂದಭೈರವಿ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು ದುಡುಕಿನ ತೋಡಿಯ ಮಟ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯುಂಟು. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿದ್ದು | ಮತ್ತು 2, 3 ಮತ್ತು 4 ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೀತಿಯ ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವು. ಈ ಕವಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿ 2, 4ನೆಯ ಚರಣಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಲಿತವಾದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಒಪ್ಪಿರುವುದುಂಟು. ಕನಕದಾಸನ “ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ” ಯಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಇದೆಲ್ಲಾ ಇಂದಿನ ಲೇಖನವಿಷಯದ ಪೀಠಿಕೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿತಾಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನೂ ಅದರ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಕವಿತ್ವ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಂಗತ್ಯ ಪದ್ಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉದ್ದಿಷ್ಟ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಇದರಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(I) ಇದು “ಕೃಷ್ಣಸಂಧಾನ” ವೆಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬರೆದು.

ನೂತನವಿದು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಭಾವಯ್ಯ ನೀ

ವೈತಂದುದಪರೂಪ ಸ್ವಾರಿ |

ಸಾತಿಶಯದೊಳಿರುವರೆ ಪಾಂಡುಸುತರೆಮ

ಜಾತರೊಳ್ ನಿಮಗಾಯ್ಕೆ ಕರುಣ ||

ವಸ್ತುತಃ 5 ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳೂ 4ನೆ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ ಈ ಪದ್ಯದ ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರಾಗಣನಿಯಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಎಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 2, 4ನೆ ಚರಣಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಕವಿತ್ವವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನ್ನಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

2. ಇದು “ಪಂಚವಟಿ”ಯೆಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಬರೆದು.

ಕಂಡೊಂದು ಮೃಗವ ಯೋಚಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ

ಕೊಂಡು ಬಾಹರೆ ರಾಮ ಹೋದ

ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷ ಬಾರದೆ ಹೊತ್ತಾದುದರಿಂದ

ಅಂಡಲೆಯುತ ತಮ್ಮ ನಡೆದ

ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವು ಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಇದನ್ನು ಉತ್ತಮಕವಿತ್ವವೆನ್ನಬಹುದು.

ಇದು “ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ” ವೆಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬರೆದು. ಈ ಪದ್ಯವೇ “ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿತಾ ರಹಸ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವ ಮುಂಚೆ ಪದ್ಯದ ಮೂರು ಚರಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವುದು ಸಾರ್ಥಕವು. “ಕಾಲನೇಮಿ ಕಾಳಗ” ವೆಂಬ ಈ ರಾಮಾಯಣ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ರಾಮಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಘೋರಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಕಪಿಬಲವನ್ನೂ ವಿಭೀಷಣರನ್ನೂ ಸದೆಬಡಿದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಶಕ್ತಿಶರದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಮೂರ್ಛಾಕ್ರಾಂತನನ್ನಾಗಿಸುವನು. ಅಂಬರವಾಣಿಯ ನುಡಿಯಂತೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹನುಮಂತನು ರಾಮನಲ್ಲಿ ಮರೆಮಾಚಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಶರೀರವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡುವನು. ಈ ಸಂಧಿಸಮಯ ಇತ್ತ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪತ್ನಿ ಸೀತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದ ವಿಭೀಷಣನ ಹೆಂಡತಿ ಶರಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ತನಗೆ ವಿಶೇಷ ತಾಪಕಾರಣವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವಳು. ಈ ಪದ್ಯದ ಪ್ರತಿ ಚರಣದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಶರಮೆಯ ಉತ್ತರವೂ ಬಹು ಭಾವಾರ್ಥ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಷಯವರ್ಣನೆ ಶಬ್ದಪ್ರಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಶೇಷಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೂ ಸಾಲದಂತಿದೆ.

ಇದೀಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯವು

ಸೀತೆ- ಶರಮೆ ಕೆಳೆನ್ನ ಮನದ ತಾಪವಿಂದೇಕೆ

ಪಿರಿದಾಯ್ತು ಹೇಳೆ ಪ್ರವೀಣೆ

ಶರಮೆ- ಪುರುಷರನಗಲಿದ ಮೊಗರು ಯೌವನೆಯರ ಸ್ಮರ ಬಳಲಿಸುವನು ಕಾಣೆ ||

ಸೀತೆ . ಛಿ! ಛಿ! ಏನಸಂಬದ್ಧ !

ಅಶನನಿದ್ರೆಯನುಳಿದವರಿಗೆ ಪಂಕಜ

ವಿಶಿಖನಿಂದಾಗುವುದೇನೆ ಅಸಂಬದ್ಧವೇನಿಲ್ಲ.

ಶರಮೆ- ಅಸಂಬದ್ಧವೇನಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ....

ಋಷಿಗಳಿಗಾದರಂಗಜನುಪಟಳವುಂಟು

ಕುಸುಮಾಂಗನೆಯರ ಪಾಡೇನೆ ||2|

ಸೀತೆ - ನಿನ್ನ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯಂತಿರಲಿ!

ಸರಸದ ಮಾತ ನೀನಾಡದಿರಿದಿನ

ಹರಿಬವಾರಿಗೆ ಜಯವಾಯ್ತು

ಶರಮೆ- ಆ ಸಂಗತಿಯೋ?

ದುರುಳ ರಾವಣ ಕಪಿಗಳ ಕೊಂದು ಉರ್ಮಿಳಾ

ವರನ ಕೆಡಹಿ ಪೋದನಂತೆ ||3||

ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ವಿಷಯ ಅರ್ಥಶಬ್ದ ಪ್ರಾಸಾದಿಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವು ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಬೇಕು. ಸೀತೆಯು ತೋರಿಕೆಗೆ ಮನುಷ್ಯಳಾದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆಯಾಗಿ ವ್ಯಾಮೋಹಪೂರಿತಳಾಗಿರುವಳು. ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದೇವತ್ವದ ನಿರ್ಮೋಹವಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ವ್ಯಾಮೋಹವು ವಾತ್ಸಲ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಮೈದುನನ ಮೂರ್ಛಾವಶದಿಂದ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಮನೋವ್ಯಾಕುಲವು ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿತೆಂಬ ಭಾವಾರ್ಥವು. ಪ್ರಥಮತಃ ಸೀತೆಯು ಶರಮೆಯನ್ನು ಪ್ರವೀಣೆ” ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಆ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪವು ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅತಿಶಯವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಆಕೆಯೊಡನೆ ಕುರಿತು ಕೇಳುವಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಶರಮೆಯು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಹಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪತಿವಿಯೋಗಜನ್ಯದ ಮನ್ಮಥತಾಪವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಅಪಾರ್ಥಕಲ್ಪಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಳು. ಇದು ಇವಳ ಗಂಧರ್ವಜನ್ಯದ ರಾಕ್ಷಸೀ ಸಂಪರ್ಕದ ಸಮ್ಮಿಶ್ರದೋಷ ಫಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಶನನಿದ್ರೆಯನ್ನುಳಿದ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವು

ಅಸಂಬಂಧವೆಂಬುದು ಸೀತೆಯ ಸಾಧನೆ. ಆದರೆ ವಾತಾಂಬುಪರ್ಣಾಶನಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಮನ್ಮಥ ಬಾಧೆಗೆ ಬಾಹಿರರಲ್ಲದಿರಲು ನಮ್ಮಂಥಹ ಅಬಲೆಯರ ಪಾಡೇನೆಂದು ಶರಮೆಯ ಸಮಾಧಾನ. ಏವಂಚ ಇದುವರೆಗೂ ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೀತೆಯು ಆಡುವ ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಶರಮೆಯು ಶುದ್ಧ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಳು. ಇದು ಸೀತೆಗೆ ಸರಿಬೀಳದೆ ವಿನೋದಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ಯಥಾರ್ಥವೇನೆಂದು ಶರಮೆಯನ್ನು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೬೩

ಕೇಳುವಳು. ಆಗ ದುಷ್ಟ ದಶಕಂಠನು ಕಪಿಬಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸಿ ತೆರಳಿದನೆಂಬ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶರಮೆಯು ತಿಳಿಸುವಳು. ಈ ಸಂಭಾಷಣಾ ಕ್ರಮವು ಎಷ್ಟು ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ರಸಜ್ಞರಾದ ವಾಚಕರೇ ಯೋಚಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಮೊದಲ ಎರಡು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಾನುವಾದವು ಏಕರೀತಿ ಇರುವುದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಇವೆರಡು ಪದಗಳು ನಾಲ್ಕು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಪ್ರಕಾರದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಮೂರನೆಯ ನುಡಿಯ ವಿಷಯವು ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಬೇರೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಪದದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸವು ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾಯಿತೆನ್ನಬೇಕು. ಅರ್ಥಾತ್ ಇಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗಿನ ವಿಷಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶಬ್ದಮಾಧುರ್ಯ ಪ್ರಾಸಲಾಲಿತ್ಯ ವರ್ಣನಚಾತುರ್ಯ ಭಾವಸೌಂದರ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಹು ಮನೋಜ್ಞವಾದ ಈ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿತ್ವವು ಪರಮೇಶ್ವರ ಕವಿಯ ಯೋಗ್ಯತಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಸ್ವಯಂವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಾಂಗತ್ಯಪದ್ಯವೇ ಈತನ ಕವಿತಾಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿಗೊಂದು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದು.

- (ರಂಗಭೂಮಿ, ಏಪ್ರಿಲ್ 1928)

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ

ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು

ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ

೨. ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು

೧. ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ

ವಾರ್ಧಕ

ಅವನಿಪತಿ ಜನಮೇಜಯನೆ ಕೇಳು ಹರಿಪಾರ್ಥ

ಪವನಜರ್ಮಗಧಾಧಿಪನ ಮುರಿದು ಸೆರೆ ರಾಜ

ನವಹಮಂಪೊರೆದು ಸಖ್ಯವನೊಂದಿ ಮರಳಿ ಬಂದಸುರಾರಿ ತಡರಳಲೊಂದು

ದಿವಸವಂತಕನಣುಗನೋಲಗಂಗೊಟ್ಟಿರಲ್ ದಿವಿಜಪತಿಸುತಮುಖ್ಯರಭಿನಮಿಸೆ ತಕ್ಯೆಸಿ

ಸವಿನಯದೊಳಾಯುಧಿಷ್ಟಿರನೆಂದನವರೊಡನೆ ಮುಂದಿನಾಲೋಚನೆಯನು 1

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ಅನುಜರೆ ಕೇಳಿ ಲೋಕಕಂಟಕನಾದ

ದನುಜಮಾಗಧನ ಸಂಹರಿಸಿ

ಘನತೋಷವಿತ್ತಿರಿ ಸಕಲರಾಜರ ಸಖ್ಯ

ವನು ನಯದಿಂದನುಕರಿಸಿ

ಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಿದುವರೆಗೆಮ್ಮಯ

2

ವರರಾಜಸೂಯೋಪಕ್ರಮಕೆ

ದೊರೆತುದು ಸಕಲವಾದರೆ ಧನವೊಂದನು

ತರಬೇಕು ನೀವೀಯಧ್ವರಕೆ

3

ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಶರಣರ ಪೊರೆಯುತ ಸೀಯರ

ವರಯತಿಗಳ ವೃದ್ಧಜನರ

ಪರಮೋಚಿತದಿ ಕಾಣತರಿತು ಮರ್ಯಾದೆಯಾ

ಚರಿಪುದು ಕೇಳಿರಿ ವಿವರ

4

ದೇಶಾಧಿಪತಿಗಳೊಡನೆ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ

ರಾಸಿಯ ನಾಲ್ಕನೆಗಳಲಿ

ಲೇಸಿನಿಂದಲ್ಲದಡಳವಿಯಿಂದೊಡಗೊಂಡು

ತೋಷದಿ ಬರುವುದು ಮರಳಿ

5

೭೦

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ- ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಂದ ಮಾತ ಕೇಳಿ ಪಾರ್ಥ | ನಂದು ಧನುಶರಗಳ |

ಕೊಂಡು ನಿಂದಗ್ರಜಗೆ ತಾನು |

ಗಂಡುಗಲಿಗಳರಣ | ಮಂಡಲದಿ ತುಂಡಿಸಿ ಕೈ | ಕೊಂಡು ಕರವವೆನೆಂದನು || 6

ಅನಿಲಜನನಿತರೊಳ್ | ಧನುವ ರ್ಪುಂಕರಿಸುತ | ದನುಜರನಳವಿಯೊಳು |

ತನುವ ತರಿದು ಕರ | ವನು ತಹನೇಕೆ ಯೋ - ಚನೆಯೆಂದನಣ್ಣನೊಳು ||

ಸಹದೇವ ನಕುಲರು ತ್ಸಹ ಮಿಗೆ ನಮಿಸುತ | ಸಹಜಾತನವನಿಪರ |

ಪ್ರಹರಿಸಿ ಕಪ್ಪವ | ತಹವೆಂದು ನುಡಿಯಲಾ | ಮಹಿಪನಂದವರೆಲ್ಲರ ||

ಭಾಮಿನಿ

ಕರೆದು ತಳ್ಳಿಸುತ್ತ ತನ್ನಯ

ಕರವ ಮಂಡೆಯೊಳಿರಿಸುತನುಜರೆ

ಹರಿಯ ಕರುಣದಿ ತಿರೆಯರಸರಿಂ ಕರವ ತಹುದೆಂದು

ಹರಸಿ ಕಳುಹಲು ಹೊರಟರೊಡನು

ತರಕೆ ಫಲುಗುಣ ಪೂರ್ವಕನಿಲಜ

ರಿರದೆ ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮಾದೀಕುಮಾರಕರು

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ಇತ್ತಲಾ ಕಲಿಪಾರ್ಥ ಪಡೆವರ | ಸುತ್ತ ಪೊರಟನು ಚೈತ್ರ ಯಾತ್ರೆಯೊ |
ಓತ್ತರಕೆ ಕೊಳುಗುಳದಿ ಗೆಲ್ಲತ | ಪೃಥ್ವಿಪರನು || 10

ಶರಣನು ರಕ್ಷಿಸುತ ಕರುಣದಿ | ತರುಣಿಯರ ತಾಪಸರ ವೃದ್ಧರ |
ಪೊರೆಯುತಧಟರ ತರಿದು ಕರವನು | ಧರಿಸುತಂದು || 11

ಕಾಲಕೂಟಾನರ್ತಮುಖ ಭೂ | ಪಾಲಕರಗೆಲಿದಿರದೆ ಬಂದನು |
ಮೇಲೆನಿಪ ಪ್ರಾಗೋತಿಷಿಗೆ ಬಲು | ಲೀಲೆಯಿಂದ || 12
ಚಾರಕರು ತಡೆದೊಡನೆ ಫಣೆಯೊಳು ಮೂರು ನಾಮವನೆಳೆದು ಕಳುಪಲು |
ದೂರಿದರು ಭಗದತ್ತಗಂದಿನ | ಕಾರಿಯವನು || 13

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೭೦

ರಾಗ

ಸಲಾಂ ಸಲಾಂ ಸಾಮಿ ಕೇಳ್ |
ಗುಲಾಮ ಮುಂಬಾಗಿಲಿನಲಿ ಬಂದಿಹ ಬಲುಬಲು ಹರಾಮಿ || 14

ತುಳಿದರು ಬಂದು | ಅಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು |
ಬಳಬಳಕಣ್ಣೀರಿಳಿಯುವುದಿಂದು || 15

ಬಲು ನಿಮ್ | ಚೆಲುವಿಲಿ ಕಾಮ |
ಬಳಿದನು ಹಣೆಯಲಿ | ಬಿಳಿ ಮೂರುನಾಮ್ || 16

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಂದ ಚಾರರ ಮುಖ ನೋಡುತ | ಖತಿ |

ಯಿಂದ ಕೈಯಲಿ ಮೀಸೆ ತೀಡುತ ||

ಮುಂದರಿಯದೆ ನಡೆ | ತಂದ ಕುನ್ನಿಯನೊಮ್ಮೆ |

ತಿಂದು ತೇಗುವೆನೆಂದನು | ವೈರಿಯನು ||

17

ಬರ ಹೇಳು ಧೀರ ವೀರರನ್ನು | ಎಮ್ಮೆ

ಳಿರಲಾ ಕಿರಾತರೀವರನು |

ವೆರಸಿಕೊಂಡೈದುತೀ | ಪುರಕಳಿಯಲು ಬಂದ |

ನರನ ಸೀಳುವೆನು ನಾನು | ಇನ್ನೇನು ||

18

ಇಂತಹರೊಡಗೂಡಿ ಬಂದು | ಬಲು |

ಸಂತಸದೊಳು ಮುಂದೆ ನಿಂದು ||

ಕಂತು ಸುಂದರ ಗುಣ | ವಂತ ಫಲ್ಲುಣನೊಡ |

ನಾಂತನು ಯುದ್ಧವನು | ಮತ್ತವನು ||

19

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಫಡಫಡಲವೊ ಹಸುಳೆಯೆನ್ನ | ವಡಲ ಹಾಯ್ ಮೊಸಳೆ ಮುನ್ನ |

ಪಿಡಿದ ಕಡಸು ಮಡಿಯದಿಹುದೆ | ಬಿಡುಬಿಡೆಂದನು ||

20

ಹಸುಳೆಯೇನೊ ಖಳನೆ ಧರ್ಮ | ವಸುಧೆಪಾಲನನುಜನನ್ನ

ಎಸಕದಿರವ ವೀಕ್ಷಿಸೆಂದು | ವಿಶಿಖವೆಚ್ಚನು

21

ಎಚ್ಚ ಬಾಣವನ್ನು ಖಳನು | ಕೊಚ್ಚಿ ಬಿಸುಡುತ್ತೆಂದನೆಲವೊ

ತುಚ್ಚ ಮೊದಲು ಪರಿಕಿಸೆಮೀ | ಮೆಚ್ಚಿನೀರ್ವರ |

ಎನಲು ಧೀರ ವೀರರಂದು | ಕಣೆಯಗರೆಯುತಿರಲು ಪಾರ್ಥ |

ನನಿಬರನ್ನು ಗೆಲಿದನೊಂದು ಕ್ಷಣದೊಳಾಗಲೆ

ಅನಿಬರಿಂತು ವಿಜಿತರಾಗೆ | ಘನಬಲಾಡ್ಯ ಖಳನು ಮುನಿದು

ಧನುವ ರ್ಪುಂಕರಿಸುತಲಿಂದ್ರ ತನಗೆಂದನು |

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ ಪಂಚಗಾತಿ - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಎಲವೊ ಧರ್ಮತನಯನನುಜ ನಿನ್ನ ಶಿರವನು |

ಘಳಿಲನಿಳುಹುತೆಮ್ಮ ಪುರಕೆ ಬಲಿಯನೀವೆನು || 25

ಎಂದು ಗದೆಯ ಕೊಂಡು ಹೊಡೆಯಲದನು ಪಾರ್ಥನು |

ಒಂದು ವಿಶಿಖದಿಂದ ತರಿಯಲೊಡನೆ ದೈತ್ಯನು || 26

ಭಾಪು ಭಳಿಗೆ ಗದೆಯ ಮುರಿದೆಯೆಲವೊ ಪಾರ್ಥನೆ |

ಚಾಪವಾಂತೆನಿದಕೊ ಮುಂದೆ ಬಾ ಸಮರ್ಥನೆ | 27

ಬಳಿಕಲವನ ಚಾಪವನ್ನು ಮುರಿದು ಬಿಸುಡಲು |

ಖಳನು ಖಡುಗವಾಂತು ಬಂದು ನಿಂದನಿದಿರೊಳು || 28

ಕಡಿದು ಖಡುಗವನ್ನು ಬಳಿಕ ಬಾಹುಯುಧದಿ |

ಬಡಿಯಲೊಡನೆ ಪಾರ್ಥನೆಂದನವನು ತೋಷದಿ |

29

ಭಾಮಿನಿ

ಭಾಷುಭಾಷೆ ಪಾರ್ಥ ನಿನಗನು

ರೂಪವಹ ಸಾತಿಶಯವನು

ತಾ ಪಡೆದರಿಲ್ಲಿಳೆಯೊಳದರಿಂದಿದು ಬಗೆಬಗೆಯ

ದೀಪದೀಪಾಂತರಗಳೊಳಗಪ

ರೂಪವಸ್ತುಗಳಿತ್ತು ನಿಮ್ಮಯ

ಭೂಪಗಾನತರಾದೆಮ್ಮನು ಸಲಹಬೇಕಿನ್ನು

30

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೭೩

ವಾರ್ಧಕ

ಸುಗುಣನಿಧಿ ಜನಮೇಜಯನೆ ಕೇಳಿರೀಟಿಯಾ

ಭಗದತ್ತನಿತ್ತುದಂ ಕೈಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಬಲು

ಸುಗಮವಲ್ಲನಿಪಲೂಕೆಯನ್ನೆದಲಿದಿರಾಂತ ತನ್ನಹೀಪಾಲನೊಡನೆ

ಜಗಳಮಂ ದೀರ್ಘಮಾಗೆಸಗುತಾತನ ಗೆಲಿದು

ಬಗೆಬಗೆಯ ನವರತ್ನರಾಶಿಗಳನೊಡಗೊಂಡು

ಸೊಗಸು ಮಿಗಿಲೆನಿಪ ಕಾಶ್ಮೀರವಂ ಪೊಕ್ಕು ದಿವ್ಯಾಂಬರಾಳಿಗಳನಾಂತು

31

ನಡೆದು ಲೋಹಿತ ಕೋಕನದ ಮುಖ್ಯಪುರಿಗಳೊಳ್

ಪಡೆದಮೋಘವೆನಿಪ್ಪ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳಂ

ಬಿಡದೆ ಕಾಂಭೋಜ ಬಾಹೀಕರಂ ಸದೆಬಡಿಯುತೀಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ
ಗಿಡಮರಗಳೊಳಗಡಗಿಕೊಂಡಿರ್ಪೆ ಚೋರರಂ
ಪಿಡಿದು ದಂಡಿಸಿ ಸಕಲಧನಗಳಂ ತಮ್ಮ ಸಂ
ಗಡವಿರಿಸುತಂತಿಖಿಳ ಧರಣಿಯಂ ಚರಿಸುತಿಲಿತ್ತಲಾ ವಾಯುಸುತನು 32

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಬಂದನಾಗ | ಭೀಮನು | ಮುಂದೆ ಬೇಗ
ಬಂದನಾ ಪಾಂಚಾಲವನು ನಲ | ವಿಂದ ಜಯಿಸುತ ಗಂಡಕಿಯ ವಶ |
ಗೊಂಡು ಬಂದು ಸುಧರ್ಮನನು ಮುಳಿ | ಸಿಂದ ಸೋಲಿಸಿ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿ
ದಂಡನವನೊಶವಿತ್ತು ನಡೆದು ಪು | ಳಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಗುತ ಚೇದಿಯ |
ನಂದು ಶಿಶುಪಾಲಕನು ಸಂತಸ | ದಿಂದಲಿತ್ತುದ ಕೊಂಡು ಭರದಲಿ | 33

ಬರಬರುತ ಗೋಪಾಲ ಕೋಸಲ ಪುರವರಂಗಳ ಚರಿಸಿ ಹಿಮವತ್ |
ಪರುವತಾಧಪರಿಂದ ಬಗೆಬಗೆ | ತೆರನ ರತುನಾಶ್ವಾದಿಗಳ ಸೀ |
ಕರಿಸಿ ನೈಷದ ಭರ್ಗವಶ್ಯದಿ | ಮೆರೆದು ಶರ್ಮಕವರ್ಮಕರ ಸಂ |
ಹರಿಸಿ ಮಗಧಾಧಿಪನು ಸಂತಸ | ವೆರಸುತಿತ್ತುದ ಕೊಂಡು ಭರದಲಿ 34

ವಾರ್ಧಕ

ಇಂತಖಿಲ ಭೂಮಿಯಂ ತಿರುತಿರುಗಿ ಪವನಜಂ
ಸಂತಸದಿ ನಡೆದು ಕಿಷ್ಕಂಧೆಯಂ ಪೊಗಲು ಬಲ
ವಂತ ವಾನರಚಾರನೋರ್ನಡೈಸೆ ಸದೆಬಡಿದವನ ಕಳುಹಲಂದು

ಇಂತುಟೀ ವಾರ್ತೆಯಂ ವಾನರಾಧಿಪ ಮೈಂದ
 ನಂತಾತನನುಜ ವಿವಿದಂಗುಸುರಲೀರ್ವರತಿ
 ಪಂಥ ಮಿಗೆ ಬಂದಳವಿಗೊಟ್ಟರನಿಲಜನೊಡನೆ ಏನೆಂಬೆನಚ್ಚರಿಯನು

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಲವೊ ಮಾನವನೆ ನೀನಾರೆ | ನಿನ್ನ | ಬಲುಹನೆಮ್ಮೊಡನೀಗ ತೋರೆಲೊ |
 ದಳಸಹಿತಲೆ ನಿನ್ನನೀಗಳೆ | ಯಮ | ನಿಳೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವೆವು ನಿಲ್ಲೆಲೆ | 36

ಎಂದ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಭೀಮನು | ಕೋಪ | ದಿಂದಲೆಂದನು ನಾನು ಮನುಜನು ||
 ಇಂದೆನಗಸುವನು ಕೊಡದಿರಿ | ಮರ | ದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನಡೆಯಿರಿ |

ಮನುಜನಾದರೆ ಬಂದುದ್ಯಾತಕೆ | ಇಲ್ಲಿ ವನಚರಯೊಡನಾವ ಕಾರ್ಯಕೆ
 ಅನುವರವೆಸಗುವ ಮುನ್ನಮೆ | ಎಲ್ಲ 1 ವನು ಪೇಳುಯೆಮೊಳು ಸುಮ್ಮನೆ || 38

ಕಪಿಗಳೆ ಕೇಳಿರಿ ಧರ್ಮಜ | ನೆಂಬ | ನೃಪನೆಸಗುವನೊಂದು ಯಾಗವ |
 ವಿಪುಲ ವಸ್ತುವ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನು ತಿಹ | ನೆಪದಿ ಬಂದಿಹೆ ನಾನು ಭೀಮನು || 39

ಕಂದ

ಎಂದಾ ಭೀಮನ ನುಡಿಯಂ
 ಮೈಂದವಿವಿಧರೀರ್ವರಿರದೆ ಕೇಳಚ್ಚರಿಯಿಂ
 ಸಂದೇಹವನುಳಿದವನೊಡ
 ನೆಂದರು ಮರುಮಾತನೀರ್ವರಾನುತ ಖತಿಯಂ 40

ರಾಗ: ಶಂಕರಾಭರಣ - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಭೀಮಗೀಮ ಧರ್ಮಗಿರ್ಮ ನಾಮವರಿಯೆವೊ	
ರಾಮನಾಮವೊಂದೆಯಮ್ಮ ಕಾಮಿತಾರ್ಥ	40
ಭೂಮಿಯೊಳಗೆ ಬೇರೆಯೋರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯಿರುವನೆ	
ಧೀಮನಿರದೆ ತರಿವೆಲವೊ ಭೀಮ ನಿನ್ನನೆ	41
ಯೆಂದುಮುಂದೆ ನಿಂದು ಮುಷ್ಟಿ ಯಿಂದಲಿರಿದರು	
ಹಿಂದಿನಿಂದಲೆಗರುತಡರಿ ಬಂದು ತರಿದರು	43

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೭೫

ಇನಿತು ಕಪಿಗಳಡರುತಿರಲು ಘನಬಲಾಡ್ಯನು	
ಧನುವಿನಿಂದ ಬಡಿದನವರ ನನಿಲಜಾತನು	44
ಕೆರೆದು ತಲೆಯ ಕಿರಿದು ಹಲ್ಲ ತಿರುಹಿ ಮೂತಿಯ	
ಒರೆದರು ಸುಗ್ರೀವಗಂದು ಧುರದ ರೀತಿಯ	45

ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಲಾಲಿಸು ಜೀಯ ಲಾಲಿಸು ಪಲ್ಲವಿ	
ಲಾಲಿಸು ಜೀಯ ಈ ಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲನಂತೋರ್ವನು ಬಂದಿಹನಲ್ಲ	
ಮೇಲುಬಿದೀರ್ವರು ಕಡಿದಾಡಲಾಗಿ 1 ಬಾಲ ಮುರಿಯಲು ಸಾಗಿದೆವಿಲ್ಲಿಗಾಗಿ	46

ಕುಟ್ಟಿದರೆಮಗತಿ ನೋವಾದುದಲ್ಲ | ಮೆಟ್ಟಿದರವಗೇನೂ ಧಾವತಿಯಿಲ್ಲ
ಗಟ್ಟಿಯಾಗೂರಿದರುಳಿಯದು ಹಲ್ಲು || ಇಟ್ಟರೆ ಮರವೆತ್ತು ತಹುದದು ಹುಲ್ಲು | 47

ಭೂಮಿಪ ಧರ್ಮಜನವನಣ್ಣನಂತೆ | ನೇಮದಿ ರಾಜಸೂಯವ ಮಾಳನಂತೆ ||
ಭೀಮನೆನ್ನುವ ಪೆಸರವಗಿಹುದಂತೆ | ತಾ ಮಾಡಿದನು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗತಿ ತಂಟೆ |

ವಾರ್ಧಕ

ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನಾಲ್ಕೈಸು
ತಾ ರಘೋತ್ತಮ ಭಕ್ತ ಸುಗ್ರೀವ ಭೂಮಿಪಂ
ಸಾರತರ ಸುಜ್ಞಾನನಿಧಿಕಲಾಭೂಷಿತಂತಲೆದೂಗಿಸುಳಿತು ಬಳಿಕ
ಹಾ ರಾಮರಾಮ ಕಪಿವರರೆ ನೀವಪರಾಧ
ವಾ ರಮಾಪತಿಭಕ್ತಗೇಗೈದಿರಕಟ ಪರಿ
ಹಾರವೇನಿದಕೆಂದು ಮರುಗುತಿರಲವನೊಡನೆ ಕೇಳರವರೀರ್ವರಂದು 49

ರಾಗ : ನೀಲಾಂಬರಿ ಏಕತಾಳ

ಏನಾದುದಯ್ಯ ನೃಪನೆ | ಎಮ್ಮಪರಾಧ | ವೇನೆಂದು ಕೊಡಿಸಪ್ಪಣೆ
ಕೋಣಿಪಾಲಕ ನಿನ್ನನೆ | ಸೇವಿಸಲೆಂದು | ಕಾಣದೆ ಗೈದ ತಪ್ಪನೆ 50

ಅನಿಲಜನೊಳು ಯುದ್ಧವ | ಗೈದುದು ನಿನ | ಗನುಚಿತವಾದ ವಿಧವ ||
ಅನುನಯದಿಂದ ತಿಳುಹು | ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪ | ನೆಣಿಸದೆಮ್ಮನು ಸಲಹು | 51

ಭೀಮನೆನ್ನುವನವನು | ಬೇರೊಬ್ಬನಹ | ಸ್ವಾಮಿಯಿರುವನೆಂಬನು ||
 ರಾಮನಲ್ಲದೆ ಧರಗೆ | ಇನ್ನೊಬ್ಬರುಂಟೆ | ಪ್ರೇಮದಿ ತಿಳುಹೆಮಗೆ 52

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ಕೇಳಿರೈ ಕಪಿವರರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ | ಲೋಲ ನಾರಾಯಣನು ಪೂರ್ವದಿ |
 ಪಾಲಕಡಲಲಿ ಪವಡಿಸಿರೆ ಬಲು | ಲೀಲೆಯಿಂದ || 53

ದನುಜರಟ್ಟುಳಿಗಾಗಿ ಸುರವರ | ಮನು ಮುನಿಗಳಾತನನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸ |
 ಲನುವರದೊಳಸುರರನು ಮುರಿಯಲು | ಜನಿಪೆನೆಂದು 54

ನುಡಿದು ಮತ್ಯಾದಿಗಳನಿಪ ದಶ | ವಿಧ ದೊಳವತರಿಸುತ್ತ ಧರಣಿಯ |
 ನುಡಿದ ದನುಜರ ಮುರಿದನಾ ಪಾ | ಠಲಶಯನ | 55

ತ್ರೇತೆಯೊಳು ರಾವಣನ ಕೊಂದಿಹ | ಸೀತೆಯೊಲ್ಲಭನಿಂದು ಗೋಪೀ |
 ನಾಥನೆನಿಸುತ ಕಂಸ ಮುಖ್ಯರ | ಘಾತಿಸಿಹನು || 56

ರಾಮಕಿಂಕರ ಹನುಮನಿಂದೀ | ಭೀಮನಾಗಿಹನಿವನೊಡನೆ ಸಂ |
 ಗ್ರಾಮವೆಸಗಿದರೈಸೆ ನೀವತಿ | ಪ್ರೇಮದಿಂದ 57

ಭಾಮಿನಿ

ಇನಿತು ಬುದ್ಧಿಯ ಪೇಳ ನೃಪಪದ

ವನರುಹಕೆ ಕಪಿವರ್ಯರ್ವೀರ್ವರು

ವಿನಯದಲಿ ಮಣಿದೆಂದರಪರಾಧಿಗಳು ನಾವಹುದು

ಹನುಮಭೀಮರಭೇದವಾಗಿರ

ಲನುಚಿತವ ನಾವಕಟ ಗೈದವು

ಮುನಿಸುವನಜಗೆ ಳಾಗದ ಪರಿಯನೆಸಗುವುದು

58

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ತ್ರಿವುಡೆತಾಳ

ಎರಗುತಿಹ ಕಪಿವರ್ಯರೀವರ | ಕರವ ಪಿಡಿದಾದರಿಸುತವಯೊಡ |

ವೆರಸಿ ಸುಗ್ರೀವನು ತೆರಳಿ ಭಯ | ಭರದಿ ಮಣಿದನು ಭೀಮಗೆ ||

59

ನಮಿಸಲೆತ್ತುತ ಕೇಳನನಿಲಜ | ನಮಮ ನಿನಗೇಕಿನಿತು ಘನತರ |

ಶ್ರಮವು ಮನದಲಿ ಕಂಪಿಸುವುದೇ | ನೆಮಗೆ ಹೇಳುವುದೆಂದನು |

60

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೭೭

ಕೇಳು ಮರುತಾತ್ಮಜನೆ ಕಪಿಗಳ | ಪಾಳಯವು ನಿನಗೇಸಗಿದನುಚಿತ |

ದೇಳಿಗೆಯನರಿತೆನ್ನ ಮನದಲಿ | ತಾಳಿಹೆನು ಬಲು ಚಿಂತೆಯ

61

ವನಚರರು ಮರ್ಕಟರು ಕಪಿಗಳು | ಬಣಗು ವಾನರ ಮೈಂದ ವಿವಿದರು |

ಅನುಚಿತವನೇನೆಸಗಿದರು ನೀ | ನೆಣಿಸದೆಮ್ಮನು ಕಾವುದು ||

ಭಾಮಿನಿ

ಎನಲು ಮಾರುತಿ ನುಡಿದನೆಲೆ ನೀ

ನಿನಿತು ಚಿಂತಿಸಲೇತಕೆಮಗಾ

ವನಚರರು ಗೈದಿರ್ಪುದೇನಪರಾಧವಿಹುದವರು

ಜನಕಜಾಪತಿ ಭಕ್ತವರ್ಯರು

ಬಣಗು ವಾನರರಲ್ಲವೆಮ್ಮಯ

ಮನದಿ ಬೇಸರವಿಲ್ಲ ಬಿಡಿಬಿಡಿರಿನ್ನು ಸಂಶಯವ

ವಾರ್ಧಕ

ಜನಮೇಜಯನೆ ಲಾಲಿಸನಿಲಜಂ ಸುಗ್ರೀವ
ವನಚರಾದ್ಯರ ಸಂತವಿಟ್ಟವರ್ಭಕುತಿಯಂ
ಧನಕನಕರಾಶಿಗಳನಿತ್ತುದಂ ಕೈಕೊಂಡು ಬರಬರುತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಘನಭೀಮನೆನಿಪ ಪೌಂಡ್ರಕ ವಾಸುದೇವನೊಡ
ನನುವರಂಗೊಟ್ಟವನ ಗರ್ವಮಂ ಮುರಿದು ಬಲು
ಬಿನದದಿಂತೆರಳುತಿರಲಿತ್ತಲಾ ಸಹದೇವನೈತಂದನರ್ಥಿಯಿಂದ

64

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ಆದಿತಾಳ

ವಹಿಲದಿಂದಲಿ ಬಂದನಾಗ | ಸಹದೇವನು ಬೇಗ ||ಪಲ್ಲವಿ||
ಸೊಗಸಿಲಿ ಮಾರ್ಬಲವೆರಸುತ ಮತ್ಯವ
ಮಗುತಾ ಬಳಿಕ ಸುಮಿತ್ರನ ರಾಜ್ಯವ
ನಗಡುತನದಿ ಕೈಗೊಂಡು ನಿಷಾದರ
ಬಗೆಬಗೆಯಲಿ ಮುರಿದಿಕ್ಕುತ ಭರದಿ

64

ಭಾಸುರವಾದ ಸೌರಾಷವ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ರತ್ನ
ರಾಶಿಯ ಕೊಂಡು ಮುಂದಿರುವ

65

ಕೋಸಲದೇಶದ ಸಿರಿಯನು ಮಾಸುವ
 ಆಸುರದೊಳು ಜಂಭಕನನು ಜೈಸುತ
 ನಾಶಿಸುತಾಂಧ್ರ ಕಳಿಂಗ ದ್ರವಿಡ ಮುಖ್ಯ
 ದೇಶಗಳನು ಸಂತೋಷಿಸಿ ನಡೆದು 66

ಭಾಮಿನಿ

ಇಂತು ನಡೆತರುತಖಿಳರೊಳುಕರ
 ವಾಂತು ಮಾಹೀಷ್ಮತಿಯ ಮುಗುತ
 ತ್ಯಂತ ವಿಭವದಿ ಪುರದ ಬಾಗಿಲನ್ನೆದೆ ಚಾರಕರು
 ಹೊಂತಕಾರಿಯೆ ಪೋಪುದಾವೆಡೆ
 ನಿಂತು ಹೇಳೆನಲವರ ಬಂಧಿಸಿ
 ದಂತಗಳ ಮುರಿದಟ್ಟಿದನು ನಿಮ್ಮರಸಗರುಹೆಂದು 67

ಕಂದ

ಅಂದಾ ಚಾರಕರಳುತೈ
 ತಂದಾ ನೀಲಧ್ವಜಾಖ್ಯನೆಡೆಗತಿ ಜವದಿಂ
 ಮುಂದಿಹನೋರ್ವನು ಗೈದಿಹ
 ಬಂಧನದಿರವನ್ನು ಪೇಳ್ವರಾ ನೃಪಗಾಗಳ್ 68

ಏಕತಾಳ

ಸೆರಣು ಸೆರಣು ಸಾಮಿ | ಹೊರಕಡೆಯ ಹರಾಮಿ |
 ಕರವ ಬಿಗಿದು ಬಿಟ್ಟನು | ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಕರವ 69

ಸಾಕಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಪೋಕ | ಚಾಕರಿನ ಬಿಸಾಕ |

ಈ ಕೈಯ ಬಿಚ್ಚು ದಮ್ಮಯ್ಯ ಸತ್ತವು ಜೀಯ | ಈ ಕೈಯ 70

ಹೊಟ್ಟೆಯಪಾಡಿಗಂದು ಪೆಟ್ಟ ತಿಂದೆವು ನಿಂದು

ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಯ್ಯ ಯೆಮ್ಮನು ಸಾಯುವದೇನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಯ್ಯ! 71

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೭೯

ಭಾಮಿನಿ

ಚಾರರಾಡಿದ ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ

ಶೂರ ನೀಲಧ್ವಜನು ಘೋರಾ

ಕಾರವೀರಾವೇಶವನು ತಳೆದಳವಿಗೊಡಲೆಂದು

ಸಾರಲಿತ್ತಲು ತನ್ನಹಿಪ ಸುತೆ

ಮಾರಸುಂದರಿ ಸ್ವಾಹೆ ತತ್ಸಖಿ

ಚಾರುಮತಿಯೊಡವೆರಸಿ ಬಂದಳು ಕಾರ್ಯವಶದಿಂದ 72

ರಾಗ : ಮೋಹನ-ಆದಿತಾಳ

ಅರಿಯೆಯ ಇಂದಿನಿರವನ್ನು | ಸಖಿ | ಅರಿಯೆಯ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಭೂವರನೆಲೆ ಸಹ | ದೇವನೊಡನೆ ಮಹಾ

ರೀವಿಯ ಕದನವ | ಭಾವಿಪ ಹದನವ || 73

ಪರನಲ್ಲವನತಿ | ಶರನು ಚಾರುಮತಿ

ತೋರುವ ಯುದ್ಧವು | ಘೋರವಸಾಧ್ಯವು 74

ಪಾವಕನೆನ್ನಯ | ಜೀವಿತೇಶನು ಭಯ |

ವಾವುದಿನ್ನಾತನ ಭಾವಿಪೆನೀಕ್ಷಣ |

75

ಭಾಮಿನಿ

ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನೆ ವೀತಿಹೋತ್ರನೆ

ಜ್ಯೋತಿರೂಪನೆ ಖ್ಯಾತತಾಪನೆ

ಭೂತನಾಥನೆ ಜಾತವೇದನೆ ಜಯತು ಪಾವಕನೆ

ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿತನು ಗೆಲ್ಲುವ

ರೀತಿಯನು ದಯಗೆಯ್ದುದೆನೆ ವಿ

ಖ್ಯಾತ ಸ್ವಸ್ತಿರ್ವಚನವಾದುದು ವಾಯುಪಥದೊಳಗೆ

76

ರಾಗ : ಧನಾಸಿರಿ - ಆದಿತಾಳ

ಕೇಳಿದೆಯ | ಸಖಿ | ಕೇಳಿದೆಯ ||ಪಲ್ಲವಿ ||

ಮೇಲಿನಿಂದ ಸ್ವಸ್ತಿಯೆಂದು | ಪೇಳಿದ ನುಡಿಯನಿಂದು ||ಅನುಪಲ್ಲವಿ||

ಯನ್ನ ಜೀವಿತೇಶನು ಪ್ರ | ಸನ್ನನಾಗೆ ಮಾಡಿ ಕೃಪೆ |

ಇನ್ನು ಭಯವೇನು ಮನೆ | ಯನ್ನು ಮಗುವೆ ಸುಮ್ಮನೆ |

77

೮೦

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ವಚನ

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಹೆ ಸಖಿಗೂಡಿ ತೆರಳಲು ನೀಲಧ್ವಜನಿತ್ತ ಸಂಗ್ರಾಮ

ಕನುವಾಗುತ್ತ ಸಹದೇವನೊಡನೆಯೇನೆಂದನು ಯೆಂದರೆ

ರಾಗ : ತುಜಾವಂತು - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಆರಲೋ ನೃಪಾಲಕುವರನೆ || ಪಲ್ಲವಿ ||

ದಾರಿಗೀರಿ ತಪ್ಪಿ ಬಂದೆಯೇನೊ ಸುಮ್ಮನೆ || ಅನುಪಲ್ಲವಿ ||

ದಾರಿತಪ್ಪಿ ಬಂದರೆ ಚಾರನನ್ನು ಬಿಗಿದುದೇಕೆ
ಊರಿನಾಚೆಯಿರಲು ಕ್ಷಮೆಯ | ಕೋರಿ ಮುಂದೆ ತೆರಳು ಜೋಕೆ |
ನಿನ್ನ ಹೆಸರದೇನು ನಿನ್ನನು | ಪಡೆದರಾರು | ಯೆನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಪರಿಯನು||
ಚೆನ್ನವಾಗಿ ಪೇಳಲೊಮ್ಮೆ | ಮನ್ನಿಸುವೆವು ಮನದ ಹೆಮ್ಮೆ |
ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ತನುವ | ನಿನಿತುಭಯ ಕೊಡದೆ ನಡೆವ || 80

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ವೀರ ನೀಲಧ್ವಜನೆಂದುದನು ಕೇಳಿ ಸಹದೇವ | ನಾರುಭಟಿಸುತೆಲವೊ |
ದಾರಿಯನು ತಪ್ಪುತಿಲ್ಲಿ ಸಾರಲಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪುರ | ಸೂರೆಯಗೊಳಲು ಬಂದೆವೊ || 81

ಯಾರ ಮಗನೆನುತ ವಿಚಾರವ ಮಾಡುವರೆ ಕು | ಮಾರಿಯಿರುವಳೆ ನಿನಗೆ |
ಧಾರೆಯೆರೆಯುವುದಾದರೀಣಮಂಡಲದಲಿ | ತೋರುವೆನೆಲ್ಲವನೆಂದನು || 82

ಎಂದ ಮಾತ ಕೇಳುತಾತನಂದು ಮ | ದಾಂಧ ನಿನ್ನ ತಲೆಯೊಳೇನು |
ಗಂಧಗರ್ವವಿಹುದೊಂದು ಬಾಣದೊಳಗದ | ಕುಂದಿಸುವೆನೆನ್ನುತೆಚ್ಚನು || 83

ಇನಿತೆಚ್ಚ ಬಾಣಗಳನು ತರಿಯುತ ಮಾದೀ | ತನಯನು ಶತಸಾವಿರ
ಕಣೆಗರೆಯಲು ಕಡಿದನಿತನು ರಿಪುವನು | ದಣಿಯದಳವಿನಗೊಟ್ಟನು | 84

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಯೇನಿದೇನೀ ಪರಿಯ | ಕಾಣೆನೆಮ್ಮ ದೊರೆಯ |
ಮಾನಹಾನಿಯಾಗುವಂತೆ | ತ್ರಾಣಗುಂದಿತು || 85

ಅರಿದನಹಹ ತೋರುವನಂ | ಬರದಿ ತೇಜೋಮಯನು |
ಪರಮಕೃಪೆಯನರಿಗೆ ವೈಶ್ಯಾ | ನರಜಾಮಾತನು || 86

ಇನಿತು ನಿಜವನರಿದು ದರ್ಭಾ | ಸನದಿ ದಿವ್ಯಮನನು |
ಅನಲ ಜಪವ ಸ್ತುತಿಸೆ ಧರ್ಮ | ತನಯನನುಜನು || 87

ಭಾಮಿನಿ

ವರಹವಿರ್ಭಾವದೊಳು ಮಾವನೆ
ಹರುಷಗೊಂಬೆನು ಸಾಕು ಸಂಗರ
ವಿರದೆ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಮನ್ನಿಪುದಂತಕನ ಸುತನ
ಬರಿದೆ ಸಂಶಯ ಬೇಡವೆಂದಂ
ಬರದಿ ಪಾವಕನೊರೆಯುತ್ತೈದಲು
ಕರೆಸಿ ಮನ್ನಿಸಿದನು ನೃಪನು ಮಾದೀ ಕುಮಾರಕನ 88

ವಾರ್ಧಕ

ಅವನಿಪತಿ ಜನಮೇಜಯನೆ ಲಾಲಿಸಿಂತು ವೈ
ಭವದಿಂದ ಸಹದೇವನತ್ತಣಿಂ ಹೊರಮಟ್ಟು
ಬವರಮಂಗೊಟ್ಟು ಸೋತರ ಧನವನೊಡನಿಟ್ಟು ಮಾರ್ಗದೊಳು ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು
ವಿವಿಧೋಪಕರಣಗಳನಳವಟ್ಟು ಬರುತಿರ
ಲ್ಕವನಗ್ರಜಾತ ನಕುಲನು ಮೆರೆಯುತಲಿ ದಶಾ
ರ್ಣವನ ಗೆಲ್ಲಂಬಷ್ಟನಂ ಮುರಿದು ಶಾಕಲೆಗೆನಡೆತಂದನರ್ತಿಯಿಂದ 89

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ನಿಂದ ಚಾರಕರನ್ನು ನೋಡುತ | ಲೆಂದನೆಲೆ ನಿಮ್ಮಯ್ಯನಳಿಯನು |
ಬಂದಿಹನು ಪರಕೆಂದು ತಿಳುಹಿರಿ | ಚಂದದಿಂದ | 90

ಇಂದು ದರ್ಶನ ದೊರೆಯದಿರಲಿ | ನ್ನೊಂದು ಸಮಯದಿ ಬರುವನವನಿಂ |
ತೆಂದು ಪೇಳರುಹುವುದು ನಮಗವ | ನೆಂದ ಬಗೆಯು | 91

ಎಂದ ಮಾತನು ಕೇಳುತವ ತಂದು ಮಣಿಯುತಲರಸನಂಪ್ರಿಯೋ |

ಳೊಂದನುಳಿಯದೆ ಪೇಳರತ್ಯಾ | ನಂದದಿಂದ ||

92

ರಾಗ : ಎರಕಲಕಾಂಬೋಧಿ - ಆದಿತಾಳ

ಲಾಲಿಸಬೇಕು ಜೀಯ ಬನ್ನಿರಿ ಸುಮ್ಮ | ನಾಲಸ್ಯವೇತಕಯ್ಯ |

ಬಾಳಸುಂದರನು ನ | ಕುಳನೆಂಬುವನು ನಿ | ಮಳಿಯನು ಬಂದಿಹನು |

ನಿಂದಿಹನು | 93

೮೨

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಉಡುಗರೆಯೇಕೆ ಶಲ್ಯ | ಎಮ್ಮೊಡನೆ ನೀ | ನಡೆದು ಬಂದರೆ ಸಾಕಯ್ಯ

ಹುಡುಗನಿಗೇನಿಂದು | ಬಡತನವಿಹುದೊಂದು |

ನುಡಿಯ ಸಾಲದೆ ದೊರೆಯೆ ನೀ ಕರೆಯೆ || 94

ಭಾಮಿನಿ

ಚಾರರಾಡಿದ ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ

ಭೂರಿ ಸಂತಸವಾಂತು ಶಲ್ಯನು

ಸಾರಿ ಬರಲಭಿನಮಿಸಿದಣುಗನನೆತ್ತಿ ತಕ್ಕೈಸಿ

ದೂರಪಯಣವಿದೇನು ಬಂದಿಹ

ಕಾರಣವಿದೇನರುಹು ನಿಮ್ಮವ

ರಾ ರಮಾಪತಿ ಕರುಣದಲಿ ಸುಖಿಯಹರೆ ಪೇಳಯ್ಯ

95

ರಾಗ : ದ್ವಿಜಾವಂತಿ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಮಾವನವರೆಯೆಂದು ನಾವು ಕ್ಷೇಮಿಗಳೊಂದು |

ಕೇವಲಾಧ್ಯರವನು | ಭಾವಿಸಿ ನೃಪನು |

ಭೂವಿಯ ಚರಿಸುತ | ನೀವು ದ್ರವ್ಯವನೆ ತಂ |

ದೀವುದೆಂದರುಹಲು | ನಾವಿಂದೈದಿಹೆವು || 96

ದೇವೇಂದ್ರಸುತರಹ | ದೇವ ಭೀಮರು ಮಹಾ

ರೀವಿಯಿಂದಲಿ ಗೆಲ್ಲು | ಭೂಮಿಪಾಲಕರ |

ಕೇವಲ ಧನವ ಸಂ 1 ಭಾವನೆಯನೆಗೈದು |

ಸೇವಿಪರಣ್ಣನ ಭಾವವನರಿದು 97

ದಿಗ್ಗೇಶದವರನ್ನು ಗೆದ್ದುದಾದುದುಯಿನ್ನು |

ಸದ್ಭಂಧು ಬಳಗಕೆ | ಸುದ್ಧಿ ಪೇಳ್ವುದಕೆ

ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದೀ ಬಳಿ | ಗೆದ್ದು ಬಂದೆನು ತಿಳಿ |

ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿದೆ | ಅಧರದರಡೆಗೆ | 98

ರಾಗ : ಮೋಹನ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಚಂದವಾದುದಯ್ಯ ನೀನು | ಬಂದುದರಿಂದಿನ್ನದೇನು |

ಕುಂದು ನಿಮಗಿಹುದು ಮು 1 ಕುಂದನು ಕಾಯುತಿಹನು | 99

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೮೨

ಭಾಪು ಯಮಜಾತನಿಂತು | ಭೂಪತಿಗಳೊಡನಾಂತು |

ಈ ಪವಿತ್ರ ಯಾಗವನ್ನು | ತಾ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರ್ಪನು ||

ಬಂಧುಮಿತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿ | ಬಂದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ನೋಡಿ |

ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವೆವು | ಯಿಂದು ತೆರಳುವ ನಾವು |

ಭಾಮಿನಿ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯ ನೃಪಾಲನೆ

ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಶಲ್ಯ ನಕುಲರು

ಮೇಳವಿಸಿ ಪರಿವಾರದೊಡನೈತರುತ ಮಾರ್ಗದೊಳು

ಮೇಲೆಮೇಲನಿಲಜನ ಪಾರ್ಥನ

ಬಾಲಸಹದೇವನ ಬರವ ಕಂ

ಡಾಳುತಾನಂದಾಂಬುನಿಧಿಯೊಳೊಡಗೂಡುತನಿಬರನು

102

ವಾರ್ಧಕ

ಸಾರಿ ಬಂದಿತ್ತಲಿಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಪುರವರವ

ಸೇರಲಗಜಗೆರಗುತನುಜರವರ್ಣೆಗೈದ

ರಾರಮಾಪತಿಯ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಾರ್ಜಿಸಿದ ಧನಕನಕರಾಶಿಗಳನು

ವೀರಪವನಜಪಾರ್ಥನಕುಲಸಹದೇವರಂ

ಧಾರುಣಿಪ ಧರ್ಮಜಂ ತಸುತಿರಲಂದು

ಮಾರಪಿತನಂಪ್ರಿಯಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತಲವರೆಲ್ಲರಿರುತಿರರ್ತಿಯಿಂದ

103

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಮಾನವರೊಳತಿನಿಷ್ಠನೆನಿಸಿದ | ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪತ್ರನೆಸಗಿದ |

ಈ ನವೀನ ಸುಕಾವ್ಯವನು ಸಂ | ಧ್ಯಾನದಿಂದ

104

ಓದಿನೋಡುತಲಿದರೊಳಿರುವ ಪ್ರ | ಮಾದಜನ್ಯದ ದೋಷಗಳನುಪ |

ವಾದಗೈದಾದರಿಸುವುದೆ ಕಡು | ವೆವಗೆ |

105

ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಂಕಿತದೊಳಿಹುದನು | ಮಾನವರು ಮನ್ನಿಸುವುದಿದರನು |

ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದೀ ಕವಿಯ ಪೇಳುವು | ದೇನು ಫಲವು

106

ರಾಗ : ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಮಂಗಳಂ | ಜಯ | ಮಂಗಳಂ || ಪಲ್ಲವಿ |

ಮಂಗಳಮೀರೇಳು ಲೋಕನಾಯಕನಿಗೆ 1 ರಂಗವಿಠಲ ವರ ನರಹರಿ

ಮಂಗಳಮವನಿಜೆಯರಸ ಶ್ರೀರಾಮಗೆ | ಹಿಂಗದೆ ದುರುಳರ ತರಿದವಗೆ

|| ಮಂಗಳಂ||

ಪುಂಡರಿಕಾಕ್ಷೆಗೆ ಪಾಂಡವಪಕ್ಷಗೆ | ಇಂದ್ರಸಂಜಾತನ ಸಾರಥಿಗೆ |

ಮಂದರಧರನಿಗೆ ಕಂದರ್ಪಜನಕಗೆ | ಸುಂದರಮೂರುತಿ ಮಾಧವಗೆ || ಮಂಗಳಂ ||

ಕಡಲಶಯನನಿಗೆ ಜಡಜಪಿತನಿಗೆ | ಮಡದಿಯರುಡುವ ಸೀರೆಯ ಕದ್ದವಗೆ |

ಗಡಿಗೆಯೊಡೆದು ಪಾಲ್ಕುಡಿದ ಗೋಪಾಲಗೆ | ಉಡುಪಿಯ ಕಡು ಮುದ್ದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೆ

|ಮಂಗಳಂ||

-: ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯಂ ಸಮಾಪ್ತಂ :-

ರಾಜಸೂಯ ಜರಾಸಂಧವಧೆ

೨. ರಾಜಸೂಯ ಜರಾಸಂಧವಧೆ

ನಾಂದಿ

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀವದನಾಂಬುಜಾತದಿನಪಂ ನಾಕಾದಿಲೋಕಾಧಿಪಂ
ಶ್ರೀಲಾವಣ್ಯರಸಾಂಬುಧೇಃ ಶಶಧರಂ ಪೀತಾಂಬರಂ ಸುಂದರಂ
ಶ್ರೀಲಾ ಸ್ಯಾಂಗನರಂಗಗೇಹಹೃದಯಂ ಮಾಂಗಲ್ಯಸಾರೋದಯಂ
ಶ್ರೀಲೋಲಂ ಮುನಿಮಾನಸಾಳಿಕಮಲಂ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸಂ ಭಜೇ || 1 |

ಭಾಮಿನಿ

ಶಾರದೆಯ ಬಲಗೊಂಡು ವಿಘ್ನವಿ
ದೂರನಾಗಿಹ ಗಣಪನಂಟ್ರಿಗಸ
ರೋರುಹಕ್ಕೆ ಪೊಡಮಡುತ ಗುರುಹಿರಿಯರನು ಸಂಸ್ತುತಿಸಿ
ನಾರದಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿಜನ
ಚಾರುಚರಣದಿ ಸಿರವ ಬಾಗಿಸಿ
ಭಾರತದೊಳಿಹ ರಾಜಸೂಯದ ಕಥೆಯನುಸುರುವೆನು || 2 ||

ದ್ವಿಪದಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸನನು ಧೃಢಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಜಿಸಿ
ಮೌನಿ ವೈಶಂಪಾಯನಂಪಿಗಭಿನಮಿಸಿ || 3 ||

ವರಕವಿಗಳೆಲ್ಲರನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಮುದದಿ
ಮೆರೆವುದೆನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯೆಂಬ ಸಂಭ್ರಮದಿ || 4 ||

ಭಾರತದೊಳಿಹ ರಾಜಸೂಯ ಕಥನವನು
ಸಾರತರ ಕನ್ನಡದಿ ಪೇಳ್ವೆ ನಾನಿದನು || 5 ||

ಪ್ರಾಜ್ಞವೃದ್ಧಯೊಳಗಾನಣುಗ ಪಾಮರನು
ಅಜ್ಞಾನಜನಿತವಾಗಿಹ ದೋಷಗಳನು || 6 ||

ಸರಿಗೈದು ಕರುಣಿಪುದುದಾರ ಬುದ್ಧಿಯೊಳು

ತರಳನೋರ್ವನ ಕವಿತೆ ಮೆರೆಯೆ ಭೂಮಿಯೊಳು || 7 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ರಾಯ ಜನಮೇಜಯಗೆ ವೈಶಂ

ಪಾಯಮುನಿ ಭಾರತದ ಕಥೆಯನು

ಪ್ರೀಯದಿಂದಲಿ ಕೇಳುತಿರಲಾ ರಾಯನಂದು 11 8 11

ಕೇಳಿದನು ಧರ್ಮಜನು ದೀಕ್ಷೆಯ

ತಾಳುತೇತಕೆ ರಾಜಸೂಯವ

ಮೇಲೆನಿಸಿ ಮಾಡಿದನು ಸಕಲ ನೃಪಾಲರೊಡನೆ 119 11

ಆ ಕಥೆಯ ಪ್ರೀತಿಯಲಿ ಪೇಳಲು

ಬೇಕೆನುತ್ತಿರಲಾ ಮುನೀಂದ್ರನು

ಲೋಕಪತಿಯೊಳು ಪೇಳಿದನು ಬಲು ರೀಕಿನಿಂದ || 10 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಲಾಲಿಸೈ ನೃಪತಿ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥ ಪುರದೊಳೊಂ

ದಾಲಯಂ ಸುರಶಿಲ್ಪಿ ಮಯರಚಿತವಾಗಿರ

ಲ್ಯಾಲಿತ ದೇವೇಂದ್ರ ಭವನಮಂ ಜರಿವ ದಿವ್ಯಾಲಯದೊಳರ್ತಿಯಿಂದ

ಓಲಗಂಗೊಡುತಲನುಜಾದ್ಯರಿಂ ಧರ್ಮ ಭೂ

ಪಾಲನೊಪ್ಪಿರಲಂಬರಾದ್ದದಿಂ ನಾರದಂ

ಲೀಲೆಯಿಂ ಹರಿನಾಮಪರನಾಗಿ ನಡೆತಂದನಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಬಳಿಗೆ | 11 |

ರಾಗ: ತೋಡಿ - ಆದಿತಾಳ

ನಾರಾಯಣ ಗೋವಿಂದ ಹರೆಹರೆ ನಾರದ ಮುನಿಗೇಯ
ನಾರಸಭವಪಿತ ನರಹರೆ ಕರುಣಾವಾರಿಧಿ ಯದುರಾಯ || 12 ||

ಆದಿಮೂರುತಿ ಸೋದರಮಾವನ ಸೂದನಗೈದವನೆ
ಮಾಧವ ಕೇಶವ ಶ್ರೀಧರ ನಿರತ ವಿರೋಧಿ ಕುಲಾಂತಕನೆ || 13 ||

ಸುಂದರಾಂಗ ಅರವಿಂದ ಸುಲೋಚನ ಬೃಂದಾವನ ಲೋಲ
ಮಂದರಗಿರಿಧರ ಕಂಧರ ತುಳಸೀ ಬಂಧುರ ವನಮಾಲ || 14 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೮೯

ಪತಿತಪಾವನ ರತಿಪತಿಪಿತ ದಿನಪತಿ ಶತನಂಕಾಶ
ಅತುಳವಾಮನ ಶ್ರುತಿನುತ ಶತಗುಣಯುತನುತ ಸರ್ವೇಶ || 15 |

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ನಾರದನೈತಂದು ದ್ವಾರದೊಳಿಹನೆಂದು
ಚಾರರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ
ಧಾರುಣಿಪತಿ ಧರ್ಮತನಯನು ಮನದೊಳು
ಭೂರಿಸಂತಸವನ್ನು ತಾಳಿ || 16||

ಉಚಿತದಿಂದಾತನ ಕರತಂದು ನವರತ್ನ
ಖಚಿತ ಪೀಠದೊಳು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ರುಚಿರೋದಕದಲರ್ಥ್ಯ ಪಾದದವನರ್ಪಿಸಿ

ಅಚಲಭಕ್ತಿಯಿನಭಿನಮಿಸಿ

|| 17 ||

ಮುನಿಕುಲೋತ್ತಮನೆನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದರಿಂದ

ಘನತರ ಧನ್ಯನೈ ನಾನು

ಇನಿತು ಪ್ರೀತಿಯೊಳಿಲ್ಲಿ,ತಂದ ಹದನವೇ

ನನುಮಾನಿಸದೆ ಪೇಟ್ಟುದಿನ್ನು

|| 18 ||

ಈ ರೀತಿಯಲಿ ಧರ್ಮಜನು ಬೆಸಗೊಳಲಾಗಿ

ನಾರದನೆಂದನು ನಗುತ

ಊರೂರು ತಿರುಗುವ ದಾರಿಯೊಳಿರಲೀ ಶೃಂ

ಗಾರ ಮಂದಿರವ ಕಾಣುತ್ತ

|| 19 ||

ಪರಿಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಕುತುಕದಿ ನಾನಿಲ್ಲಿ

ವರೆಗೈದಿ ಬಂದೆನು ಭರದಿ

ಹರುಷವಾದುದು ಎನ್ನ ಮನಕಾದರಿನ್ನೊಂದ

ನೊರೆವೆನು ಲಾಲಿಸು ಮುದದಿ

|| 20 ||

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ಏಕತಾಳ

ಕೇಳು ಭೂಮಿಪ ಪೇಳುವರಿಯ

ಮೇಲಾದ ವೈಭವದೇಳಿಗೆ ಸಿರಿಯ || ಪ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕವನು ಮುದದಿ ಸುತ್ತಿರುವೆನು

ಅದರೊಳಿರುವ ದಿವ್ಯ ಸದನಗಳಿರವ || 21 ||

ಚಂದ್ರಕೋಟಿಪ್ರಕಾಶದಿಂದನರ್ಧಾಸನ

ದಿಂದೊಪ್ಪಿಹನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೂಮಿಪನು || 22 ||

ಅಮಿತಬಂಧುರವಾದ ಯಮನ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ

ಕ್ಷಮೆಯಪಾಲಕರು ಸಂಭ್ರಮದೊಳಿಹರು 11 23 11

ವರ್ಣಿಸಲರಿದು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನ ಸಭೆ

ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣದ ಪ್ರಭೆ ಪೂರ್ಣೇಂದ್ರದುಗಿಹುದೆ || 24 ||

ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯ ಸೊಬಗಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿದೆ

ಧರ್ಮನಂದನನೆ ಸುಧರ್ಮ ಈ ಸಭೆಯು 11 25 11

ಭಾಮಿನಿ

ಮುನಿಪತಿಯೆ ನೀನಿನಿತು ಸಭೆಗಳ

ನೆನಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಾಯ್ತು ಕೇಳೆ

ಮನದೊಳೊಂದನುಮಾನವಿದ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು

ಅನಘನೆಮ್ಮಯ ತಂದೆಗೇಕೆಂ

ದ್ರನೊಡನಿಲ್ಲಾಯ್ತುಸನಾರ್ಥವು

ಮನವೊಲಿದು ಪೇಳೆಂದು ಧರ್ಮಜನೆರಗಿದನು ಪದಕೆ 11 26 11

ಕಂದ

ಇಂತಾ ಜನಪಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸ

ಲಂತಕನೋಲಗದಿ ಪಾಂಡು ಕಾಂಕ್ಷಿಸುತಹ ವ್ಯ

ತ್ತಾಂತಗಳೆಲ್ಲವನಿರದತಿ

ಸಂತಸದಿಂ ಪೇಳ್ವನಂದು ನಾರದಮುನಿಪಂ

11 27 11

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಕೇಳಯ್ಯ ಧರ್ಮಜನೆ ಪೇಳುವೆನು ನಿನ್ನೊಡನೆ

ಬಾಳಿಹನು ಪಾಂಡು ನರಪಾಲ ಯಮನಲ್ಲಿ

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೯೧

ಆಲೋಕಿಸುತ್ತಲೆನ್ನ ಗೋಳುಗುಟ್ಟುತ ತನ್ನ

ಬಾಲರೊಡನರುಹೆಂದು ಪೇಳನಿಂತೆಂದು

11 28 11

ಹಿಂದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೊಂದುಳಿಯದೆಜ್ಜೆಗಳ

ಚಂದದಿಂದಲಿ ಮಾಡುತಿಂದ್ರನಾಸನವ

ವೊಂದಿರ್ಪನಂತೆನ್ನ ಕಂದರನಗೋಸುಗದೊ

ಳೊಂದು ಯಾಗವ ಗೈವುದೆಂದು ಪೇಳಿ ಹನು

11 29 11

ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಕೇಳ್ ರಾಜೀವಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯೊ

ಳಾಜಿ ಮುಖದೊಳಗೆಲ್ಲ ರಾಜರನು ಗೆಲಿದು

ರಾಜಸೂಯಾಗವನು ಈ ಜಗದಿ ಮಾಡುತ್ತ

ತೇಜಗೊಳಿಸೈ ಪಿತನ ಮೂಜಗದಿ ಮುಂದೆ

11 30 11

ವಾರ್ಧಕ

ಇಂತು ಧರ್ಮಜನೊಡನೆ ನಾರದಂ ನುಡಿದು ಶ್ರೀ

ಕಾಂತನಂ ಗಾನಮುಖದಿಂ ಪೊಗುತಡರಿ ಗಗ

ನಾಂತರದಿ ಕಾಣಿಸಿದನಭ್ರಮಾನಸಪರಸ್ಥಿತ ರಾಜಹಂಸನಂತೆ

ಅಂತಾ ಮುನೀಂದ್ರನಂದಡಗಿ ಹೋಗಲಿತ್ತ

ಲಂತಪುರಮಂ ಸಾರ್ಧ ಧರಣಿಪಂ ಶ್ರೀರಮಾ

ಕಾಂತನಂ ಧ್ಯಾನಿಸುತ ಮುಂದಿನಾಲೋಚನೆಯೊಳಂದಿನಿರುಳಂ ಕಳೆದನು || 31 |

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಮರುದಿನ ತರಣಿಯುದಯದೊಳು ಜಪತಪವ

ವಿರಚಿಸಿ ವಿಷ್ಣುರದಿ

ಮರುಗಿ ಮಂಡಿಸಿ ವಾಮಕರದಿ ಶಿರವನಿಟ್ಟು

ಪರಿತಪಿಸುತ ಭರದಿ 11 32 11

ಕರಸಿ ತನ್ನಯ ಪುರೋಹಿತನಾದ ದೌಮ್ಯನ

ವರವ್ಯಾಸಮುನಿರಾಯನ

ಹರುಷದೊಳವರಂಗೇರಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸ

ತ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿಹ ನೃಪನ 11 33 11

ಕಡುಕುಂದಿದಾನನ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ವಿಸ್ಮಯ

ಬಡುತಲಾ ಮುನಿವರರು

ಪೊಡವಿಪ ನಿನಗೆ ಬಂದಡಸಿದೆಡರನಿಂದು

ನುಡಿವುದೆಮ್ಮೊಡನೆಂದರು

11 34 11

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ-ಝಂಪತಾಳ

ಅಹಹ ಮುನಿವರರೆ ಎನ್ನ | ಮಾನಸವ | ದಹದಹಿಪ ಶೋಕವನ್ನ

ಸಹಿಸೆನಧೈರ್ಯಬಟ್ಟು | ಸಾರುವೆನು | ಗಹನವನು ರಾಜ್ಯಬಿಟ್ಟು || 35 |

ಪಿತಗೆ ಸಧ್ಗತಿ ದೊರಕುವ | ಪಥವಿಡಿದು | ಗತಿಸದಿಹ ಕುವರರಿರವ |

ಕಥಿಪರಾರ್ ಮೂಲೋಕದಿ | ಪರಿಕಿಸ್ಕೊಡೆ | ಹತಭಾಗ್ಯರಲ್ಲಿ ಜಗದಿ || 36 |

ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪಾಂಡು | ರಾಜನೆಮ್ | ರಾಜನೋಲಗದೊಳಿಂದು ||

ರಾಜಿಸದೆ ಶೋಕಿಪುದನು | ನಾರದನು | ಮಾಜದೆನ್ನೊಳು ಪೇಳ್ವನು || 37||

ಭಾಮಿನಿ

ತನಗೆ ಸುರಪತಿಯಾಸನಾರ್ಥವು

ಸನುಮತದಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ

ಘನತರದ ಮಖ ರಾಜಸೂಯವನವನಿಯೊಳು ತನ್ನ

ತನಯರೈವರು ವಿರಚಿಸಿದವಾ

ನನಘನಹೆನೆಂಬುದನು ಯಮನಂ

ದನಗೆ ಸೂಚಿಸುದೆನಲು ಪೇಳಿ ಹನಾ ಮುನೀಶ್ವರನು || 38||

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ - ಝಂಪೆತಾಳ

ತಿಳಿದೆ ನಿನ್ನ ಮನದಳಲನೀ ಕಾರ್ಯದಲಿ

ನಳಿನಭವಪಿತ ಮಾರನಯ್ಯ

ಜಲಜದಳನೇತ್ರ ನಿರ್ಮಲಗಾತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ನೊಲುಮೆಯೊಂದಿರಹುದಯ್ಯ

|| 39 ||

ಅರಗಿಳಿಯನೊಬ್ಬ ಪಂಜರದಿ ಪೋಷಿಪ ತೆರದಿ

ಪೊರೆವನೆ ನಿಮ್ಮ ಮುರಹರನು

ಮರುಗಬೇಡಿನ್ನು ಕರೆತರಲು ದ್ವಾರಕೆಗೋರ್ವ

ಚರನನಟ್ಟಿನಲು ಧರ್ಮಜನು

|| 40 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೯ ೩

ತರಣಿ ಕಿರಣಕೆ ಬಾಡಿ ಸೊರಗಿದುವೀಜನಕೆ ನೀ

ರೆರೆದ ತೆರನೆದ್ದು ಧೃತಿಗೊಂಡು

ಸರಿಸದೊಳಗಿದೋರ್ವ ಚರನಿಂದ್ರಸೇನನೊಡ

ನರುಹಿದನು ಮುಂಗಲಸವಂದು

|| 41 ||

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಕೇಳು ಪೇಳುವೆನಿಂದ್ರಸೇನನೆ | ಮುದ |

ದಾಳಿ ನಾನೆಂಬುವ ಮಾತನೆ |

ವೇಳೆಯವನು ಮಾಡದೀಗಳ ಪೋಪುದು |

ಶ್ರೀಲೋಲನರಮನೆಗೆ ದ್ವಾರಕೆಗೆ

|| 42 ||

ಉರಗಶಯನನೊಡನೊಂದು | ದಿವ್ಯ |

ತರಕಾರ್ಯವಿಹುದೆಂದು ||

ಹರಿಯೊಡನರುಹುತಾತನನಿಲ್ಲಿವರೆಗಾಗಿ |

ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡುವುದು

|| 43 ||

ಎಂದ ಧರ್ಮಜನ ಮಾತುಗಳನು | ಮುದ

ದಿಂದ ಕೇಳುತಲಿಂದ್ರಸೇನನು ||

ಮಂದಹಾಸದಿ ಕೃಷ್ಣಸಂದರುಶನಕಾಗಿ |

ಬಂದನು ಭರದೊಳಗೆ ದ್ವಾರಕೆಗೆ

|| 44 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಮುರಹರನು ಮಂದಿರದಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ

ವೆರಸಿ ಸುಖಸಲ್ಲಾಪದೊಳಗಿರೆ

ಚರನು ಬಂದೆರಗಿದನು ಸಿರಿವರನುರುಪದಾಂಬುಜಕೆ

ಕರುಣನಿಧಿಯೊಡನರುಹಿ ತನ್ನಯ

ಬರವದೇನೆಂಬಿರವ ಮುಕುಳಿತ

ಕರದಿ ನಿಂದಿರ ಬರುವೆವರ್ತಿಯೊಳೆಂದನವನೊಡನೆ

|| 45 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಭೂಮಿಪತಿ ಜನಮೇಜಯನೆ ಕೇಳು ಭಕ್ತರೊಳ
 ಗಾಮಹಾಮಹಿಮ ಗುಣಧಾಮ ಮೂರುತಿಗೆನಿತು
 ಪ್ರೇಮವೋ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಬಿರುದೇನನ್ವರ್ಥವೋ ಹರಿಯೊಳು
 ತಾಮಸವನುಳಿದಮಲ ಖಗರಥವನೇರಿ ಶ್ರೀ
 ಸ್ವಾಮಿಯಂಬರಮಾರ್ಗಮಂ ಪಿಡಿದು ಚಾರನೊಡ
 ನಾ ಮಹೀಪತಿ ಯುಧಿಷ್ಟಿರನ ಪುರವರಕಾಗಿ ನಡೆತಂದನರ್ತಿಯಿಂದ || 46 |

ರಾಗ : ಮಾರವಿ ಏಕತಾಳ

ಚಿನುಮಯ ಮೂರುತಿ ಬಂದಿಹ ವಾರ್ತೆಯು
 ಜನಪನು ಕೇಳುತಲಿ
 ಅನುಜರೊಡನೆ ನಡೆತಂದಿದಿಗೊರ್ಂಡನು
 ಘನತರ ತೋಷದಲಿ || 47 ||

ಮಣಿಮಯ ಪೀಠವನಿತ್ತು ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ
 ಮಣಿಯಲಿಕೆಲ್ಲರನು
 ಅನುನಯದೊಡನಾಲಂಗಿಸಿ ನುಡಿದನು
 ಗುಣನಿಧಿ ಮಾಧವನು || 48 ||

ಕುಶಲಿಗಳೇ ನೀವೆಲ್ಲರು ನಿಮ್ಮಯ
 ಪಶುಕುಲ ಸೈನಿಕರು
 ಶಶಿಮುಖಿ ದೌಪದಿ ಸುಖಿಯಾಗಿರುವಳೆ
 ಬೆಸಸೆನೆ ಧರ್ಮಜನು || 49 ||

ರಾಗ :- ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ನುಡಿದನೆಲೆ ಮಾಧವನೆ ನಿನ್ನಯ

ಕಡುಕೃಪೆಯೊಳಾವಿದುವರೆಗೆ ಸುಖ

ಪಡೆದವೇನೋ ನಿನ್ನ ಕರುಣದಿ ಕಡಿಮೆಯೆಮಗೆ

|| 50 ||

ಎನಲು ನುಡಿದನು ದೇವನೆಲವೋ

ಜನಪ ಸಂತಸವಾದುದೆಮ್ಮನು

ನೆನೆದ ಕಾರ್ಯವದಾವುದೇನದರನುವ ಪೇಳೆ

| 51 |

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೯೫

ಎಂದ ಮಾತನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮಜ

ನಂದು ಕರಗಳ ಜೋಡಿಸುತಲರ

ವಿಂದಲೋಚನಗಂದನತ್ಯಾನಂದದಿಂದ

11 52 11

ದ್ವಿಪದಿ

ದೇವರದೇವ ಶ್ರೀದೇವಿಯರರಸನೆ

ಕಾವುದೆನ್ನಯ ಮನೋಭಾವದ ಬಗೆಯ

11 53 11

ಸದ್ಗಂಶದಲಿ ಪುತ್ರರುದ್ಧವಿಸಿದುದಕ್ಕೆ

ಅಧ್ವರ ಗೈವುದೆ ಸದ್ಗತಿ ಕುಲಕೆ

11 54 11

ವಿಕ್ರಮರೆನಿಸಿ ಮಹಾಕ್ರತುವೆಸಗುತ

ಶಕ್ರನಂತಿಹುದೆ ಪರಾಕ್ರಮವ

11 55 11

ಸೋಜಿಗವೇನಿನ್ನು ರಾಜಸೂಯಾಗವನು

ಮಾಜದಾಗಿಸೊ ಘನ ರಾಜೀವ ನಯನ

1156 11

ಕಂದ

ಆರ್ತಿಯೊಳಿಂತಾ ಜನಪಂ

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದ ಕೇಳು ಮನದೊಳಾನಂದಿಸುತಂ

ಸಾರ್ಥಕವೆಂದಾಲೋಚಿಸಿ

ಪಾರ್ಥಿವಶೇಖರನೊಳೆಂದನಂಬುಜನಯನಂ

11 57 11

ಭಾಮಿನಿ

ಎಲೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಕೇಳು ನಿನ್ನೊಳು

ಬಲಪರಾಕ್ರಮ ಸಮರಸಂಪದ

ಮಿಳಿತವಾಗಿರೆ ಕಳವಳವಿದೇಕೆಸರು ವರಕ್ರತುವ

ಬಲುಮೆಭಾಗ್ಯವ ಪಡೆದು ನಿನ್ನಂ

ತಿಳಿಯ ಪಾಲಿಪ ರಾಜರಲ್ಲದೆ

ಬಲವಿಹೀನರು ರಾಜಸೂಯದ ಗೋಷ್ಠಿಗಳೆಸುವರೆ

|| 58 |

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ - ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಹರಿಯ ಮಾತನು ಕೇಳು ಧರಣಿಪನು ಪೇಳನೆಲೆ

ಕರುಣವಾರಿಧಿಯ ಲಾಲಿಪುದು

ವರರಾಜಸೂಯವನು ವಿರಚಿಸುವ ರೀತಿಯನು

ತ್ವರಿತದಿಂದೆನಗೆ ಕರುಣಿಸುದು

11 59 11

ಸಾಧಕಗಳೇನಿಹುದು ಬಾಧಕಗಳೇನಹುದು

ಮೇದಿನಿಪರೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲಿ

ಕಾದು ಜೈಸುವ ಸುಭಟರೀಧರೆಯೊಳಿನ್ನಕಟ

ಮಾಧವನೆ ತೋರದಿಂದಿನಲಿ

11 61 11

ಈ ಜಗದೊಳಿಹ ಮಲ್ಲರಾಜರನೆಲ್ಲ

ಆಜಿಯೊಳು ಗೆಲುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ

ವ್ಯಾಜವೇನಿದಕೆಂದು ಮಾಜದೆಲ್ಲವನಿಂದು

ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥ ಪೇಳೆನಗೆ

11 62 11

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ಯಮಜನೆಂದುದ ಕೇಳುತತಿ ಸಂ

ಭ್ರಮದೊಳುಸುರಿದನಂದು ಮಾಧವ

ನಮಮ ನೀನೀ ಮಖವ ಸುಮ್ಮನೆ

ಶ್ರಮವಿದೆಂಬುದ ಕಾಣೆನೆ

11 63 11

ವೃಥಿವಿಪಾಲರ ಜೈನೆ ನಿನಗತಿ
ಹಿತರು ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಮಾದ್ರೀ
ಸುತರಿರಲು ನೀನೀಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ
ವ್ಯಥೆಯ ಪಡುತಿಹೆ ಭೂಪನೆ 11 63 11

ಆದರಿನ್ನೊಂದುಂಟು ಭೂಮಿಪ
ಮೇದಿನಿಯೊಳಿಹ ಮಗಧಧರಣಿಪ
ನೀ ಧರಿತ್ರಿಯೊಳೊರ್ವನಿಹನು
ನ್ಮಾದ ಗರ್ವಿತ ದೈತ್ಯನು 11 64 11

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೯೭

ಭಾಮಿನಿ

ಜನಪ ಕೇಳಾ ಖಳ ಜರಾಸಂ
ಧನನನೋರ್ವನ ಜೈಸಲುಳಿದಿಹ
ಜನಪರಪ್ಪರು ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಹುದು ದಿಟ ನಂಬು
ಮನದಿ ಮರುಗದೆ ಕಳುಹು ಭೀಮಾ
ಜುನರನೆನ್ನೊಡನಾ ಮದಾಂಧನ
ಹಣೆಯಬರಹವನೊರಸುವನು ಕೇಳ್ಯಾತಸಂಭವನು 11 65 11

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ಏಕತಾಳ

ಮುರಹರನೊರೆದುದ ಕೇಳಿ | ಆ |

ಧರಣಿಪ ಧೈರ್ಯವ ತಾಳಿ |

ಕರಗಳ ಮುಗಿಯುತಲೆಂದ |

11 66 11

ಆ ಖಳನಾವನ ಸುತನು | ಅವ |

ನೇಕಿನಿತಧಟಿನೊಳಿಹನು ||

ಲೋಕದ ಜನರನು ತಾನು | ಕಡು |

ಶೋಕವಗೊಳಿಸುವುದೇನು ||

|| 67 ||

ಆತನ ಗೆಲ್ಲುವಧಟರು | ಇ |

ನೇತಕೆ ದೊರೆಯರು ಭಟರು |

ಈ ತೆರದವನನು ಸವರಿ | ನೀ |

ವೇತರದೊಳು ಬಂದಪಿರಿ ||

|| 68 ||

ಕಂದ

ಎಂದಾ ಯಮಜನ ನುಡಿಯಂ

ಕಂದರ್ಪನ ಪಿತನು ಕೇಳುತುಸುರಿದನೋಲವಿಂ

ಮಂದಮತಿಯೆನಿಸುವ ಜರಾ

ಸಂಧನ ಜನನಾದಿ ಸಕಲವೃತ್ತಾಂತಗಳಂ

|| 69 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಸೋಮಕುಲಜನೆ ಕೇಳ್ ಬೃಹದ್ರಥ

ನಾಮಧರ ಮಾಗಧನೃಪಾಲನು

ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಳುತ್ತಲಿರಲಾ ಭೂಮಿಪತಿಗೆ

|| 70 ||

ತನಯರಿಲ್ಲದೆ ತೆರಳಿದನು ಕಾ

ನನಕ ಸತಿಯರ ಕೂಡಿಕೊಂಡಾ

ವನದೊಳಿಹ ವರ ಚಂಡಕೌಶಿಕ ಮುನಿಯ ಕಂಡು

|| 71 ||

ಮಣಿಯುತವನಂಟಿಯಲಿ ಮುನಿಪಾ

ಗ್ರಣಿಯೆ ಕರುಣಿಪುದೆನಗೆ ತನಯನ

ನೆನುತ ಬೇಡಲು ಫಲವನಿತ್ತನು ಮುನಿಪನಂದು

|| 72 ||

ಆ ಮಹಾಫಲವನ್ನು ತನ್ನಯ

ಕಾಮಿನಿಯರೀವರಿಗೆ ಭಾಗಿಸಿ

ಭೂಮಿಪತಿ ಕೊಡಲಾಂತು ಗರ್ಭವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ

11 7311

ಕಾಲಕ್ಷುಪ್ತದಿ ಪಡೆದರೀವರು

ಸೀಳಿರುವ ದೇಹಾರ್ಥಭಾಗವ

ತಾಳಿ ಚಿಂತೆಯ ಬಿಸುಟರಾ ಶವಸೀಳುಗಳನು

|| 74 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಭೂವರನೆ ಕೇಳಿತ್ತಲಾ ಕುಲ

ದೇವಿಯಹ ಜರೆಯೆಂಬ ರಕ್ಕಸಿ

ರೀವಿಯಲಿ ತಿನಲೆಂದು ಬಂಧಿಸಲೆರಡು ಭಾಗಗಳ.

ಜೀವವಾಶಿಶುಗಾದುದನು ಕಂ

ಡಾವಿವರವನು ತಿಳುಹೆ ಮಾಗಧ

ಭೂವಧೂವರನಾಳನಾನಂದಾಂಬುನಿಧಿಯೊಳಗೆ

11 75 11

ವಾರ್ಧಕ

ಜರೆಯಿಂದ ಸಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾರಣದಿಂದ

ಲಿರಿಸಿ ಪೆಸರಂ ಜರಾಸಂಧನೆಂದಾಶಿಶುವ

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೯೯

ಪೊರೆದವಂಗುಚಿತ ಕಾಲದೊಳಿತ್ತು ರಾಜ್ಯವಂ ತತ್ತಿತಂ ತಪಂಗೊಂಡನು

ಇರಲಿಂತು ಚಂಡಕೌಶಿಕ ಸುಪ್ರಭಾವದಿಂ

ಹರನಂ ಸಮಾಧಿಯಿಂದೊಲಿಸುತಾ ಬಾಲಕಂ

ವರಗಳಂ ಪಡೆದವಿಳ ರಾಜರಂ ಗೆಲ್ಲು ಸೆರೆಯೊಳಗಿರಿಸಿ ಮೆರೆಯುತಿಹನು

11 76 11

ಇಳಿಯಧಿಪ ಲಾಲಿಸೈ ಹಂಸಡಿಬಿಕಾಖ್ಯರಹ

ದಳಪಾಲರೀರ್ವರಿಂದಳಿದಿರಲ್ಲಳಿಕಾತ

ನಳಿಯ ಕಂಸಾಸುರಂ ಯಮನಗರಿಗೈದಿರಲ್ ಗರಿಮುರಿದ ಗರುಡನಂತೆ

ಅಳವಿಗೊಡದೆಲ್ಲಿಯುಂ ಕಾಲಭೈರವಪೂಜೆ

ಗೆಳಸಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದರನೋರೋರ್ವರಂ ಕೊಲುತ

ಬಲಹೀನರಾಗಿರ್ಪನಿವನ ಕೊಲ್ಲಲ್ವಿದೇ ಸತ್ಕಾಲಮಾಗೆಸೆವುದು || 77 |

ರಾಗ: ನೀಲಾಂಬರಿ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ದೇವಾಧಿದೇವ ಲಾಲಿಸು | ನಿನ್ನಯ ಪಾದ |

ಸೇವೆಯನಿತ್ತು ಪಾಲಿಸು |

ನೀವೆನ್ನ ಹೃದಯವಯ್ಯ | ಭೀಮಾರ್ಜುನರು

ತಾವೆನ್ನ ಕಂಗಳಯ್ಯ |

|| 78 ||

ಸ್ವಾರ್ಥದಿ ನಿಮ್ಮನುಳಿವ | ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವದು |

ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು ದೇವ

ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಹ ನಿಮ್ಮಯ | ಪ್ರೀತಿಯೆ ಸಕ |

ಲಾರ್ಥವಲ್ಲವೆ ದಮ್ಮಯ್ಯ |

|| 79 ||

ದುರುಳನೊಡನೆ ಯುಧವು ಸುಲಭವಲ್ಲ |

ಪರಿಕಿಸೆ ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವು |

ತೆರಳಲಾಗದು ಹರಿಯೆ | ಎನ್ನೊಡನಿಂತು |

ಮರೆಮಾಚುವುದು ಸರಿಯೆ |

|| 80 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಇಂತು ಧರ್ಮಜನಳುಕುತಿರಲತಿ

ಸಂತಸದಿ ಕಲಿಭೀಮ ಫಲುಗುಣ

ರಂತಕನ ಸುತನೊಡನೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು ಶೌರ್ಯದೊಳು

ಚಿಂತೆಯೇಕೆಲೆ ಜೀಯ ರಿಪುಕುಲ

ದಂತಿಘಟೆಗಾವಿರಲು ಕೇಸರಿ

ಯಂತೆ ಬಿಡುಬಿಡು ತವಮನದ ಸಂಶಯವಗಿಂಶಯವ || 81 |

ರಾಗ: ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಅಣ್ಣ ನಿನ್ನಯ ಕರುಣವೊಂದಿರಲು ಮು

ಕಣ್ಣನು ಬರೆ ರಣದಿ

ಬಣ್ಣಗಡಿಸುವೆವಿನ್ನುಳಿದರ ತುಳಿದು ಕೆ

ಮಣ್ಣಗೂಡಿಪೆವೆಂದನು || 82 ||

ಇಂತನಿಲಜನು ಬಿನ್ನವಿಸುತಲಿರೆ ಪಾರ್ಥ

ನಂತಕಜನಿಗೇರಿ

ಚಿಂತೆಯ ಬಿಟ್ಟು ವೀಳೆಯವಿತ್ತು ಕಳುಹತಿ

ಸಂತೋಷದೊಳಗೆಂದನು || 83 ||

ಅನಿಲಜ ಪಾರ್ಥರ ನುಡಿಗೇಳಿ ಮುರರಿಪು

ಘನತರ ತೋಷದಲ್ಲಿ

ಅನುಮಾನವೇಕೆ ನಾನಿದಕೆನೆ ಯಮ

ಜನು ಪೇಳ್ವನಂಪ್ರಿಯಲಿ || 84 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಮುರಹರನೆ ತವಪಾದಸೇವಾ

ನಿರತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೆ ನಿನ್ನಯ

ಪರಮಧರ್ಮವದಲ್ಲೆ ಬಳಿಕಿನ್ನೇನ ಪೊಗಳುವೆನು

ಅರಗಿಳಿಗಳೇ ನಾವು ನೀ ಪಂ

ಜರವೆಮಗೆ ನಿನ್ನಂತರಂಗದೊ

ಳಿರಿಸಿರಲೆ ಮಗರಿ ಘಟೋರಗಭಯವದೇನಿಹುದು

|| 85 ||

ಕಂದ

ಇಂತೀ ಪರಿಯೊಳು ಮುರರಿಪು

ಸಂತಸದಿಂ ನಮಿಸಿ ನುತಿಸುವೆಲ್ಲರ ನಯದಿಂ

ಸಂತವಿಸುತೆ ಭೀಮಾರ್ಜುನ

ರಿಂತೆರಳಲ್ಪಡರಿತಂಬರವ ಜಯನಿನದಂ

11 86 11

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೦೧

ವಾರ್ಧಕ

ಜಯಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಯ ಖಗಪತಿವರೂಢ

ಜಯಜಯ ರಮಾಕಾಂತ ಜಯ ರಿಪುಕುಲಕೃತಾಂತ

ಜಯಜಯ ದುರಿತಭೀಮ ಜಯತು ಮಂಗಳಧಾಮ ಜಯತುಜಯ ಪೂರ್ಣಕಾಮ

ಜಯಜಯ ಗುಣೋತ್ತುಂಗ ಜಯ ಕರಸ್ಥ ರಥಾಂಗ

ಜಯಜಯ ಮುರಧ್ವಂಸಿ ಜಯ ನಶಿತಖಳಕಂಸಿ

ಜಯಜಯ ಮಹೋದಾರ ಜಯತು ವಿಶ್ವಾಧಾರ ಮ ಜಯತುಜಯವೆಂದರು

|| 87 ||

ಕುರುಜಾಂಗಲಾದ್ಧದಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಪದ್ಮಸರ

ವರವನ್ನು ಸೇರಿ ಗಂಡಕಿ ಶೋಣ ಮುಖ್ಯನದಿ

ಗೆರಗಿ ಕೋಸಲೆಯನ್ನು ದಾಂಟಿ ಮಿಥಿಲೆಯನುಳಿದು ಗಂಗೆಯನತಿಕ್ರಮಿಸುತ

ಪರಿಪರಿಯ ದೇಶಕೋಶಗಳ ವಿಭವವನು ನೋಡಿ

ಹರಿಭೀಮಪಾರ್ಥರಚ್ಚರಿಯಿಂದಲೊಡಗೂಡಿ

ವರಮಗಧೆಯಂ ಪೊಕ್ಕುಗೋರಥವನಡರಿ ಕಂಡರು ಗಿರಿವ್ರಜ ಪುರವನು || 88 ||

ವಚನ

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಾ ಮೂವರು ಗೋರಥಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಿರಿವ್ರಜಮಂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ
ಭೀಮಾರ್ಜುನರೊಳೇನೆಂದನು ಎಂದರೆ;

ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ನೋಡಿರಿ | ಮುಂದೆ | ನೀಡಿರಿ || ಪಲ್ಲವಿ ||

ನೋಡಿರಿ ವೃಷಭ ವೈಹಾರ ಗೋರಥವು

ಕೂಡಿದ ಋಷಿಗಿರಿ ಚೈತ್ಯಕಾಡಿಗಳು

ಜೋಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಟೆಯಂತಿಹವು

ರೂಢಿಯಾಯ್ದದರಿನಿದಕೆ ಗಿರಿವ್ರಜವು || 89 ||

ಇಲ್ಲಿ ಗೌತಮನು ಷೋಡಶಪುತ್ರರನ್ನು

ವಲ್ಲಭೆ ಬೆಶೀನರಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದನು

ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದೊಳಂಗವಂಗಾವನಿಪರು

ಸಲ್ಲಿತದಿ ವಿಹರಿಸುತಿರ್ದರವರು

|| 90 ||

ಬಂಧುರವಾಗಿಹ ಚೈತ್ಯಪರ್ವತವ

ಮಂದಮಾರುತನಡಿಯಿಡುವ ಸಂತಸವ

ನಿಂದು ಮಾತಾಡುವ ಜನರ ಸಂದಣಿಯ

ನೊಂದನುಳಿಯದಿಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಂದಣಿಯ

|| 91 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಇನಿತು ಭೀಮಾರ್ಜುನರು ನೋಡುತ

ಘನಗಿರಿಯನುಳಿದಿಳಿದು ಬಂದಾ

ವನರುಹಾಂಬಕನೊಡನೆ ಹೊಕ್ಕರು ಹೊರವಳಯವಂದು

ಸನುಮತದಿ ಮುರಬಾಗಿಲನು ಮುಗ

ದನುನಯದಿ ಚೈತ್ಯಾಖ್ಯ ಪರ್ವತ

ವನು ಕುರಿತು ನಡೆದಲ್ಲಿ ಕಂಡರು ಮೂರು ಭೇರಿಗಳ

|| 92 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ಬಂದೊಡನೆ ಡಮಡಮ್ಮಿನ್ನವ

ದುಂದುಭಿಯ ಕಂಡನಿಲಾರ್ಜುನ

ರಂದು ಕೇಳಿದರೇನಿದಚ್ಚರಿಯೆಂದು ಹರಿಯ

|| 93 ||

ಹಿಂದೆಯೊಮ್ಮೆ ಜಯದ್ರಥಾಖ್ಯನು

ಕೊಂದು ವೃಷಭಾಸುರನ ತತ್ತ್ವ

ಕ್ಕಿಂಡ ಮಾಡಿದ ಭೇರಿಯಿವು ತಮ್ಮಿಂದ ತಾವೆ

|| 94 ||

ಬಂದ ರಿಪುಗಳ ಸೂಚಿಸುವುದಿದ

ಕೊಂದಕೊಬ್ಬರು ನಿಂದು ಮುಷ್ಟಿಗ

ಳಿಂದ ಭೇದಿಪುದೆಂದನಾ ಗೋವಿಂದನು

|| 95 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೦೩

ವಾರ್ಧಕ

ಹಿಂಗದಾ ಭೇರಿಗಳನೊಡೆದ ಬಳಿಕಾ ಮಹಾ

ಶೃಂಗಮಂ ಕೈಗಳಿಂ ಕೆಡಹುತಾ ದ್ವಾರದಿಂ

ದಂಗಡಿಯ ಸಾಲ್ವಿಡಿದು ನಡೆತರುತ್ತಾಪುರದ ರಾಜಬೀದಿಯೊಳಗಿದರ್

ಭೃಂಗಬಂಧುರ ಪುಷ್ಪಗಾರರಿಂ ಮಾಲಿಕೆಯ

ನಂಗರಾಗಾದಿಗಳನಾಂತೊಡನೆ ಮತ್ತಮಾ

ತಂಗತ್ರಯಗಳಂತೆ ಬರುತ್ತಿರಲ್ ಪುರಜನಂ ಬೆರಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರು

|| 96 ||

ರಾಗ : ಯರಕಲಕಾಂಬೋಧಿ - ಆದಿತಾಳ

ಯಾರು ಬಂದವರು | ದಾರಿಗರತಿ |

ಶೂರರಿಂದಿವರು ||

ಮಾರಸುಂದರರಂತೆ ತೋರುತಿಹರು ಸಂತೆ |

ಗಾರರಲ್ಲವು ಮೂವರು ಮಾನವರು ||

|| 97 ||

ಸಾಲವೃಕ್ಷದ ಶಾಖೆಯ | ಪೋಲುವ ಚೆಲ್ಲ |

ನೀಳದೊಳಳ ಬಗೆಯ ||

ಆಲೋಲಫಾಲ ವಿಶಾಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಲ |

ಬಾಲಭಾಸ್ವರನಿಭರು ಈ ಮೂವರು

|| 98 ||

ಮಂಡೆಯ ಬಗ್ಗಿಸದೆ | ಧರಿಸಿ ಸುಮ |

ದಂಡೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ

ಚಂಡಮಾರುತರೂಪ ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಪೋಪ |

ಗಂಡುಗಲಿಗಳಿವರು ಭೂಸುರರು ||

|| 99 ||

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ಬಂದರಾಗ | ಮೂವರು | ಮುಂದೆ ಬೇಗ || ಪಲ್ಲವಿ ||

ಬಂದರವನೀಸುರರಿಗೋಸುಗ

ವೆಂದು ಮಾಡಿದ ದ್ವಾರವನು ಮುಗ

ಲಂದು ಚಾರರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡದೆ

೧೦೪

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಗಂಧಗಜಗಳು ಗಮಿಸುವಂತೆದೆ

ಮುಂದು ಮಾಡುತೆ ಕಂದೆರೆದು ಮಿಡು

ಕಿಂದಲೆಲ್ಲರನೀಕ್ಷಿಸುತ ಸುಡು

ವಂದದಲಿ ಸುರರೆರೆಯ ಸುಮನೋ

ವೃಂದವ ಜರಾಸಂಧನಿದಿರಲಿ | ಬಂದರಾಗ |

|| 100 ||

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ಬಳಿಯೊಳ್ಳೆದಿಹ ದ್ವಿಜರಾಜರ ಕಾಣುತ

ಖಳನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ತನ್ನ ಶಿರವ

ಚಲುವ ಪೀಠಗಳನೀಯುತ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು

ತಿಳಿಯದಾ ಭೂಸುರರ

|| 101 ||

ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಸುಖಾಗಮನವೆ ಎನೆ ನಿಂದು

ಸುಮ್ಮನಿರುತ ಮೂವರಂದು

ಬ್ರಹ್ಮೋಪವಾಸಿಗಳಾಡದಿಹುದು ಮಾತ

ಸಮ್ಮತವೆಂದರು ನಗುತ

|| 102 ||

ಎನಲಾತನೆಂದನು ನಿಮ್ಮ ಮೌನವು ಮುಗಿ

ವನಕ ಯಜ್ಞಮಂದಿರಕೆ

ಅನುಮಾನಿಸದೆ ದಯೆಗೈಯ್ಯುದು ಬಹೆನು ಭೋ

ಜನವಾದ ಮೇಲೆ ದರುಶನಕೆ

|| 103 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಇತ್ತಲಾ ಸ್ನಾತಕದ ವಿಪರಿ

ಗುತ್ತಮಾಲಯವನ್ನು ನೇಮಿಸು

ತತ್ತಲಾ ಮಾಗಧನು ನಡೆತರುತಲಿ ನಿಜಾಲಯಕೆ

ಮತ್ತಮಾ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ದಿವಿಜರು

ಹೊತ್ತಿಳಿದ ಬಳಿಕರ್ಧರಾತ್ರಿಯೊ

ಳತ್ತಲುಂನೋಡುತ್ತಲಿದರ್ಧರು ಖಳನ ಬರವನ್ನು

|| 104 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ಏಕತಾಳ

ಬರವನೀಕ್ಷಿಪ ವಿಪ್ರವರರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು

ಹರುಷದಿಂದರ್ಘಪಾದ್ಯವನು

ಭರದಿಂದರ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ನಿಂ

ದಿರಲವರದನುಪಹರಿಸ

|| 105 ||

ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ ಮಂಡೆಯಿಂದಲಿ ಬಾಗಿ

ಗಂಡುಗಲಿಗಳ ನೀವಾರು

ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಳಿಂದಲಂಕೃತರಿಗ

ಬಂದಿಹುದೇಕೆ ಮೂವರು

|| 106 ||

ನಿಮ್ಮಿ ದೃಢಾಂಗವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ್ಗಿಲ್ಲವು

ಎಮ್ಮೊಡನೊಂಚನೆ ಬೇಡ

ಧರ್ಮವೆಂಚಿಸೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿರೈಸೆ

ಮರ್ಮವೇನರುಹಿರಿ ಗಾಢ

|| 107||

ಭಾಮಿನಿ

ಜ್ಯಾಕಿಣಾಂಕಿತಬಾಹುಸುರತರು

ಶಾಖೆಯಂತಿಹ ತೋಳು ರಿವುಕುಲ

ಭೀಕರೋರಸ್ಥಳವು ವಿಪರಿಗಂತು ದೊರೆಯುವುವು

ಏಕೆ ಮುರಿದಿರಿ ಚೈತ್ಯಶೃಂಗವ

ನೀಕಡೆಗೆ ಕೃತ್ರಿಮದ ಮಾರ್ಗದೊ

ಳೇಕೆ ಬಂದಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಮತವೇನರುಹಿರೆನ್ನೊಡನೆ

|| 108 ||

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಂದು ಕೇಳಲು ಖಳರಾಯನು | ಮುದ |

ದಿಂದ ಪೇಳಿದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ||

ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲಂಕೃತ ವಿಪ್ರ |

ರೆಂದರಯದಿರೆಮ್ಮನು | ನೀನಿನ್ನು

|| 109 ||

೧೦೬

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಸೃಷ್ಟಂದನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ! ಜಯ |

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿರುವಳು ಮತ್ತಲ್ಲಿ ||

ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆ ವೈರಿಗಳ ಮನೆ ಮಗುವುದು |

ಕೃತ್ರಿಮ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ | ಮತ್ತಿಲ್ಲಿ |

ನಾವು ನಿನ್ನಯ ಪೂಜೆಗಾಗಿ | ಏಕೋ |

ಭಾವದಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ಸಾಗಿ |

ಈವೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನಿತ್ತುದ |

ಸೇವಿಸಲಿಲ್ಲವಯ್ಯ | ಕೇಳಯ್ಯ |

ಭಾಮಿನಿ

ಎಲವೆಲವೊ ಅಭ್ಯಾಗತರಿರಾ

ಕಲಹಕಾರಣವೇನದೆಮ್ಮೊಳು

ಮಲತು ನಿಮಗಾನೆಸಗಿದಪಕೃತಿಯೇನು ನೀವೆನಗೆ

ಭಲವ ಗೈದುದದೇನು ಧರ್ಮವ

ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಸಕಲರನು ಸುಖದಲಿ

ಸಲಹುತಿರಲಾನಕಟ ದೋಷಿಯೆಯೆಂದನಾಖಳನು || 112 ||

ರಾಗ: ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಖಳನೆ ಕೇಳ್ ನಿನ್ನಂತೆ ರಾಜರಾಜರನೆಲ್ಲ

ಬಲಿಗೊಡುತಾರಿಹದೋ

ಇಳೆಯೊಳಿದಕೆ ಮಿಕ್ಕ ಪಾತಕವನು ಗೈವ

ಬಲದರ್ಪರಾರುಸುರೊ || 113 ||

ಈ ತೆರನಾಡಿದ ಹರಿಯ ಮಾತು ಕೇಳು

ತಾತನೆಂದನು ನಗುತ

ಸೋತರ ಮೊರೆವುದಲ್ಲದಡರಿವುದು ರಾಜ

ಪ್ರೀತಿಯಂತಹುದೆನುತ || 114 ||

ಎಲವೊ ದುರುಳನೆ ನಾವಾರೆಂದು ಬಲ್ಲೆಯ

ಇಳೆಯಪಾಲನೋರ್ವನು

ಸಲಹಲು ಧರ್ಮಜನೆಮ್ಮನಟ್ಟಿಹನೆಂದು

ತಿಳಿಯೆಂದನಗಧರನು || 115 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೦೭

ಏನನೆಂದೆಯೊ ಎಲೆ ಚೋರನೆ ನಿಮ್ಮಂತೆ

ಹೀನವೃತ್ತಿಯ ತಳೆದು

ನಾನೇನು ಬಾಳ್ವವನಲ್ಲವೆಂದನು ಬಹು

ಮಾನದ ಖಳನೊಲಿದು || 116 ||

ದುರುಳನೆ ನಿನ್ನನು ತರಿಯಲೋಸುಗ ನಾವು

ತೆರಳಿ ಬಂದಿಹೆವಿಲ್ಲಿಗೆ

ಸೆರೆಯರಸರ ಬಿಟ್ಟೆಯಾದರೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲ

ದಿರೆ ಕೊಡು ಧುರವೆಮಗೆ

|| 117 ||

ಕೃಪಣದುಚ್ಚರಿತ ವಂಚಕರ ರಣಹೇಡಿಗ

ಳುಪಮಾನವೇನೆಮಗೆ

ಅಪರಾಧಿಗಳ ನಿಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ನಿಲುವೆನೀ

ನೆಪದಿಂದಲರೆಗಳಿಗೆ

|| 118 ||

ಆದಡಾಗಲಿ ಯಾದವೋತ್ತಮ ನಾನು ವೃ

ಕೋದರಾರ್ಜುನರಿವರು

ಶೋಧಿಸಿ ನಿನಗೆಮ್ಮೊಳಮರಾರೆಂದರುಹೆಂದು

ಮಾಧವನೊರೆದನಂದು

|| 119 ||

ಖಳನು ಯೋಚಿಸುತಲಿ ಕುಲಹೀನ ನೀನತಿ

ಬಲರಹಿತನು ಪಾರ್ಥನು

ಸಲುವನೆನಗೆ ಭೀಮನವನೊಡನೊಮ್ಮೆ ನಾ

ನಳವಿಗೊಡುವೆನೆಂದನು

|| 120 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಈ ತೆರದಿ ನಿಶ್ಚಿಸುತಸುರನು

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದರಮನೆಗೆ ನಡೆತಂ

ದಾತತಕ್ಷಣವಂಗರಾಗಾದಿಗಳ ಧರಿಸುತಲಿ

ಸ್ನಾತಕವ್ರತರೊಡನೆ ಕಾದುವ

ಕಾತರದಿ ಪೊರಮಡುತಲಿರೆ ನಿಜ

ನಾಥಗೆರಗುತ ನಿಡಿದಳುತ್ಕಲೆಯಧಿಕ ವಿನಯದಲಲಿ

|| 121 ||

೧೦೮

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಏನಿದು | ಚೋದ್ಯ | ಏನಿದು || ಪಲ್ಲವಿ ||

ಏನಿದು ಹೋಗುವುದಾವಲ್ಲಿಗಯ್ಯ

ಸಾನುರಾಗೋತ್ಕರವೇನಿದು ಪ್ರಿಯ

ದಾನವರರಸನೆ ಮುಗಿದೆನು ಕಯ್ಯ

ಮಾನಿನಿಗಲ್ಲವನರುಹುವುದಯ್ಯ

|| 122 ||

ಎಲೆಗೆ ಕೇಳೆಮ್ಮೊಳು ಯುದ್ಧವ ಬಯಸಿ

ಕಲಿಭೀಮಾರ್ಜುನರು ಕೃಷ್ಣನೊಡವೆರಸಿ

ಬಳಿಗೈದಿಹರು ಗೆಲ್ಲಲೈದುವೆನರಸಿ

ಕಳವಳ ಬೇಡೆಂದನವಳ ಸಂತವಿಸಿ

|| 123 ||

ಜಾಣರ ಜಾಣನೆ ನೀನೆಂದುದೆನಗೆ

ಬಾಣದಂತಿಳಿದುದೇತಕೋ ಕಾಣೆನೆದೆಗೆ

ಮೇಣೀಕೆಗಾದುದೆನ್ನದಿರತಿ ಸಲುಗೆ

ಪ್ರಾಣಕಾಂತನೆ ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು ನಿನಗೆ

|| 124 ||

ರಾಗ : ನೀಲಾಂಬರಿ - ಆದಿತಾಳ

ನೀತಿಯೇನಯ್ಯ ಪತಿಯೆ | ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೂ |

ಈ ತೆರನಹ ಮತಿಯೆ |

ಪಾತಕಹರ ಹರಿಯೆ | ಈರೇಳು ಲೋಕ |

ನಾಥನಲ್ಲವೆ ದೊರೆಯೆ

|| 125 ||

ಉತ್ತಮಾನ್ವಯನು ನೀನು | ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ |

ವೋತ್ತಮನೆಂಬುದನು ||

ಚಿತ್ತದಿ ಭಾವಿಸದಿನ್ನು | ಮೂಢತೆಯಿಂದ |

ಮತ್ತನಂತಿರುವುದೇನು ||

|| 126 ||

ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಗುಣವ | ನಿಂದಿಸುತೇತ |

ಕಿನ್ನು ಮಾಡುವಿ ಮನವ

ಚೆನ್ನಕೇಶವನೊಲಿವ | ನೀನವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಬಿಡು ಛಲವ

|| 127 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೦೯

ಮಂಡೋದರಿಯ ನೀತಿಯ | ಕೇಳದ ಹತ್ತು

ಮಂಡೆಯವನ ಗತಿಯ

ದಿಂಡೆ ಎನುತ ತಾರೆಯ | ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದ |

ಗಂಡ ವಾಲಿಯ ಪರಿಯ ||

|| 128 ||

ಕಂಡುಡಿಲ್ಲವೆ ಧವನೆ | ನೀನಿಲ್ಲದೆ |

ಮಂದಭಾಗ್ಯಗಳಾಗುವೆನೆ |

ಮುಂದಿಹುದತಿ ಬವಣೆ | ಕಾಂತಗೆ ಮತಿ |

ಮಂದೈಸಿತಯ್ಯೋ ಶಿವನೆ |

|| 129 ||

ಕಂದ

ಮಡದಿಯಳಿಂತತಿ ನಯದಿಂ

ನುಡಿದುದನಾಲಿಸದೆ ಸತಿಯೊಳತಿ ಕೋಪಿಸುತಂ

ಒಡನಡಿಯಿಕ್ಕುವ ಭರದಿಂ

ಪಡಿಮಾತುಗಳೆಂದನವಳೊಳಾ ಖಳನಾಗಲ್

|| 130 ||

ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ-ಝಂಪೆ ತಾಳ

ಚಂದವಾದುದೇನೆ ಪೋರಿ ದಿಂಡೆ ಗಯ್ಯಾಳಿ ಬಜಾರಿ

ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಬೇಡ ನಾರು ಮಂದಿರವ ಹೋಗಿ ಸೇರು

131 |

ನಿನ್ನೊಳಾಲೋಚಿಸುವರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗನಲ್ಲವೆ ನೀರೆ

ಎನ್ನೊಡನೆ ಕಾದುತ್ಯಾರು ಮಣ್ಣ ಕೂಡದಿರುವರು

|| 132 ||

ಕಾಮಿನಿಯ ಮಾತಕೇಳಿ ರಾಮಗೇನಾಯಿತು ತಿಳಿ

ಸ್ವಾಮಿಗೀಮಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಭ್ರಾಮಿಸಿ ಹೇಳದಿರನ್ನು

|| 133 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಇಂತು ಧಿಕ್ಕತೆಯಾಗುತ್ತಾ ಸತಿ

ಯಂತರಂಗದಿ ನೊಂದು ಶಿವಶಿವ

ಕಂತುಹರನಿಂದೇತಕಿತ್ತನೊ ಕಾಂತಗೀಮತಿಯು

ಎಂತಹುದೊ ಮುಂದಕಟಯೆನುತತಿ

ಚಿಂತೆಯಿಂದಾಲಯವನ್ನೈದಲು

ವಾರ್ಧಕ

ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯನೃಪಾಲಕನೆ ಖಳನಿಂತು
ಕಾಳಗಕೆ ಪೊರಮಡಲ್ ವಾಯಸಾದಪಶಕುನ
ಮೇಲೆಮೇಲೊಂದೊಂದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತಿರಲದನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ
ಫಾಲದಲಿ ವಿಧಿ ಬರೆದುದಂಮೀರ್ವರಾರೆಂಬ
ಮೇಲೆನಿಪ ನೀತಿಯಂಜಗಕೆ ಸಾರುವ ತೆರದಿ
ಪಾಳೆಯವನುಳಿದೋರ್ವನೈತಂದನವರೆಡೆಗೆ ಹಿಂಡುಳಿದ ಹರಿಣಿಯಂತೆ

|| 135 ||

ರಾಗ : ಶಂಕರಾಭರಣ - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಬಂದು ಖಳನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಲುತ
ಮುಂದೆ ಬರುವುದೆಲವೊ ಭೀಮನೆಂದು ಪೇಳುತ || 136 ||

ಗಂಧಗಜದ ಗರ್ವದಿಂದಲಿರಲು ಭೀಮನು
ಅಂದು ಕೃಷ್ಣಗೆರಗಿ ಸಿಂಹನಂತೆ ನಿಂದನು || 137 ||

ಎಲವೊ ಭೀಮ ಖಡುಗ ಕುಂತ ಗದೆಯ ಪಿಡಿವುದೊ
ಬಲವ ತೋರಿ ಬಾಹು ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆವುದೊ || 138 ||

ಎನಲು ಭೀಮನೆಂದನೆಲವೊ ಮುಸಲ ಖಡ್ಗವ
ನೆನಗೆ ಕೊಡುವರಿಲ್ಲ ನೀಡು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವ || 139 ||

ಭೀಮನಿಂತು ನುಡಿಯೆ ತನ್ನ ನಡುವ ಕಟ್ಟುತ
ರೋಮವೆಗೆರೆ ಖಳನು ನಿಂದನುರವ ತಟ್ಟುತ || 140 ||

ಈರ್ವರಿಂತು ತೊಡಗುತ್ತಿರಲು ಬಾಹುಯುಧವ
ಪಾರ್ವನಂತೆ ನೋಡುತಿರ್ದನಂದು ಮಾಧವ || 141 ||

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಮಾಗಧ ಭೀಮರೀ ಪರಿಯಲಿ | ಬಲು |
ಬೇಗದೊಳೋರೋರ್ವರಿದಿರಲಿ |
ಜಾಗುಗಾಲಿಕ್ಕುತ್ತಸುಳಿದರು ಬಳಿ |
ಸಾಗಿ ಸತ್ಯವನೊಮ್ಮೆ ತಿಳಿದರು | || 142 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೧೧

ಅಬ್ಬರಿಸುತಲಿದ್ದು ನೋಡುತ | ತಮ್ಮ |
ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಮಾತಾಡುತ |
ಉಬ್ಬಸವೇರುವ ತೆರದಲಿ ಬಂದು
ತಬ್ಬಿಕೊಂಡರು ಶೌರ್ಯ ಭರದಲಿ || 143 ||

ಚಂಡಿಕೆ ಪಿಡಿದೊಮ್ಮೆ ಎಳೆದರು ಎದೆ |
ಗುಂಡಿಗೆ ಮೇಲೊಮ್ಮೆ ತುಳಿದರು
ದಿಂಡೆತನದೊಳೆತ್ತಿ ಜರೆದರು ಬಲು |
ಗಂಡುಗಲಿಗಳಿಂತು ಮೆರೆದರು || 144 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಕರಕೆ ಕರ ಭುಜಕೆ ಭುಜಗಳನಮರ್ಚಿಸಿ ತಳ್ಳಿ
ಶಿರವ ಪಿಡಿದೆಳೆದು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಧರೆಗಸಿ ಬಡಿದು
ಉರಕುರವ ಚಾಚಿ ಹಿಂದಕೆ ಮುಂದಕಿಡಿದಾಡಿ ಪುಟನೆಗೆಯುತಡರಿ ಬಿದ್ದು
ತಿರುತಿರುಗಿ ತೋಳಳಂ ಕಾಲ್ಗಳಿಂಗೆಣೆಗಟ್ಟಿ
ಮರಳಿ ಪಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತೀತೆರದಿ ಹದಿಮೂರು ವಾ
ಸರವಹೋರಾತ್ರೆ ನಿದ್ರಾನ್ನಪಾನಗಳನುಳಿದು ಮುಳಿಸಿನಿಂ ಮೆರೆದರವರು

|| 145 |

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಅಂಜದೀ ಪರಿಯೊಳು ಕಾದುತಲಿರುವ ಪ್ರ
ಭಂಜನಸುತನೊಡನೆ
ಕಂಜನಯನನೆಂದನೆಲವೊ ಬಳಲಿ ರಿಪು
ಹಿಂಜರಿವನು ಮೆಲ್ಲನೆ

|| 146 ||

ಸಂಶಯವೇನಿದಕೆ
ವಂಶವ ನೋಡಿ ನೀನಳವಿಗೊಡೆಂದನು
ಕಂಸಾರಿಯನಿಲಜಗೆ

|| 147 ||

ಹೀಗೆಂದು ಮುರರಿಪು ಸವಿಯುತಲಿದೊಂದು
ನಾಗವಲ್ಲಿಯ ಸಿಗಿದು
ಭಾಗಿಸಿ ಬಿಸುಡಲು ಪವನಜನರಿಯುತ
ಲಾಗ ವೈರಿಯ ಪಿಡಿದು

|| 148 ||

ಮೆಟ್ಟಿ ಕಾಲೊಂದ ಮತ್ತೊಂದ ಕೈಯಲಿ ಪಿಡಿ

ದೆತ್ತಿ ಸೀಳುತ ಮುದದಿ

ಕೃಷ್ಣನಿಗೇರಗುವನಿತರಲಿ ಖಳನಂದು

ತಟ್ಟನೆದ್ದನು ಭರದಿ

|| 149 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಮರಳಿ ದೇಹವ ಧರಿಸಿ ಗರುವದಿ

ಪರೆಯನುಗುಳಿದ ಉರಗನಂದದಿ

ದುರುಳದಾನವನೈದಲರಿತಸುರಾರಿಯೊಂದೆಲೆಯ

ಎರಡು ಸೀಳಳ ತಲೆಯ ಕೆಳಗಾ

ಗಿರಿಸಲನಿಲಜನರಿತದನು ಮ

ತಿರದೆ ವೈರಿಯ ಸಿಗಿದು ಬಿಸುಟನು ಹರಿಯ ಸನ್ನೆಯಲಿ

|| 150 |

ಕುಗ್ಗಿದವು ಮಾಶೇಷ ಫಣಿಗಳು

ದಿಗ್ಗಜಂಗಳ ಶಿರಗಳೆಲ್ಲವು

ತಗ್ಗಿದವು ಧರೆಯದಿರಿತಂಬರದಲ್ಲಿ ಪೂಮಳೆಯ

ಸಗ್ಗಿದರು ಸೂಸಿದರು ಮಾಧವ

ನಗ್ಗಲಿಕೆ ಝಗಝಗಿಸೆ ಜಗದೊಳು

ದಿಗ್ಗನುತ್ಕಲೆಯೆದಿ ಹಲವಂಗದಲ್ಲಿ ಹಲುಬಿದಳು

|| 151 |

ರಾಗ : ನೀಲಾಂಬರಿ - ಆದಿತಾಳ

ಪ್ರಾಣಕಾಂತ ಏನನಾಥಳಾನಿನ್ನಾದೆನ್ನೈಯ್ಯ

ಮಾನಿನಿಯ ಗೋಣಕುಯ್ಯಲೇನಗೈದೆ ಪ್ರಿಯ

|| 152 ||

ಬೇಡವೆಂದು ಬೇಡಲಂದು ದೂಡಿದೆಯ ಎನ್ನ

ಕಾಡದತಿ ಕೂಡಿ ಪ್ರೀತಿ ನೋಡೆಯ ಮೋಹನ್ನ

|| 153 ||

ಕಂದಗಿನ್ನು ತಂದೆಯನ್ನು ತಂದು ತೋರ್ಪರಾರು

ಮಂದಭಾಗಳಿಂದಯೋಗ್ಯಳೆಂದೆನ್ನನಾಡುವರು

|| 154 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೧೩

ಭಾಮಿನಿ

ಇಂತು ಚಿಂತಿಪ ಕಾಂತೆಯನು ಶ್ರೀ

ಕಾಂತನತಿ ಸಂತಸದಿ ಮನ್ನಿಸಿ

ಸಂತವಿಟ್ಟನು ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳದಿರಬಲೆ ಧಾತ್ರಿಯಲಿ

ಇಂತುತಿರ್ಪ ಮದಾಂಧರನು ತರಿ

ದಂತಕನ ಪುರಿಗಟ್ಟಿ ಸದ್ಗುಣ

ವಂತರನುಸಲಹುವೆವು ನಾವೆನಲೆರಗಿದಳು ಪದಕೆ

|| 155 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ಇನಿತು ಮಣಿದಂಗನೆಯನೆಬ್ಬಿಸಿ

ಚಿನುಮಯನು ಪೇಳಿದನು ನಿನ್ನಯ

ತನಯ ಸಹದೇವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವನನುನಯದಲಿ

11 156 11

ಮನವೊಲಿದು ಕಟ್ಟಿಸುವೆವಾತನು

ದಿನಮಣಿಯವೋಲೆಸೆದು ಮಾಗಧ

ಜನಪನಾಗುವನಿನ್ನು ಬಿಡು ತವಮನದಳಲನು

|| 157 ||

ಎಂದು ಮಾಧವನೊರೆಯೆ ಕರೆಸಲು

ಬಂದು ಸಹದೇವನು ಮುರಾಂತಕ

ಗೊಂದಿಸುತ ಮತಿಗೈದು ನಿಂದಿಸುತೆಂದನು

|| 158 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಪರಮಪಾವನನಾದೆನ್ನೆ ನರ

ಹರಿಯೆ ನಿನ್ನಯ ಚರಣದರುಶನ

ದೊರೆದುದಮ್ಮಾ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ

ಮರೆಯೆನೆಲೆ ಕರುಣಾಳು ವೇಷವ

ಧರಿಸಿ ತಂದೆಯ ಹರಿಸಿ ಮಾತೆಯ

ಪರಮಭಾಗ್ಯವನೊರಸಿ ತರಳನ ಕರಸಿದುಪಕೃತಿಯ.

|| 159 ||

೧೧೪

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ರಾಗ : ಪಂತುವರಾಳಿ - ಝಂಪೆತಾಳ

ಭಾಪು ಭಾಪು ದಿವ್ಯ ರೂಪವಾಂತ ವಿಪ್ರವರ್ಯ

ಪಾಪಹಾರಿ ನಿನ್ನ ಚರ್ಯವೀಪರಿಯೆಂದರಿಯೆನಯ್ಯ

|| 160 ||

ಮೂವರೊಂದುಗೂಡಿ ಬಂದು ಕೇವಲ ಮೋಸದೊಳಿಂದು

ಸಾವನಿರಲ್ಲೆ ತಂದೆಗಿವಿಧದೊಳೆಮ್ಮ ಮುಂದೆ

|| 161 ||

ಪತಿವಿಹೀನ ಜನನಿಯನ್ನು ಪಿತವಿಹೀನ ತನಯನನ್ನು
ಹತಿಸೆಲೊ ಮಹಾನುಭಾವ ಗತಿಯ ಕಾಣವಯ್ಯೋ ದೇವ

|| 162 |

ಭಾಮಿನಿ

ಇಂತು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಲಿರಲಸು
ರಾಂತಕನು ನಸುನಗುತಲುಸುರಿದ
ನಂತರಂಗದಿ ಮರುಕವೇಕರ್ಭಕನೆ ನೀನಿನಿತು
ಚಿಂತಿಸುವುದೇಕೆನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ
ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳದೀಕ್ಷಿಸುವುದೆನುತ

ತ್ಯಂತ ಹರುಷದಿ ತೋರ್ದನುರುತರ ವಿಶ್ವರೂಪವನು

|| 163 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಉದರದೊಳ್ ಪುದಿದಿರ್ಪ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಮಂ
ಸದಮಲದ ಸುರಧೇನು ಸುರತರು ಸುನಾಕಮಂ
ಕದನಕರ್ಕಶದ್ಧಜಪತಾಕಮಂ ಕೇಕಮಂ ಸಕಲಜೀವಾಲೋಕಮಂ
ಹೃದಯಮಂದಿರವನಿತೆಯಾದ ಸಿರಿದೇವಿಯಂ
ಪದುಮ ಶಂಖರಥಾಂಗಗದೆಯಾಂತ ರೀವಿಯಂ
ಮುದದಿ ಕಂದಣಿಯೆ ಕಂಡಾನಂದಮಯನಾಗಿ ನುತಿಸಿದಂ ಪರಬೊಮ್ಮನಂ

|| 164 ||

ರಾಗ : ತುಜಾವಂತು - ಮಟ್ಟಿತಾಳ

ಪರಮಪುರುಷ ಶರಣರಕ್ಷಕ | ಈರೇಳು ಲೋಕ |

ದರಸ ಸಕಲ ದುರಿತನಾಶಕ ||

ಕರುಣಪೂರ್ಣವರಸಪೂರ್ಣ |

ನಿರತಮಾನ್ಯ ಸುರವರೇಣ್ಯ |
ಶರಧಿಸದನ ಉರಗಶಯನ |
ಹರಿಣನಯನ ದುರುಳದಹನ |
ತರಳನನ್ನ ಮಾತ ಲಾಲಿಸು | ಮುರಾರಿ ದೈತ್ಯ |
ಖರಕೆ ವ್ಯಾಘ್ರನಾಗಿ ಸೋಲಿಸು | ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನ |
ಚರಣಸೇವೆಯಿತ್ತು ಪಾಲಿಸು |

11 165 11

ವಚನ

ಈ ರೀತಿಯೊಳ್ ವಿರಾಟರೂಪನನುತಿಸುತಿರಲನಿತರೊಳಾತಂ ನಿಜರೂಪವನಾನಲಂದಾ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯ
ನಿಯಮದಿಂದಾ ತರಳಂಗೆ ಪಟ್ಟಂಗೆಟ್ಟಿ ಪಾಡಿದರದೆಂತೆನೆ:

ರಾಗ : ಧವಳ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ಕಂದರ್ಪನ ನಿಂದಿಪ ವರ
ಸುಂದರತರ ಸುಗುಣಾಲಂಕೃತ
ಕಂದನೆ ನೀನಿಂದು ಸುಖಿಯಾಗು
ಸುಖಿಯಾಗೆಂದೆನುತಲಿ ಹರಸುತ
ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳ ತಳಿದರು || ಶೋಭಾನೆ || || 166 ||

ದುರುಳರ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ನಿನ್ನಯ ಶರಣರರಕ್ಷಿಸುತಿಹ ನೀತಿಯ
ನರಿದು ನೀನಾಳಿ ಸುಖಿಯಾಗು
ಸುಖಿಯಾಗೆಂದೆನುತಲಿ ಸರ್ವರು
ತರಳಗಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದರು || ಶೋಭಾನೆ || || 167 ||

ಕುಲಕೀರ್ತಿಯ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುತ

ಬಲಗರ್ವಿತ ಖಳರನು ತರಿಯುತ

ಜಲಜಾಕ್ಷ ಹರಿಯ ಭಜಿಸುತ

ಭಜಿಸಿ ಸುವಿಯಾಗೆಂದೆನುತಲಿ

ತಳಿದರಕ್ಷತೆಯ ಹರುಷದಿ || ಶೋಭಾನೆ ||

|| 168 ||

೧೧೬

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ವಾರ್ಧಕ

ಜನಮೇಜಯಕ್ಷಿತಿಪ ಕೇಳಿಂತು ಸಹದೇವ

ಗನುನಯದಿ ಪಟ್ಟಮಂ ಕಟ್ಟಿ ಶೀಹರಿ ವಾಯು

ತನಯಾರ್ಜುನಮಾರ್ಗದೆಯನುಳಿದು ನಡೆತರುತ್ತಾ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ಪುರಕೆ

ಸನುಮತದೊಳೆಲ್ಲರಿಂ ಸತ್ಕಾರಮಂ ಪಡೆದು

ಚಿನುಮಯಂ ಸರ್ವರಂ ಸಂತವಿಸಿ ದ್ವಾರಕಾ

ಘನನಗರಿಗೈದಿ ರುಕ್ಕಿಣಿ ಮುಖ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಸೌಖ್ಯಾಂಬುಧಿಯೊಳಿದನು

|| 169 ||

ಇತ್ತಲಿಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಪುರವರದಿ ಧರ್ಮಜಂ

ಚಿತ್ತಜನಪಿತನನುಚಿತದಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಕಳುಹಿ

ನಿತ್ಯದಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಹೃತ್ಕಮಲದೊಳು ಪರಮವಸ್ತು ಪುರುಷೋತ್ತಮನನು

ಭಕ್ತಜನವನಚೈತ್ರ ಶುಕ್ತಿಶುಭಚರಿತ್ರ

ಮತ್ತಗಜಖಳಸಿಂಗ ನೃತ್ಯ ಕರುಣಾಪಾಂಗ

ಸತ್ಪಾತಿಶಯಪೂರ್ಣ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಸಲಹೆಮ್ಮನೆನುತ ಚಿಂತಿಸುತಿದನು

|| 170 ||

-: ಯಕ್ಷಗಾನ ಜರಾಸಂಧವಧೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣ :-

ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ

೩. ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀರಾಜತ್ವರಕಂಜರಂಜಿತ ಮಹಾಚಕ್ರಪ್ರಭಾಭೂಷಿತಂ
ಪಾರಾವಾರಶಿರಸ್ಥಫೇನಸಿತಶಂಖೋತ್ತಂಸಹಸ್ತಾನ್ವಿತಂ
ಘೋರಾಕಾರನೃಸಿಂಹಮುಖ್ಯದಶದಿವ್ಯಾಕಾರಾರಾಜಿತಂ
ಕಾರುಣ್ಯಾನ್ವಿತಶ್ರೀನಿವಾಸಪದವಂಸಂಸೇವಿಪೆಂ ಸಂತತಂ || 1 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಗಣಪತಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದಕೆ
ಮಣಿದು ಪರಶಿವ ಪಲ್ಲವಾಂಪ್ರಿಯ
ನೆನೆದು ಮುದಮಿಗೆ ಪೊಗಳಿ ಶಂಕರನರಸಿ ಪಾರ್ವತಿಯ
ಹರಶರಣರಡಿಗರೆಗಿ ಕವಿಗಳ
ನಿರದೆ ಭಾವಿಸಿವರ್ಣಿಸುವೆನೀ
ಧರೆಯೊಳಿರ್ಪ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತೆಯನರಿತ ಪರಿಯಿಂದ || 2 ||

ದ್ವಿಪದಿ

ಸುರವರರ ಚರಣಕಭಿನಮಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿ
ಗುರುಹಿರಿಯರನುಮತಿಯನನುನಯದಿ ಬೇಡಿ 113 11

ಪರಿಪರಿಯೊಳುಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುವಿದರನ್ನು
ಧರೆಯೊಳೊಪ್ಪುವ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತೆಯನ್ನು || 4 ||

ಕವಿಗಳಿದುವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು
ಸುವಿವೇಕದಿಂದ ಪೇಳುವೆನು ಮತಿದಂದು 115 11

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಒಂದುದಿನ ಪರಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿ

ಯಿಂದ ಕೂಡುತಲಂಬರಾಧ್ಯದಿ

ನಿಂದಿರಲು ಧರಣಿಯಲಿ ಭಕ್ತರ ವೃಂದವಂದು

116 11

ಚಂದದಲಿ ಪಾಕವನ್ನು ಮಾಡುವೆ

ಎಂದು ಸೀಳಿರಿಸಿದ ಪಲಾಂಡು ಸು

ಗಂಧವನು ಸೇವಿಸುತ ಪತಿಯೊಡನೆಂದು ಗಿರಿಜೆ

|| 7 ||

ಏನಿದೆಲ್ಲಿಯ ಸೌರಭವನಾ

ಘ್ರಾಣಿಸಿದನೆನಗೆ ಪೇಳನೆ

ಮಾನಿನಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ ನುಡಿದನು ಏಣಧರನು

118 11

ವಾರ್ಧಕ

ಸತಿಶಿರೋಮಣಿ ಪಾಲಿಸವನಿಯೊಳು ಶಿವಶರಣ

ರತಿಶಯ ಪಲಾಂಡುನಾಮಕ ಕಂದಮೂಲಮಂ

ವಿತರಣದ ಶಾಕಪಾಕವಗೈದು ಶಿವನಿಗರ್ಪಿಸಲೆಂದು ಸೀಳಿರಿಸಲು

ಹಿತದಿ ಬೀಸುವಮಂದಮರುತನಾಸದಂಧ

ಯುತನಾಗುತಂಬರಾಧ್ಯವನಡರಿ ನಿನ್ನ ಮನ

ಕತುಳ ಸುಖತರವಾದ ಸೌರಭವನಿತ್ತನದನೇನೆಂಬೆನತಿಶಯವನು || 9 ||

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ಇಂತತಿಶಯದ ವರ್ಣನೆಯ ಕೇಳಿಗಜಾತೆ

ಕಾಂತನೊಳೆಂದಳು ನಗುತ

ಸಂತಸಗೊಳಿಪೀಯುತ್ತಮ ವಸ್ತು ಕೈಲಾಸ

ದಂತರದೊಳಿಲ್ಲವೆನುತ

|| 10 ||

ತಿರುಗಿ ನೋಡಿರುವೆನಿಂದ್ರನ ಪುಷ್ಪವನವನ್ನು

ಅರಸೆ ನಾ ಕಾಣಲಿಲ್ಲದನು

ಸಿರಿಯಪಾಲಕನುಪವನದೊಳಾದರು ನಾನೀ

ಪರಮವಸ್ತುವ ಕಾಣದಿಹೆನು

|| 11 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೨೧

ಕೈಲಾಸ ಸ್ವರ್ಗದುರ್ಲಭವಾದಿ ವಸ್ತುವು

ಭೂಲೋಕಕೇತಕ್ಕೆ ತಂದು

ಮೇಲೆನಿಸಿಪುರ್ವದೆಂಬಿದನೆಲ್ಲ ಕರುಣದಿ

ಪೇಳಬೇಕೆನಗೆ ನೀವಿಂದು

|| 12 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಇನಿತು ಬೆಸಗೊಳಲಂದು ಶಂಕರ

ನಿನಿಯಳೊಳು ಪೇಳಿದನು ಕೇಳ್ ಧಾ

ರುಣಿಯೊಳೊಂದಾನೊಂದು ಸಮಯದಿ ವಿಧಿಯ ವಶದಿಂದ

ಘನತರದ ಶಾಕಗಳು ಕಂದಗ

ಳನುನಯವನುಳಿದತಿಮದೋನ್ನತ

ತನದೊಳಾವತಿಶಯರುತಾವತಿಶಯರೆನುತ್ತಿರಲು

| 13 ||

ಕಂದ

ಈ ರೀತಿಯೊಳವರೀರ್ವರು

ತೋರುತಲಿರೆ ಗರ್ವವ ಮದನನಂದಿನ ಸಭೆಗಂ

ಸಾರುತ ಬಂದನುಪಮ ಪರಿ

ವಾರದೊಡನೆಗೊಟ್ಟನೋಲಗವ ಚೈತನ್ಯಪಂ

|| 14 ||

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಕೇಳಿರೆಮ್ಮಯ ಸರ್ವ ಪ್ರಜೆಗಳೆ | ನಾವು |

ಪೇಳುವ ವಚನವನೀಗಳ

ಭೂಲೋಕದೊಳಗೆನಗೆಣೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು |

ಮೇಲೆ ತೋರುತಲಿಹುದು ಗೊತ್ತಹುದು |

| 15 ||

ಎಂದ ಚೂತನ ಮಾತ ಕೇಳುತ | ಮುದ |

ದಿಂದಲಾ ಪನಸನಂದೆರಗುತ

ಸಂದೇಹವೇತಕೆನ್ನಿಂದಲುತ್ತಮನು ನೀ |

ನೆಂದೊಪ್ಪಿರುವೆನು ನಾನು ಮಂತ್ರಿಪನು |

|| 16 |

ಪನಸನಿಂತುಸುರೆ ಮರೀಚಿಕ (ಮುಖ |

ಬಣಗು ಕುಜಗಳೊಳು ವೃಂತಾಕ

ವನುನಯದಿಂದಲೀ ಚೂತನೆಮ್ಮರಸನೆಂ |

ದನಿಬರೊಪ್ಪಿರುವುದಿಲ್ಲ ಈ ಮೊದಲೆ ||

|| 17 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಸನುಮತದೊಳೆಲ್ಲರಿಂತಾ ಚೂತನರಸುತನ

ಕನುನಯದೊಳರ್ತಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತವನಂಪ್ರಿಯೊಳೆ

ಮಣಿದು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂ ನಿಂದಿರಲ್ಯಾಗಳವನೆಲ್ಲರಂ ಮನ್ನಿಸಿ

ಘನತರದ ಗಂಭೀರ ವಚನರಚನೆಗಳಿಂದ

ಪನಸಾಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯೊಳಗಾಲೋಚನೆಯ ಗೈಯ

ಲನುನಯದೊಳಾ ಸಚಿವಶೇಖರಂ ಬೆಸಸಿದನು ಮುಂದಿನಾಲೋಚನೆಯನು

|| 18 ||

ರಾಗ : ಭೈರವಿ ಝಂಪೆತಾಳ

ರಾಜಾಧಿರಾಜಸುರಭೂಜಸನ್ನಿಭಸಮರ

ವ್ಯಾಜವಮೊಳಗೇಕೆ ರಾಜಿಗೈವುದಕೆ

ನಿಜಚರನಟ್ಟಿ ರಿಪುವಜ ಕಂದಮೂಲಗಳ

ನಿಜವನರಿಯದ ಮುನ್ನ ರುಜುವಲು ಕದನ

|| 19 ||

ಮಂದ ಬುದ್ಧಿಯನೆಣಿಸಿ ಕಂದಮೂಲವು ಮುನಿಸಿ

ನಿಂದೆಮ್ಮ ಸೆಣಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿಹುದು ಬೇರೆ

ಒಂದುವಿಧವಂತಲ್ಲದಿಂದೆಮ್ಮೊಡನೆ ತಾವೆ

ಬಂದು ರಾಜಿಯಗೈಯೆ ಮುಂದೆ ಭಯವಹುದೆ

|| 20 ||

ಈ ತೆರದಿ ಮಂತ್ರಿಪನು ನೀತಿಗಳ ಪೇಳ್ವುದನು

ಚೂತನೃಪನರಿತು ನಿಜ ದೂತ ಕುಂಬಳನ

ಈ ತತೂಕ್ಷಣ ವೈರಿವಾತದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರನು

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೆಮಲ್ಲಿಗೆ ತರಲು ಪೇಳು

|| 21 ||

ರಾಗ : ಭೈರವಿ- ಏಕತಾಳ

ಇಳೆಯರಸನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ | ಕುಂ |

ಬಳನತಿ ಸಂತಸ ತಾಳಿ |

ಕಳೆಯದೆ ಕಾಲವನಂದು | ಬಂ

ದಿಳಿದನು ಭೂತಳಕಂದು

|| 22 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೨೩

ಈ ಭೂತಳ ಪುರದಲ್ಲಿ | ಬಲು |

ಶೋಭಿಪ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ

ಆಭರಣನಿಪ ಪಲಾಂಡ | ವಿಭು |

ಭೂಭುಜರೊಳಗೆ ಪ್ರಚಂಡ

11 23 11

ಮೆರೆಯಲಿರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ | ಬಂ |

ದೆರಗುತಲವನಡಿಯಲ್ಲಿ |

ಒರೆದನು ಕುಂಬಳನಂದು | ತ |

ನರಸನು ಪೇಳುದನಿಂದು

11 24 11

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ಏಕತಾಳ

ಕೇಳು ಭೂಮಿಪ ಪೇಳುವ ನುಡಿಯ

ಭೂಲೋಲ ಚೂತನೃಪಾಲನೆಮೊಡೆಯ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಕಂದಮೂಲಗಳತಿ ಗಂಧಗರ್ವದಿ ಖತಿ

ಗೊಂಡೆಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬಲು ನಿಂದಿಪರವರು || 25 ||

ತಿಳಿದಿರುವೆವು ನಿಮ್ಮ ಬಲವನೆಲ್ಲವನೆಮ್ಮ

ಬಳಿಗೈದಿ ರಾಜಿಯನೊಳಗೊಂಬ ಬಗೆಯ 11 26 11

ವಿರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಒರೆದು ಬಾರೆನಲಂದು

ತ್ವರಿತದಿ ಪೇಳೆನು ಮರೆಯದೆಲ್ಲವನು || 27 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಈ ರೀತಿಯಲಿ ಚಾರನುಸುರಿದುದನಾಲ್ಯೆಸು

ತಾ ರಮಾಪತಿಚರಣಕಮಲಭೃಂಗ ಪಲಾಂಡ

ವೀರನೊಂದರಿಯದಾಲೋಚಿಸುತ ಬೆರಳಮೂಗಿನೊಳಿಟ್ಟು ತಲೆದೂಗುತ

ಸಾರಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನೆಣಿಸುವನಿತರೊಳೆ

ಭೂರಿಮದಗರ್ವಶೌರ್ಯಗಳಿಂದಲೋರೋರ್ವ

ರಾರುಭಟಿಸುತಗಳಹುತಿರ್ದರಾ ಸಭೆಯೊಳಿನ್ನೇನೆಂಬೆನಚ್ಚರಿಯನು

|| 28 ||

ರಾಗ : ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಲವೊ ಚಾರಕನೆ ನಿಮ್ಮರಸನ | ಬಳಿ |

ಗೆಳಸುತಾತನ ದಿವ್ಯ ದರುಶನ |

ಗೊಳಬೇಕೆನ್ನುವನನು ಈಗಲೆ | ಬಂದು |

ಕೊಲುವೆನೆಂದನು ಸ್ವರ್ಣನಾಗಳೆ | || 29 ||

ಅಂಬರದಲಿ ಗಾಳಿ ಬಿಸಿಲಲಿ | ಗಣೆ |

ದೊಂಬರಂತಾಡುವವನಲಿ |

ತುಂಬಿದ ಗರ್ವವನಿಳುಹದೆ |ಬರೆ|

ಸಂಬರನೆಂದು ನಾನೆನಿಪುದೆ | || 30 ||

ಇರದಿಂತು ಸಂಬಾರನುಸುರಲು | ಕುಂಬು |

ಮರದ ಮಾಂಗಾಯ್ತಂಗನನು ಬಲು

ಚಿರಿಚಿರಿಗುಟ್ಟಿಸದಿರೆ ನಾನು | ಮುಂದೆ |

ಮರಸಣಿಗೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನು | || 31 ||

ಖಂಡವ ಸಿಗಿಯುವ ಗಿಳಿಗಳ | ಚಿಕ್ಕ |

ಹಿಂಡನೋಡಿಸಲವಗಸದಳ ||

ಇಂದಿವನನು ಗೆದ್ದು ತರದಿರೆ | ನಾನು |

ಮುಂಡಿಯ ಗೆಣಸಲ್ಲವಿದು ಖರೆ || 11 32 11

ಜೋಲುಬಾವಲಿಯಂತಲ್ಲಾಡುವ | ಬಲು |

ಖೂಳ ಮಾವಿನ ಮದಗರ್ವವ

ಕಾಲನಂತಿಳಿಸುವೆನೆನುತಲಿ | ನಿಂದು |

ಮೂಲಂಗಿಯೊದರಿದನಿದಿರಲಿ |

11 33 11

ಕಂದ

ಇನಿತಾ ಸಭೆಯೊಳು ಸೇರಿಹ

ಜನಮೆಲ್ಲಂ ಗೈಯುತಿರಲು ಕೋಲಾಹಲಮಂ

ಜನಪತಿತಿಲಕ ಪಲಾಂಡ

ಸನುಮತದಿಂದವರ ಸಂತವಿಸುತಂತೆಂದಂ

|| 34 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೨೫

(ಬಂದನು ದೇವರ ದೇವ ಎಂಬಂತೆ)

ಕೇಳಿರೆಲ್ಲರು ನಾನು ಪೇಳುವ ನುಡಿಯನು

ತಾಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾಲಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ

ಪೇಳುವುದೇನಿದು ಶೀಲವು ನಿಮ್ಮದು

ಕದನಕೆಮ್ಮನು ಬಂದು ಒದಗಬೇಕೆಂದು

ನುಡಿದು ಚಾರಕರನೆಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಲಿಲ್ಲ

ಘಡಿಘಡಿಸುವುದನು ಬಿಡುವುದು ನೀವಿನ್ನು

ವರರಾಜ ಚರನೊಳು ಬರಿಮಾತನೆಸಗಲು

ಧರೆಯರಸರಿಗಿದು ವರನಯವೆನಿಸದು

ಧರಿಸಿರಿ ಮೌನವನರಿತಿಹನೆಲ್ಲವ

ಭಾಮಿನಿ

ಇರದೆ ಸರ್ವರ ಸಂತವಿಸಿ ಬಳಿ

ಕರಿದು ನೀತಿಯ ಕುಂಬಳನೊಳಾ

ಧರಣಿಪತಿಯುಸುರಿದನು ನಿಮ್ಮಯ ದೊರೆಯ ಬಳಿಗೈದಿ

ಪರಿಜನರನೊಡಗೊಂಡು ಬಂದಾ

ದರದಿ ದರ್ಶನಗೊಂಬೆನೆಂಬುದ

ನರುಹೆನಾ ಚರನು ನಮಿಸುತ ಹೊರಟನಲ್ಲಿಂದ

11 38 11

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡೆತಾಳ

ಇತ್ತಲಾ ಧರಣಿಪನು ತನ್ನಯ

ಸುತ್ತಿಬಳಸಿದ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರಿ

ಗಿತ್ತನುಜ್ಜೆಯನಿರದೆ ಪಯಣವ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ

|| 39 ||

ಚಾರಕರ ಸೈನಿಕರ ಮಿತಪರಿ

ವಾರ ಜನಗಳ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ

ಸಾರಿ ನಡೆದೈತಂದು ತನ್ನಾಗಾರದಲ್ಲಿ

|| 40 ||

ಹಿತದೊಳಿದನರುಹುವೆನೆನಿಪ ಸನು

ಮತದಿ ಬಂದನು ಮಂದಮಾರುತ

ಗತಿ ಸುದತಿ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ನಾಮಕ ಸತಿಯ ಬಳಿಗೆ

|| 41 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ಏಕತಾಳ

ಪುರುಷನೈತರಲಂದು ತರುಣಿಯು ನಡೆತಂದು

ಎರಗಿ ನಿಂದಿರಲು ಚಂದಿರನು ರೋಹಿಣಿಯ || 11 42 ||

ಬೆರಸುವಂತೊಪ್ಪಲು ತರಳೆಯೊಡನೆ ಬಲು

ಸರಸವನೆಸಗುತ್ತಲೊರೆದನು ನಗುತ್ತ || 11 43 ||

ಸತಿಶಿರೋಮಣಿ ಕೇಳು ಮಿತಪರಿಜನದೊಳು

ವೃಥಿವಿಪಾಲಕ ಚೂತನತುಳ ಪಟ್ಟಣಕೆ || 44 ||

ಹೋಗಿ ಬರುವೆವಲ್ಲಿಗಾಗಿ ನೀ ಮನದಲಿ

ಈಗ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾಡಲಾಗದು ದುಗುಡ || 45 ||

ಇಂತೆಂದು ನರಪತಿ ಕಾಂತೆಗುಸುರಲತಿ

ಚಿಂತಿಸುತ್ತೊರೆದಳು ಕಾಂತನೊಳವಳು || 46 ||

ರಾಗ : ನೀಲಾಂಬರಿ-ಆದಿತಾಳ

ಪುರುಷರತ್ನವೆ ಲಾಲಿಸು | ಎನ್ನಯ ಮಾತ |

ಕರುಣದಿಂದಲಿ ಪಾಲಿಸು |

ದುರುಳನಾ ಚೂತನೈವನು | ನಿನ್ನನು ಎಂತಾ |

ದರು ವಂಚಿಸುವನವನು || || 47 ||

ಅಗಣಿತ ಬಲವಿಹುದು | ಆತನೊಡನೆ |
ಜಗಳವಾಡದೆ ಬಹುದು |
ಸುಗುಣಶಾಲಿಗಳೆಮಗೆ | ಸತ್ಯದೊಳಿರೆ |
ಸುಗಮವೆಲ್ಲವು ಕೊನೆಗೆ || 48 ||

ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲವೆ ಸುಗುಣ | ನಿನಗೆ ನಾನಿ |
ನ್ನೇನ ಪೇಳಲಿ ರಮಣ |
ಜಾಣತನದಿ ನಡೆದು | ಮರಳಿ ಬಂದು |
ಪ್ರಾಣಕಾಂತೆಯೊಳಿಹುದು | || 49 ||

ಭಾಮಿನಿ

ತರುಣಿಮಣಿ ನೀನೆಂದ ವಚನವ
ನರಿತೆನೆಲೆ ನಾನವನೊಡನೆ ಸಂ
ಗರವನೆಸಗುವನಲ್ಲ ಬಿಡುಬಿಡು ಮನದ ಚಂಚಲವ
ಪರಮಧರ್ಮವನನುಸರಿಸಿ ಬಂ
ದಿರದೆ ರಾಜ್ಯದಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಘನ
ತರಸುಖದೊಳಿಹೆನೆನುತ ಸಂತವಿಸಿದನು ನೃಪನವಳ | 50 |

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ

ಇಂತುಟಂದು ಪಲಾಂಡು ನೃಪ ನಿಜ
ಕಾಂತೆಯನು ಸಂತವಿಸಿ ತೆರಳಲು
ಸಂತಸದೊಳಗೆ ಮುರದಿ ಚೂತನು

ಆಂತನೂಡೂಲಗವನು || ಭೂಪರೂಡನೆ ||

11 51 11

ಸಾರಿದರು ಚಾರಕರು ಮಿತಪರಿ

ವಾರದೂಡನಾ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೃಪ

ವೀರನೆನಿಪ ಪಲಾಂಡುರಾಯನ

ಸ್ವಾರಿ ನಿಂದಿಹುದೆನ್ನುತ || ಹರುಷದಿಂದ

1152 11

ಚರರ ವಚನವಕೇಳಿದೂಡನತಿ

ತ್ವರಿತದಿಂದವರೆಲ್ಲರನು ಕರ

ತರುತ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಪೀಠಗ

ಳಿರಿಸಿ ಸಂತಸದಿಂದಲಿ || ಚೈತನ್ಯಪನು ||

11 53 11

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ಇಂತವರೆಲ್ಲರು ಮಂಡಿಸುತಿರುತಿ

ಸಂತಸಮಿಗೆ ಚೂತನ್ಯಪನು

ಮಂತ್ರಿಪ ಪನಸನಂದಿದಿರಲಿ ನಿಲ್ಲತ

ಲಿಂತೆಂದನವರೂಳು ನಗುತ

|| 54 ||

ಕಂದಮೂಲಗಳರಸನೆ ನಿಮ್ಮವರು ಮನ

ಬಂದಂತೆಮ್ಮರಸನನೇಕೆ

ನಿಂದಿಸಿದರು ನಿನ್ನ ಸಭೆಯೊಳು ಕೊಬ್ಬಿನಿಂ

ದಿಂದೇನನೆಂಬೆ ನೀನಿದಕೆ

|| 55 ||

ಹಿಂದುಮುಂದವರೆಲ್ಲರೆಂದ ಮಾತುಗಳನು

ನಿಂದು ಕೇಳವರೆಳಿಹರು

ಸಂದೇಹ ಪರಿಹಾರಕೋಸುಗ ನಿಮ್ಮಯ

ಮುಂದೈದಿ ಪೇಳುವರವರು

|| 56 ||

ಕಂದ

ಈ ರೀತಿಯೊಳಾ ಸಚಿವಂ

ಸಾರುತಲಿರಲೋರ್ವರೋರ್ವರಿದಿರೈತರು ತಂ

ಮೋರೆಯ ಗಂಟಿಕ್ಕುತ ಕಡು

ಕ್ರೂರವಚನವ ಪೇಳರಾನುತ ಖತಿಯಂ

|| 57 ||

ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಏನಯ್ಯ ನ್ಯಾಯವೇನಯ್ಯ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಏನಯ್ಯ ಎನ್ನಯ ಗಾತ್ರವ ಮರೆದು

ಬಾನಿಯಂತಿವೆನೆನುತೆನ್ನ ಜರಿದು

ಹೀನಸಂಬಾರನು ಪೇಳಿದನೆಂದು

ಚೇನಿಯು ಸಭೆಯೊಳಾರ್ಭಟಿಸಿದನಂದು

|| 58 ||

ಬೆಂಢೆಯ ಶಾಖೆಯ ಗಂಡನೆಂಬುದನು
ಕಂಡುಕಂಡೆನ್ನನು ಪುಂಡಿಗಿಡವನು
ಒಂದೆಂದು ಹೇಳುತಲಿರುವನು ತಾನು
ಮಂಡಿಗಡ್ಡೆಯ ಪೆಸರಿನ ಗಂಡನವನು || 59 ||

ಪುರಮಶಾಖೆಗಳೊಳಗುರುತರನೆನಿಸಿ
ಮೆರೆಯುತಲಿರೆ ನಾನು ಸರ್ವರನೊಲಿಸಿ
ಇರುವೆ ಸಮಾನವೆಂದೆನ್ನ ಬೀಜವನು
ಜರಿದನು ಮರಸಣಿಗನು ಹರಿವೆಯನು || 60 ||

ಪಟ್ಟಲನೆಲ್ಲರಪಟ್ಟದರಸನು
ಅಟ್ಟಡಿಗೆಯೊಳೆಲ್ಲ ಅವನೆ ಶೋಭಿಪನು

ಶೇಷನೆಂಬುದನರಿಯದೆ ಬೊಗಳುವನು
ಬಟ್ಟಟ್ಟೆನ್ನುವ ಹೂಣ್ಣ ಹುಟ್ಟಿನಧಮನು || 61 ||

ಸಂಬಳದವನಾದಯನ್ನೆದುರಿನಲಿ
ಸಂಭ್ರಮ ಮಿಗಿಲೆನೆ ತಮ್ಮ ಸಭೆಯಲಿ
ಜಂಭವ ಮಾಡಿದವರಿವರೆಲ್ಲರಂದು
ನಂಬದಿರೆಂದನು ಕುಂಬಳನಂದು || 62 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಈ ತೆರದೊಳವರೆಲ್ಲರಾದಿದುನಾಲೈಸಿ
ಚೂತನೃಪನತಿಕೋಪಿಸುತ್ತಲಿ ಪಲಾಂಡು ಜನ
ನಾಥ ನಾವೆಲ್ಲರವನಿಯೊಳಿರದೆ ಗಗನದೊಳು ಮೆರೆವೆವದರಿಂದೆಮ್ಮನು
ಖ್ಯಾತ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಟಿಯೆಂದೆನಿಸಿ ಬಲು
ನೀತಿಯಿಂದೊಲೈಸಿ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಯನಿತ್ತು
ಸೋತು ನಡೆವುದು ಧರೆಯೊಳಡಗಿಕೊಂಡಿಹ ನಿಮಗೆ ನೀತಿಯಾಗಿಹುದು

11 63 11

ವಚನ

ಈ ರೀತಿಯಿಲ್ಲಾ ರಾಯನು ಮದಾಂಧತನದಿಂದ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ನೀತಿವಿದನಾದ ಪಲಾಂಡುಶೇಖರನೇನೆಂದನು ಎಂದರೆ

(ಕೊಂಬು ಕೊಳಲನೂದುತ ಎಂಬಂತೆ)

ಚಂದವಾದುದಯ್ಯ ಮಿತ್ರ ಇಂದು ನೀನೇ ಸುಪವಿತ್ರ

ರೆಂದು ಪೇಳಿದರೆಮಗೆ ಕುಂದು ಬರುವುದು ಹ್ಯಾಗೆ

11 64 11

ಎಮ್ಮವರು ನಿಮ್ಮವರು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದೇನ ಪೇಳ್ವರು

ಸುಮ್ಮನೆ ತಾಳುವುದದು ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವುದು

1165 11

ದೇವತೆಗಳೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭಾವಿಸಬೇಕೆಂದಿರಮ್ಮ

ನಾವು ಪಾತಾಳದೊಳತಿ ರೀವಿಯೊಳಿರ್ಪಸಂಗತಿ

11 66 11

ನೀವು ತಿಳಿಯುತ ಶೇಷದೇವರೆಂದೆಮೊಳು ದಾಸ

ಭಾವದಿಂದಿರುವುದದು ಕೇವಲವೆನಿಸುವುದು

|| 67 ||

ರಾಗ : ಕೇದಾರಗೌಳ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಈರೀತಿಯಾದಿದ ಪಾರುಪತ್ಯವ ಕೇಳಿ

ಧಾರುಣಿಪತಿ ಕನಲಿ

ಮೋರೆಯ ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಕೋರೆ ಮೀಸೆಯ ತಿಕ್ಕಿ

ಸಾರಿದನಿದಿರಿನಲಿ

|| 68 ||

ಧರಣಿಪ ಚೂತನ ಸರಿಸದೊಳೀಪರಿ

ಹರಟುತಿರುವ ನಿನ್ನನು

ಇರುವೆಯಂತೆಣಿಸುತವರಸಿಬಿಡುವೆನೆಂದು

ತ್ವರಿತದಿಂದಿರೆಡ್ಡನು

|| 69 ||

ಬಿಗಿಯಿರೋ ಕರಗಳ ಸಿಗಿಯಿರೋ ರಿಪುಗಳ

ಬಗುಳುವ ಕುನ್ನಿಗಳ

ಮೊಗವನೀಕ್ಷಿಪುದೇನು ಅಗಡುತನಗಳನ್ನು

ಬಗೆಯದದ್ದುವುದೆಂದನು

|| 70 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಎಂದೆನುತಲಗಪುರ ನೃಪಾಲನು

ಮಂದಿ ಮಾರ್ಬಲಕರು ಹಲವರುಗ

ಳೊಂದುಗೂಡುತಲಡರಿದರು ಪೂರ್ಣಿಮ ಜಲಧಿಯಂತೆ

ಮಂದರಾದ್ರಿಯ ಪೋಲುತಾ ರಿಪು

ನಿಂದಿರಲಿಕ್ಕಲದ ಸೈನಿಕ

ರಂದು ಸೆಣಿಸುತಲಿರೆ ಸಮುದ್ರದ ಮಥನದ ಕಥೆಯಾಯಿತು

|| 71 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಅಗಜಾತೆ ಲಾಲಿಸಿಂತುಭಯತ್ರಾ ಸಭೆಯೊ
ಳಗಡುತನದಿಂ ಕಾದುತಿರಲಾ ಪಲಾಂಡು ನೃಪ
ನಗಪುರಾಧಿಪಗಧಿಕ ವಿನಯದಿಂದೆಲವೊ ನಿಮ್ಮೆಡೆಗೈದಿದೆಮೊಳಿಂದು
ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸೈನ್ಯದೊಡಗೂಡಿ ಮಿತಬಲರೊಡನೆ
ಜಗಳವಾಡುವುದಾವ ನೃಪನೀತಿ ಮೇಣಿದನು
ಮೃಗಧರನು ಮೆಚ್ಚಿನಿದಕೊಂದುಪಾಯಮಂ ನುಡಿವೆನಾಲಿಪುದೆಂದನು 1172 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೨೧

ರಾಗ : ಭೈರವಿ - ಆದಿತಾಳ

ಲಾಲಿಸು ಚೂತಭೂಪಾಲ ನಾ ಪೇಳುವ ಸೊಲ್ಲ ||ಪಲ್ಲವಿ||
ಲಾಲಿಸು ಎಮ್ಮೊಳು ಮೂಲೋಕಗಳೊಳು
ಮೇಲೆನಿಸುವ ಬಗೆ ಹೇಳುವೆ ನಿನಗೆ 11 73 11
ವ್ಯಾಜವಿಲ್ಲದೆ ಎಮ್ಮೊಳಿಂದು ಆಜಿಯ ಗೈಯುವುದು
ರಾಜಿಸದಯ್ಯ ರಾಜರೊಳೆಂದು ಮೂಜಗದವರತಿ
ಸೋಜಿಗಪಡುವರು 11 74 11
ಈ ಜಗದಲ್ಲಿಯು ತೇಜವದಲ್ಲವು
ಮಾಜದ ಗೈವುದು ರಾಜಿಯೊಳಿಹುದು 11 75 11

ಎನ್ನೊಳಿರುವ ತಾರತಮ್ಯವೆಲ್ಲವ ಪರ

ಬೊಮ್ಮನೆನಿಪ ಪೂರ್ಣಕಾಮ

11 76 11

ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ವರಧರ್ಮನಿಯಾಮಕ

ಮರ್ಮರಹಿತ ಸತ್ಕರ್ಮಪ್ರದಾಯಕ

ನಿರ್ಮತ್ಸರ ಹರಿ ಸಮ್ಮತವೆನಲಿ

11 77 11

ಭಾಮಿನಿ

ಉಚಿತದಿಂದೀಪರಿಯೊಳಾಡಿದ

ವಚನವನು ಲಾಲಿಸುತಲರಸನು

ಸಚಿವಶೇಖರ ಪನಸನಾನನವೀಕ್ಷಿಸುತಲಿರಲು

ಅಚಲಭಯಭಕ್ತಿಯೊಳು ಮಂತ್ರಿ

ಪ್ರಚುರನಹುದಹುದೆನ್ನುತಿರಲಾ

ರುಚಿರಮಾನಸನೊಪ್ಪುತೆಲ್ಲರಿಗಿತ್ತನಪ್ಪಣೆಯಾ

11 78 11

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ - ತ್ರಿವುಡತಾಳ

ಇಂತುಟೆಲ್ಲರು ತೆರಳುತಿರುತಿ

ಸಂತಸದೊಳಗಪುರದರಸ ಮತಿ

ವಂತೆ ಗುಣಯುತೆ ಅಮಟಿಯೆನಿಸುವ

ಕಾಂತೆಯೆಡೆಗೆತಂದನು

|| 79 ||

ಬಡನಡುವು ಬಳಕುತ್ತ ಗಾಳಿಯೊ

ಳಡಿಯಿಡುತ ಬಂದೆರಗಲಾಕೆಯೊ

ಳೊಡನೆ ತೋರಿದರೀವರಿಪ್ಪುತ

ಮೃಡಮೃಡಾಣಿಯರೆನ್ನುತ

|| 80 ||

ನುಡಿದನೆಲೆ ಕಾಂತಾಶಿರೋಮಣಿ

ಪಡೆವೆರಸಿ ನಾವಿಂದು ಕೃಷ್ಣನ

ನೊಡನೆ ಮೆಚ್ಚಿಸುತೆಮ್ಮ ಶೌರ್ಯವ

ದೃಢಗೊಳಿಸುವರೆ ಪೋಪೆವು

|| 81 ||

ಕಂದ

ಈ ರೀತಿಯೊಳೊರೆದುದನಾ

ನಾರೀಮಣಿ ಕೇಳು ಮನದೊಳತಿ ಚಿಂತಿಸುತಂ

ಸಾರುತಲೈತಂದಿದಿರಿನೊ

ಳಾ ರಮಣಂಗೆಂದಳಿಂತು ಸವಿನಯದಿಂದಂ

|| 82 ||

ರಾಗ : ಸಾವೇರಿ - ಆದಿತಾಳ

ಲಾಲಿಸೆನ್ನಯ ನುಡಿಯ | ಸುಗುಣಶೀಲ |

ಲೋಲಲೋಚನೆಯೊಡೆಯ ||

ಭೂಲೋಕದವರು ಪಾತಾಳದವರೊಳಿಂದು

ಕಾಳಗವೆಸಗುವುದು | ಮೇಲೆನಿಪುದು ||

|| 83 ||

ಈರುಳ್ಳಿಯೆನಿಸುವನು | ಕೇಳಯ್ಯ ಕಾಂತ |

ಮೂರುಲೋಕಕೆ ಧವನು ||

ಮಾರಮಣನ ಕರುಣಾರಸ ಪಾತ್ರನು |

ಮಾರಹರನ ಸಖನು || ಆ ನೃಪನು ||

|| 84 |

ಮರದೊಳಿಹರು ನೀವು | ನಿಮಗೆ ಮುಂದೆ |

ಪರದೇಶದಲಿ ಸುಖವು |

ದೊರೆಯದು ಸುಮ್ಮನೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ನಿಮ್ಮನೆ |

ತರುಣಿ ನಾ ಬೇಡುವೆನು || ಕಾಡುವೆನು |

|| 85 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೨೨

ತರುಣಿಮಣಿಯಂತುಸುರಲು | ಹೇಳಿದನು |

ಮರುಗದಿನಾರಿ ನೀನು ||

ತ್ವರಿತದಿಂದಲಿ ಬರುವೆನು ನಿನಗೆ ಬಲು |

ಹರುಷವನು ತಂದಿವೆನು

||11 86 ||

ಅಗಪುರಾಧಿಪನು ನಾನು | ಎಂಬುದನು |

ಅಗಧರನು ತಿಳಿದಿರುವನು ||

ಸೊಗಸಿನಿಂದಲಿ ಯೆನ್ನನು | ಮನ್ನಿಸುತ |

ಸುಗುಣನಿಧಿ ಕರುಣಿಸುವನು

||87 ||

ಇನಿತು ಧೈರ್ಯವ ಪೇಳುತ | ಕರಮುಗಿವ |

ವನಿತೆಯನು ಸಂತೈಸುತ |

ಜನಪನನಿಬರ ಕೂಡುತ | ಹೊರಮಡುವೆ |

ನೆನುತಿರಲು ಲಾಲಿಸಿತ್ತ ||

|| 88 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಚಾರುಚರಿತ ಪಲಾಂಡು ನೃಪ ಪರಿ

ವಾರದೊಡನೈತರುತ ಹೊಕ್ಕನು

ದ್ವಾರಕಾವತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ ಮಾರಪಿತನ

|| 89 ||

ಬಾಗಿಲವರನು ಕಂಡು ಭೂತಳ

ಭಾಗದಿಂದಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕಿಂಕರ

ನೀಗ ಬಂದಿಹನೆನುವುದೆನ್ನಲು ರಾಗದಿಂದ

|| 90 ||

ತೆರಳುತಾ ವಾರ್ತೆಯನು ಕೃಷ್ಣನಿ

ಗರುಹಲವನಿದಿರೆದ್ದು ಬಂದಾ

ಧರಣಿಪನ ಕರೆದೊಯ್ದು ಪೀರವನಿರಿಸಿ ಬಳಿಕ

|| 91 ||

ಪರಿಜನರನುಚಿತ್ತೋಕ್ತಿಯಿಂದುಪ

ಚರಿಸಿ ಸಕಲರ ಮನ್ನಿಸುತಲಾ

ಕರುಣನಿಧಿ ಮಾಧವನು ನುಡಿದನು ಹರುಷದಿಂದ

|| 92 ||

ರಾಗ : ಕಾಂಬೋಧಿ - ಝಂಪೆತಾಳ

ಅಪರೂಪವಯ್ಯ ನೀವೈತರುವುದೀ ಪುರಿಗೆ
 ಕೃಪೆಯಿಂದ ಬಂದುದೆಮ್ಮೆಡೆಗೆ
 ಅಪರಿಮಿತ ಹರುಷವಾದುದು ಹೇಳಬೇಕಿನ್ನು
 ನೃಪವರಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕುಶಲವನು || 93 |

ಮುರಮಥನನಿಂತು ಬೆಸಗೊಳಲಾತನಿದಿರೆಡ್ಡು
 ಶಿರವ ಬಾಗುತ ಕಯ್ಯ ಮುಗಿದು
 ಪರಮಾತ್ಮ ನಿನ್ನ ಕರುಣದೊಳೆಲ್ಲರಿದುವರೆಗೆ
 ಇರುವೆವೆಂದನು ಸುಖದೊಳೊಲಿದು || 94 |

ಮುದವಾದುದಯ್ಯ ನಿಮ್ಮಯ ನುಡಿಯ ಕೇಳಿ ನೀ
 ವಿದುವರೆಗೆ ಬಾರದಿಂದಿನಲಿ
 ಒದಗಿ ಬಂದಿಹ ಕಾರ್ಯಹದನವೇನೆನೆ ಧೈರ್ಯ
 ಹೃದಯನೆಂದನು ಹರಿಯ ಪೊಗಳಿ || 95 ||

ರಾಗ : ಮಧ್ಯಮಾವತಿ-ಆದಿತಾಳ

ಕರುಣವಾರಿಧಿಯೆ ಲಾಲಿಪುದೆನ್ನ ನುಡಿಯ
 ಧರಣಿಮಂಡಲದ ಚೂತನು ಶಾಖೆಯೊಡೆಯ || 96 ||

ದುರುಳತನದಿ ಕಂದ ಮೂಲಗಳನ್ನು
 ಜರಿದು ಮೂದಲಿಸುತೆಮ್ಮೊಳು ಕಾದಲವನು || 97 ||

ಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತರಿದು ನೀತಿಯನು

ಬರುವುದುಚಿತವೆಂದು ಅರುಹಲು ನಾನು

|| 98 ||

ಸರಿಯೆಂದು ಮಂತ್ರಿಪನೊಪ್ಪಲಾ ನೃಪನು

|| 99 ||

ಬರುವನಾತನು ನಿಮ್ಮ ದರುಶನಕಾನು

ಹರಿಸಬೇಕೆಮ್ಮೆಯ ಕದನವನಂದು

|| 100 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೩೫

ಭಾಮಿನಿ

ಧರಣಿಪತಿಯಿಂತೆಂದು ಪೇಳುದ

ನುರುದಯಾಂಬುಧಿ ಕೃಷ್ಣನಾಲಿಸು

ತರರೆ ಸಂತಸವಾಯ್ತು ನೀನಿದಕಂಜಲೇಕವನು

ಬರುವವರೆಗೆ ಮ್ಯುಪವನದ ಮಂ

ದಿರದಿ ಸುಖಿಸುತಲಿರುವುದೆಂದಾ

ಧರಿಸುತಪ್ಪಣೆಯಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನವರನನುನಯದಿ

|| 101 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಸತಿಶಿರೋಮಣಿ ಲಾಲಿಸಿಂತಾ ಪಲಾಂಡು ನೃಪ

ನತುಳಸುಖವಾಸಮಂ ಗೈಯ್ಯುತಿರಲಿತ್ತಲಾ

ವೃಥಿವಿಪತಿ ಚೂತನತಿರಥಮಹಾರಥರೊಡನೆ ಬರುಬರುತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ

ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಬಳಲಿ ಬಾಯಾರಿ ಬೇಸರಗೊಂಡು

ಪಥದೊಳಡಿಗಡಿಗೆ ಮೂರ್ಛಿಸಿ ಬಳಿಕ ಚೇತರಿಸಿ

ವ್ಯಥೆಯನಾಂತೀಪರಿಯೊಳ್ಳೆತಂದನಕಟಕಟ ದ್ವಾರಕಾವತಿಗೆ ಕೊನೆಗೆರ || 102 ||

ರಾಗ : ಮಾರವಿ ಏಕತಾಳ

ಪಟ್ಟಣದೊಳಗಿನ ಪರಿಪರಿ ಸೊಬಗನು | ದಿಟ್ಟಿಸದೆಲ್ಲವನು

ನೆಟ್ಟನೆ ನಡೆತರುತಗಧರನಂಟ್ರಿಗೆ | ಥಟ್ಟನೆರಗಲವನು || 103 ||

ಕಡಲೊಡೆಯನ್ನು ಕೈಪಿಡಿದೆತ್ತಲು ಬಾಯ್ ! ಬಿಡುತಿಹುದನು ಕಂಡು ||

ಮಿಡುಕುತ ಪರೀಕೋಡಗಳ ಸುರಿದನು | ಮಡದಿಯರೊಡನಂದು

|| 104 ||

ಚೇತರಿಸುತಲಸುರಾರಿಯೊಳೆಂದನು | ಚೈತನ್ಯಪಾಲಕನು ||

ಸೋತೆನು ಮಾರ್ಗದಿ ಭೀತಿಯು ಬೇಡೆನು | ತಾತನೊಳರುಹಿದನು ||

|| 105 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಬಳಲಿದೈ ಮಾರ್ಗದೊಳು ನೀ ಕೋ

ಮಳಶರೀರನು ಸುಖದಿ ನಿನ್ನಯ

ನೆಳಲಿನೊಳುನಿಲದೇತಕ್ಕೈದಿದೆ ತೊಳಲುತಮ್ಮೈಡೆಗೆ

ತಿಳುಹು ಬಂದಿಹುದೇನನೆಂಬುದ

ನಳುಕದಿರು ಮನದಲಿ ನಿನ್ನನು

ಕಳುಹಿಕೊಟ್ಟವರಾರು ಪೇಳೆನಲಗಪುರಾಧಿಪನು

|| 106 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ಏಕತಾಳ

ಲಾಲಿಸು ಪರಮಕೃಪಾಳು ಭೂತಳದೊಳು

ಖೂಳ ಪಲಾಂಡು ನೃಪಾಲನು ಮದದಿ

|| 107 ||

ನಾಲಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಶೀಲವನೊಲ್ಲದೆ

ಪಾಳು ಮಾತುಗಳನು ಪೇಳಿದನವನು

|| 108 ||

ಮುನಿದು ಕಾದಲುನಿಂದುಯನಗುಸುರಿದನಂದದು

ನಿನಗಿದನೊಪ್ಪಿಸೆ ಸನುಮತವೈಸೆ

|| 109 ||

ಇನಿತೆನ್ನಲಾತನು ಚಿನುಮಯ ನಿನ್ನಯ

ಘನಪುರಿಗೈದಿಹೆನೆನುತ ಹೇಳಿದನು

|| 110 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಅರುಹಲಗಪುರದರಸನಿಂತುಟೀ ವಾರ್ತೆಯನು

ಮುರಮಥನನಾಲಿಸುತೆಲೆಲೆ ನೃಪಾಲಕ ಪರಮ

ಹರುಷವಾಯ್ತೆಮಗೆ ನಿಮ್ಮಯ ದರ್ಶನೋತ್ಸವದಿ ತೆರಳಿ ನೀವೆಯೊಳಿರುವ

ಪುರಬಹಿರ್ಭಾಗದುಪವನದೊಳಿಹ ದಿವ್ಯ ಮಂ

ದಿರದೊಳಾಕಂದಮೂಲಾಧಿಪನೊಳುತ್ಸವದೊ

ಳಿರುವುದಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರುದಿನದಮೇಲ್ಯತಹವು ಬಳಿಕ ನಿಮಗಹುದು ಸುಖವು

|| 111 ||

ರಾಗ : ಸಾಂಗತ್ಯ - ರೂಪಕತಾಳ

ಮುರಹರನಿಂತೆಂದುದನು ಕೇಳಿ ಚಾರರು

ಭರದಿಂದೆಲ್ಲರ ಕರೆತಂದು

ಪುರಬಹಿರ್ಭಾಗ ಮಂದಿರವ ತೋರಿಸಿದರು.

ಹರುಷಿಸುತವರೊಡನಂದು

|| 112 ||

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

೧೩೭

ಚೂತನೃಪಾಲಮುಖ್ಯರ ಕಾಣುತಿರಿದ್ದು

ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೆಲ್ಲರ ಕರೆದು

ಸೋತರಂತಾ ಪಲಾಂಡನು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು

ಖ್ಯಾತ ವೈರವನಂದು ಮರೆದು

|| 113 ||

ಕಳೆದುದೀಪರಿಯಲಿ ದಿನವಂದು ಮತ್ತೊಂದು

ಬಳಲಿಕೆಯಾಯ್ತು ಭೂಪತಿಗೆ

ಉಳಿಯದೆ ಮೂರನೆ ದಿನವು ದಾಟಲು ಮೂರ್ಛ

ದಳೆದು ಥಟ್ಟನೆ ಬಿದ್ದನಿಳೆಗೆ

|| 114 ||

ಕಂದ

ಇಂತಾ ಮಹಿಪಂ ಮೂರ್ಛಿ

ಮಂತ್ರಿಪನಾ ಬಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೈದುತಲವನಂ

ಸಂತವಿಸುವೆನೆಂಬನಿತರೊ

ಳಂತಕನೆಡೆಗರಸನೈದಲಳವನಿದನಳುತಂ || 115 ||

ರಾಗ : ಆನಂದ ಭೈರವಿ - ಆದಿತಾಳ

ಹರಹರನೆ ವರನೃಪನೆ | ಮರಣವನೆ ಧರಿಸಿದನೆ || || 116 ||

ಸಿರಿಮುಗವು ಚಂದಿರನಿಭವು | ಕರಯುಗವು ಸೊರಗಿದವು || 117 ||

ಪರಿಕಿಪೆನೆ ಈಯರಸನನೆ | ಮುರಹರನೆ ಪರಶಿವನೆ || 118 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಗಿರಿಜೆ ಕೇಳಿನಿತು ಕರಕರಿಸುತಾ ಮಂತ್ರಿ ಧರೆ

ಗೊರಗಿ ಮೈಮರೆದನಿನ್ನುಳಿದರೋಳ್ ಕೂಷ್ಮಾಂಡ

ಕರಗಿದಂ ಚೀನಿ ಚುರುಚುರುಗುಟ್ಟಿದುದು ಕೊಳತ ಬೆಂಡೆ ಬೆಂಡಾಯ್ತು ಬಾಡಿ

ಹರಿವೆಯೊರಗಿತು ಪಟ್ಟಲಿಟ್ಟಲೆ ಪುಳುವಾಯ್ತು

ಮರಿಸೌತೆ ಮಸರಾಯ್ತು ಹೀರೆ ನೀರೇರಿದುದು

ಹುರಳಿ ಹೊಲಸಾದುದೆಲ್ಲರಂದಳಿಯೆ ದುರ್ಗಧ ಮಂದಿರವಾದುದು

|| 119 ||

ರಾಗ : ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವೃಡತಾಳ

ಮೂರುದಿನದವಧಿಯನು ದಾಟುತ

ವಾರಿಜಾಕ್ಷನು ನಡೆತರುತ ಶೃಂ

ಗಾರ ಮಂದಿರದೆಡೆಯೊಳ್ಳಿಯು ನಾರುತಿರುವ || 120 ||

ಭೂರಿದುಗರ್ಧವನು ಕಾಣುತ

ಕಾರಣವ ತನ್ನೊಳಗೆ ನೆನೆಯುತ

ಸಾರಿದನು ಬೆರಳಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕ ದ್ವಾರವಿಡಿದು

|| 121 ||

ಒಡನೆ ಕಾಣತಲಲ್ಲಿ ಚೂತನು

ಪಡೆವೆರಸಿ ಮಡಿದಿರುವ ಪರಿಯನು

ಗಡಗಡಿಸಿ ನಡುಗಿದನು ಮಿಡುಕುತ ಕಡಲಶಯನ

|| 122 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಅಕಟಕಟ ಚೂತಾಖ್ಯನೀಪರಿ

ಸಕಲರೂಡನೆಮಪುರವನೈದಿಹ

ನಕುಟಲರ್ಗಮಗಾಯ್ತು ಪಾತಕವೆನುತ ಚಿಂತಿಸುತ

ಮುಖವ ತಿರುಹುತ್ತಲೀಕ್ಷಿಸ

ಸುಖದೊಳಿರುವ ಪಲಾಂಡು ಸೈನಿಕ

ನಿಕರವನು ಕಾಣುತ್ತ ತಲೆದೂಗಿದನು ಸೋಜಿಗದಿ

|| 123 ||

ರಾಗ : ಬೇಗಡೆ - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಏನಿದು | ಚೋದ್ಯ | ವೇನಿದು ||ಪಲ್ಲವಿ||

ಏನಿದು ಮರಸಣಿಗೆ ಮೊಳೆತಿಹುದು

ತಾನಿದೊ ಮುಂಡಿಯು ಮೇಲಕೆದ್ದಿಹುದು

ಮಾನಿತ ಮೂಲಂಗಿ ಮಾಸದಂತಿಹುದು

ಮೇಣಿಲ್ಲಿ ಸಂಬಾರ ತಲೆದೂಗುತಿಹುದು

|| 124 ||

ಅಮಮ ವಿಚಿತ್ರ ಪಲಾಂಡು ಭೂಮಿಪನು

ಅಮಿತ ಬಂಧುಗಳಿಂದಲಭಿವರ್ಧಿಸಿಹನು

ದ್ಯುಮಣಿಯಂತಿದಿರಲಿ ರಾಜಿಸುತಿಹನು
ಕಮಲಸಂಭವನತಿ ಜಾಣನೆಂಬುವೆನು || 125 ||

ಸುಗುಣಶಾಲಿಗಳಿವರಹುದಿದು ಸತ್ಯ
ಬಗೆಯದೆ ಅವರೆಲ್ಲರಂದುದೆ ಮಿಥ್ಯ
ಜಗದೊಳು ಸುಜನರಿಗೆಂದಿಗು ಜಯವು
ಮಿಗಿಲೆನಿಸದೆ ಪೋಗದಿದು ಬಲುನಿಜವು || 126 ||

ರಾಗ: ಸಾಂಗತ್ಯ - ಏಕತಾಳ

ಈ ರೀತಿಯಲಿ ಚೋದ್ಯಗೊಳುತಿಹ ಕೃಷ್ಣನ
ಧಾರುಣೀಪತಿಯಂದು ನೋಡಿ
ಭೂರಿಸಂತಸದಿಂದಲಿದಿರೆದ್ದು ಮಣಿದನು
ವಾರಿಜಾ!ಬಕನ ಕೊಂಡಾಡಿ || 127 ||

ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಿಪೂರ್ಣ ದುರಿತನಾಶಕ ಕೃಷ್ಣ
ಶರಣರಕ್ಷಕ ಕಮಲಾಕ್ಷ
ಗರುಡವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ಕಿಂಕರಪೀತ
ಶರಣು ಶರಣು ಜಗನ್ನಾಥ || 128 ||

ಪರಿಜನರುಗಳೆಲ್ಲ ಯಿರಗಲು ಸಿರಿನಲ್ಲ
ನಿರದೆ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಲವರ
ಪರಿವೇಷ್ಟಿಸುತ್ತಲಿತ್ತಲೊರಗಿದ ಚೂತನ
ಪರಿಯೆ ತೋರಿದನಲ್ಲ ವಿವರ || 129 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಸಾಕು ಸಾಕೆಮ್ಮಲ್ಲಿರೈತರು

ತೀ ಕುಜನರಳಿದಿರುವ ವಾರ್ತೆಯು

ಲೋಕಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದರೆ ಬಹುದು ಕುಂದಕವು

ವ್ಯಾಕುಲವು ಮನಕಹುದು ಎಮ್ಮನು

ನಾಕಿಗಳ ನಿಂದಿಪರು ಜೀವಿಸ

ಬೇಕು ಮುಂದಿವರೆನುತ ತಡವರಿಸಿದನು ಮಡಿದರನು

|| 130 ||

೧೪೦

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ರಾಗ: ಕಾಂಬೋಧಿ - ಝಂಪೆತಾಳ

ಹರಿಯು ಮೈದಡವೆ ಧರೆಗೊರಗಿದವರೆಲ್ಲ ಮೈ

ಮುರಿದು ನಿದ್ರಿಸುವರಂತೆದ್ದು

ಅರಿವನಾಂತೈತಂದು ಮುರಹರನ ಮುಂದಂದು

ಎರಗಿದರು ಚರಣದಲಿ ಬಿದ್ದ

|| 131 ||

ವನಜನಾಭನೆ ಇಂದಿರೆಯ ರಮಣ ಮಾರಪಿತ

ಜನಕಜಾಪತಿ ಭಕ್ತನಮಿತ

ಚಿನುಮಯಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವರೂಪ ವಿಶ್ವಾಧಾರ

ಹನುಮಾನಿಲಜ ಮಧ್ಯವಿನುತ

|| 132 ||

ಇಂತಗವುರಾಧೀಶಮುಖರು ನುತಿಸಲು ರಮಾ

ಕಾಂತನೆಲ್ಲರನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ

ಶಾಂತವಚನದಿ ಪೇಳನವನಿಯೊಳು ಮುಂದೀರ್ವ

ರೆಂತಿರುವುದೆಂಬುದನು ತಿಳಿಸಿ

|| 133 ||

ರಾಗ: ಮೆಚ್ಚು - ಅಷ್ಟತಾಳ

ಎಲವೊ ಚೂತನೆ ಮದಗರ್ವದಿ | ನಿನ್ನ |

ಬಲವನರಿಯದೆ ನೀ ಬಳಲಿದೀ ||

ಛಲವ ಮಾಡದೆ ನಯವರಿಯಲು | ಮುಂದೆ |

ಗೆಲುವುಂಟು ನಿನಗೆ ಭೂತಳದೊಳು ||

|| 134 ||

ಎಂದ ದೇವನ ಮಾತ ಕೇಳುತ್ತ | ಕೂತ |

ನಂದು ಸಂತಸವನ್ನು ತಾಳುತ್ತ |

ಮಂದಬುದ್ಧಿಯ ನಾನು ಗೈದೆನು | ಇನ್ನು

ಮುಂದೆ ಪಲಾಂಡನೆಮ್ಮರಸನು ||

|| 135 ||

ಚೂತನ ನುಡಿಯನು ಕೇಳುತ್ತ | ಜಗ |

ನ್ನಾಥನು ಪೇಳ್ವನು ನಲಿಯುತ್ತ ||

ಖ್ಯಾತ ಪಲಾಂಡನೆ ನಿನಗಿದು | ಮುಂದೆ |

ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದೆ ನುಡಿವುದು ||

|| 136 ||

ಕಂದ

ಇಂತಾ ಮುರರಿಪುವವನಂ

ಸಂತಸಮಿಗೆ ಕೇಳಲೆರಗುತತಿ ಭಯಭರದಿಂ

ಕಂತುಪಿತನ ಸಮ್ಮುಖದೊಳು

ನಿಂತೊಲವಿಂದೆಂದನಂದು ಕಂದಗಳರಸಂ

|| 137 ||

ರಾಗ: ನೀಲಾಂಬರಿ ಏಕತಾಳ

ದೇವಾಧಿದೇವ ಲಾಲಿಸು | ನಿನ್ನಯಪಾದ |

ಸೇವೆಯನಿತ್ತು ಪಾಲಿಸು |

ಆವಾವ ಸಮಯದೊಳು | ನಿನ್ನನು ಬಲು |

ಭಾವಿಸುತಿಹೆನೆನ್ನೊಳು |

|| 138 ||

ಭೂಮಿಯಿಂದೆನ್ನ ಕರೆದು | ನಿತ್ಯದಿ ನಿನ್ನ |

ಸಾಮೀಪ್ಯವಿತ್ತು ಪೊರೆದು |

ತಾಮಸಬುದ್ಧಿಯಳಿಸೊ | ಮಾಧವನೆ ನಿನ್ನ |

ನಾಮಧ್ಯಾನವ ತಿಳಿಸೊ |

|| 139 ||

ಧರೆಯೊಳು ಸುಖವೆನಗೆ | ತೋರದು ನಿನ್ನ |

ಚರಣವನರೆಗಳಿಗೆ ||

ಮರೆಯಲಾರೆನೊ ಹರಿಯೆ | ಎನ್ನೊಳು ಪೂರ್ಣ |

ಕರುಣವ ತೋರು ದೊರೆಯೆ

|| 140 ||

ರಾಗ: ಮಧ್ಯಮಾವತಿ-ಏಕತಾಳ

ಭೂಮಿಪಾಗ್ರಣಿ ಕೇಳೆನ್ನ ನುಡಿಯ |

ಕಾಮಿಸುತಿಹುದು ನೀನೆಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲಡಿಯ ||ಪಲ್ಲವಿ||

ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ನಾನು ಮುನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿರುವೆನು |

ಎನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳು ನಿನ್ನನಿರಿಸಲು |

|| 141 ||

ಸುರಧೇನು ಸುರತರು ವರಚಿಂತಾಮಣಿಗಳು |

ನೆರೆ ನಾಚು ವವು ಮತ್ತಾ ನರರು ಚಿಂತಿಪರು |

|| 142 ||

೧೪೨

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಎನ್ನ ಸಾಮೀಪ್ಯಕೆ ಉನ್ನತವೆನಿಸುವೆನಿಸುವ |

ಸನ್ನತ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿಹೆನು |

|| 143 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಎಂದು ನುಡಿದಾತನನು ಮನ್ನಿಸಿ

ಮಂಡೆಯೊಳು ಕೈಯಿರಿಸಿ ಮಾಧವ

ನಂದು ಪೇಳಿದನೆಲವೊ ನಿನ್ನೊಳು ಶಂಖಚಕ್ರಗಳು

ಒಂದು ಮೇಣಿನ್ನೊಂದು ವಿಧದೊಳು

ತುಂಡಿಸಲು ಕಾಣುವವು ದಶವಿಧ

ದಂದವನು ನೀನಾಂತು ಸಾರೂಪ್ಯದೊಳು ಮೆರೆಯುವುದು

|| 144 ||

ಕಂದ

ಇನಿತಾ ಮುರರಿಪುವಾಡಿದ

ಘನತರ ವಚನಗಳ ಕೇಳುತತಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂ

ಅನುನಯದಿಂದಿರದೆಲ್ಲರು

ಚಿನ್ನುಮಯ ಮೂರುತಿಯ ಹೊಗಳಿ ಪಾಡಿದರೋಲವಿಂ

|| 145 ||

ಭಾಮಿನಿ

ಜಯತು ಜಯ ಗುಣಧಾಮ ಮೂರುತಿ

ಜಯತು ಜಯ ಸನ್ಮುದಿತ ಮೂರುತಿ

ಜಯತು ಜಯ ಸಂಸೇವ್ಯ ಭಾರತಿ ಜಯತು ಶುಭಕೀರ್ತಿ

ಜಯತು ಜಯಜಯ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ

ಜಯತು ಜಯ ಜಯ ಶಕ್ತಿಸಂಕುಲ

ಜಯತು ಜಯ ಪಲಾಂಡಸೇವಿತ ಜಯತು ಗುಣಭರಿತ

|| 146 ||

ವಾರ್ಧಕ

ಅಗಜೆ ಕೇಳಿ! ತೆಲ್ಲರಾ ಪರಮಪುರುಷನಂ

ಸೊಗಳುತಿರಲನಿಬರ! ಸಂತೈಸಿ ಕಳುಹಲತಿ

ಸೊಗಸಿಂದ ಮರಳಿಬಂದಾ ಪಲಾಂಡಾಖ್ಯನನ್ನೊಲೈಸುತಿಹರಿನ್ನೆಗಂ

ಜಗದೊಳಿಂತತಿಶಯ ಪಲಾಂಡುವಂ ಕತ್ತರಿಸಿ

ಸಿಗಿಯಲೊಡನಾ ಶಂಖಚಕ್ರ ದಶರೂಪೆನಿಪ

ಜಗದೊಡೆಯನಾಕೃತಿಯ ಕಾಣಲೊಡನಾನಂದಬಾಷ್ಪವಕ್ಷಿಯೊಳಿಳಿವವು || 147 ||

ರಾಗ: ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ - ತ್ರಿವುಡೆತಾಳ

ಮಾರಹರನಗಜಾತೆಗುಸುರಿದ | ಚಾರುತರ ಚರಿತಾಬ್ ಮಧ್ಯದಿ

ತೋರುವುದು ಜಲಬಿಂದುವಂತಿದ್ದ ಸಾರಮುದದಿ || 148 ||

ಮಾನವರೊಳತಿ ನಿಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನುತ್ರನೆಸಗಿಹ |

ಈ ನವೀನ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತೆಯ ಸಾನುನಯದಿ || || 149 ||

ಸಿರಿವರನ ಕಿಂಕರನ ಕಥೆಯಂ | ದರಿತು ಬರೆದೋಡುವರ ಕೇಳ್ವರ |

ಪರಶಿವನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಲ್ಲರ ಕರುಣದಿಂದ || 150 ||

ಮಂಗಲಪದ

ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ || ಪಲ್ಲವಿ ||

ಮಂದರಗಿರಿಯನು ಧರಿಸಿದವಗೆ

ಮಂದಗಜೇಂದ್ರನ ಪೊರೆದವಗೆ

ಇಂದಿರೆರಮಣಗೆ ಸಿಂಧುಶಯನನಿಗೆ

ಚಂದಿರ ಸಾಸಿರ ಸುಂದರಗೆ || ಪ ||

ಮತ್ಸ್ಯಗೆ ಕೂರ್ಮಗೆ ವರಹನಿಗೆ

ವತ್ಸನ ಸಲಹಿದ ನರಹರಿಗೆ

ಉತ್ಸಹವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಗೆ ರಾಮಗೆ

ಕೃಷ್ಣಗೆ ಬೌದ್ಧಗೆ ಕಲ್ಮನಿಗೆ || ಪ ||

ಪೂತನಿಯಳ ಸಂಹರಿಸಿದಗೆ

ಚೂತನೃಪಾಲನ ಸಲಹಿದಗೆ

ಭೂತಳದರಸನ ಪಲಾಂಡು ನೃಪಾಲಗೆ

ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಯನಿತ್ತವಗೆ

|| ಪ ||

-: ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವು -

೧೪೪

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸಚಿವಾಲಯ, ವಿಕಾಸಸೌಧ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಸಂವಾ 149 ಕಸಧ 2019 ದಿನಾಂಕ 15.10.2019

ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ.ಹೆಗಡೆ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು : ಮೊ: 99011-41090

ಶ್ರೀ ಅಶೋಕ್.ಎನ್.ಚಲವಾದಿ, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು,(ಸಾ) : ಮೊ.9900337738

ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಭಂಡಾರಿ, ಮೊ: 81474-84288; 7795845955

ಶ್ರೀ ಕದ್ರಿ ನವನೀತ ಶೆಟ್ಟಿ, ಮೊ: 94481-23061

ಶ್ರೀಮತಿ ಆರತಿ ಪಟ್ಟಮೆ, ಮೊ: 94499-74840

ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಕಲ್ಕಾರ್, ಮೊ: 94490-86653

ಶ್ರೀ ಎನ್.ವಿ. ರಮೇಶ್ ಬೇಗಾರ್, ಮೊ: 94481-01708

ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರ ಹೆಗಡೆ, ಮೊ: 99453-48010

ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎಂ. ಶೇಖರ್ ಮೊ: 98456-29073/ 91419-19073

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಾಸ್ತನ ಮೊ 0:9844032972, : 23150655, 23206895

ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಶ್‌ರಾವ್ ಚಿಗುರುಪಾದೆ, ಮೊ:94951-83057

ಶ್ರೀ ಜಿ.ಎಸ್.ಭಟ್, ಮೊ: 94483-54541

ಶ್ರೀಮತಿ ನಿರ್ಮಲಾ ಮಂಜುನಾಥ ಹೆಗಡೆ ಗೋಳಿಕೊಪ್ಪ, ಮೊ: 94836-47757

ಡಾ. ರಂಗಾರೆಡ್ಡಿ ಕೋಡಿರಾಂಪುರ, ದೂ: 9448321149

ಶ್ರೀ ಮುನಿರೇಡ್ಡಿ, ಪಿ, ದೂ: 9900379550

ಶ್ರೀ ಎಂ. ದಾಮೋದರ ಶೆಟ್ಟಿ ದೂ: 99952-57917 ಶ್ರೀ ಕಲ್ಲೇಶಪ್ಪ.ಜಿ., ಲೆಕ್ಕಾಧಿಕಾರಿ : ಮೊ.9008351011

ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಹೆಚ್.ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ : ಮೊ.9448309125

ದಿ.ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಃ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಆದ ಅವರನ್ನು ಡಾ.ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪಲಾಂಡು ಚರಿತ್ರೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಅದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಪಾಂಡವ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಹಾಗೂ ಜರಾಸಂಧವಧೆಗಳೆಂಬ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ಕೆರೋಡಿಯವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯನಡವಿ ಗ್ರಂಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು ಡಾ.ಹಾ.ತಿ.ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡರು. ಅವರ ಪರಿಶ್ರಮ ದೊಡ್ಡದು. ಅವರು ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಬ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕರಡಚ್ಚನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮುದ್ರಣ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಮಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಹೆಗಡೆ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕ.ಯ.ಅ.,ಬೆಂಗಳೂರು

ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರು (1863-1928) ಕನ್ನಡ ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದ ಒಬ್ಬ ಆದ್ಯರು, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಡುಪಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಆಯಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವರು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಅಹರ್ನಿಶ ದುಡಿದ ಕೆರೋಡಿಯವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆರೋಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ 1863ರ ಮೇ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು.

ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಜೀವ ಪರ್ಯಂತ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಕ್ಷಗಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು: ಯಕ್ಷಗಾನ ಕುರಿತು ಬರೆದರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ಕೆರೋಡಿಯವರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಕನ್ನಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದು. ಈ ಕೃತಿ ಕೆರೋಡಿಯವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಒಂದು ವಿನಮ್ರ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಹಾ.ತಿ. ಕೃಷ್ಣೇಗೌಡ
ಸಂಪಾದಕರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಭಾಗ, 2ನೇ ಮಹಡಿ ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 002,
ಫೋನ್ : 080 - 22113146 | E-mail : kybabangalore@gmail.com